

116. Torstaina 19 päivänä joulukuuta 1991

kello 19 (19.02)

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta 3948

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä-oleva lakiehdotus (HE 157/1989 vp)
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi asianajajista annetun lain ja yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 3967

Hallituksen esitys n:o 152
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Esitellään:

3) Hallituksen esitys n:o 217 laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta 3968

4) Hallituksen esitys n:o 218 laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta „

5) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta „

S.

6) Hallituksen esitys n:o 220 laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta 3968

7) Ed. Ala-Harjan ym. lakialoite n:o 109 laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ..

S. 8) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1990 (K 12) 3969

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Backman, Biaudet, Donner, Enestam, Heikkinen, Juhantalo, Kanerva, Lamminen, Lindroos, Metsämäki, Paasio, Puhakka, J. Roos, Takala ja Tenhiälä.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kanerva, Metsämäki, Tenhiälä ja Juhantalo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Puhakka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Backman, Enestam, Lindroos ja J. Roos.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 13 päivästä ovat

eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 221, 222 ja 224, jotka nyt on edustajille jaettu.

Hallituksen esitysten n:ot 134, 135, 157 ja 191 peruuttaminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 13 päivästä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 134 laiksi valtion virkamiesten virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määrääjäksi.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi hallintovaliokunnalle, jonka valmisteltavana puheena oleva esitys on. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi myös perustuslakivaliokunnalle, jonka olisi tullut antaa asiasta lausuntonsa hallintovaliokunnalle.

Hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 13 päivästä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 135 laiksi kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määrääjäksi.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi hallintovaliokunnalle, jonka valmisteltavana puheena oleva esitys on. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi myös perustuslakivaliokunnalle, jonka olisi tullut antaa asiasta lausuntonsa hallintovaliokunnalle.

Hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 13 päivästä saapunut samalle päivälle päi-

vätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 157 laiksi kuntien ja kuntainliittojen sekä yksityisten yhteisöjen ja laitosten valtionosuuksien ja -avustusten sekä valtion korvausten ja valtionapujen perusteista eräissä tapauksissa.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava. Eduskunta päättäneen antaa peruutuksen tiedoksi hallintovaliokunnalle, jonka valmisteltavana puheena oleva esitys on.

Hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 13 päivästä saapunut samalle päivälle päivätty, edustajille nyt jaettu hallituksen kirjelmä, jolla peruutetaan eduskunnalle annettu hallituksen esitys n:o 191 laiksi luonnonsuojelulain 5 a §:n kumoamisesta.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan on peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetettava, joten 20 päivänä marraskuuta 1991 saapuneeksi ilmoitetun hallituksen esityksen käsittely lopetetaan.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu vuoden 1990 vp:ltä lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 157/1989 vp)

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan keskustelu asiasta ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksesta, joka valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan nyt asiasisällöltään muuttamattomana hyväksyä tai hylätä. Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on hyväksyttävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa säädetyin määräenemmistöin. Jos vähintään 2/3 annetuista

äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, se on hyväksytty, mutta muussa tapauksessa sanottu lakiehdotus on hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Olen tänä päivänä koettanut selvittää, mikä on raakamaan olemus. Olen yrittänyt selvittää sitä, mistä se on tullut. Parhaan selvityksen löysin ensimmäisestä Mooseksen kirjasta, jossa Jumala sanoi, että kokoontukoot vedet taivaan alla yhteen paikkaan, jotta kuiva näkyy. Ja tapahtui niin, ja Jumala kutsui kuivan maaksi ja paikan, johon vedet olivat kokoontuneet, hän kutsui mereksi. Mutta jälkimmäinen asia ei ole enää yhtä kiinnostava kuin ensimmäinen osa tätä asiaa eli Jumala kutsui kuivan maaksi. Tältä pohjalta lähdän siitä näkökulmasta, että raakamaata ei voi ihmisen omalla toiminnalla mitenkään erityisesti luoda enää lisää, vaan meillä on nyt se kaikki raakamaa, joka maapallolla on, lähes valmiina.

Tässä yhteydessä tietysti kumoutuu se Marxin työarvoteoria, jonka mukaan arvoa on vain sillä, mikä on syntynyt ihmistyön tuloksena, eli kun maa ei ole syntynyt ihmistyön tuloksena, niin sillä ei sen perusteella Marxin mukaan voisi olla arvoa. Kun se on syntynyt Jumalan työn tuloksena ja kun sitä ei voi enää tulla uutta lisää, niin siihen liittyy kuitenkin sellainen niukkuustekijä, että käytännön kokemusten perusteella voidaan arvioida, että sillä olisi arvoa.

Vielä voidaan arvioida niin, että ihmisen omin toimenpitein voidaan tätä arvoa lisätä. Meillä tärkeimpiä käytettävissä olevia keinoja maan arvon lisäämiseen on kaavoitusmenettely. Eli tällaisessa inhimillisessä toiminnassa yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin tuloksena maalle voidaan vastoin Marxin työarvoteoriaa luoda lisää arvoa kaavoitusmenettelyn avulla. Tämä kaavoitusmenettely on siinä mielessä mielenkiintoinen tapahtuma, että siinä tätä arvoa luodaan jollekin, jonkun haltuun, annetaan jollekin, jolla se maa on yksityisomistuksessa tai ylipäättään omistuksessa. Tällä tavalla syntyy myöskin kategoria ns. ansioton arvonnousu eli jollekin annetaan arvonnousua huolimatta siitä, että hän ei itse tee sen arvonnousun hyväksi eikä eteen mitään muuta kuin omistaa sen maapalan, ja kaikki se arvonnousu, joka sille tulee, tulee yhteiskunnan toiminnan tuloksena,

yhteiskunnallisella päätöksellä, kaavoitusmenettelyllä.

Tämän takia voidaan ajatella, että jos me haluamme oikeudenmukaista ja tasa-arvoista yhteiskuntaa kehittää, niin ensimmäisen Mooseksen kirjan hengessä syntyneelle maalle pitäisi asettaa jonkin tyyppisiä leikkureita arvonnousun osalta silloin, kun yhteisillä päätöksillä vastoin omistajan omaa kantaa tai kenties ainakin ilman hänen omaa työtänsä tämän maan arvoa lisätään. Tämän takia on keksitty suomalaisessa yhteiskunnassa semmoinen menettely kuin kiinteän omaisuuden erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §, jonka muutoksen edellisen eduskunnan aikana eduskunta hyväksyi, mutta joka silloin joidenkin yksityisten maanomistuksesta erityisesti kiinnostuneiden piirien toimesta siirrettiin yli valtiopäivien ja on tullut tämän uuden eduskunnan aikana käsittelyymme.

Tässä tilanteessa ympäristövaliokunta on käsitellyt tämän asian ja todennut lakiehdotuksen perusteluissa, että ehdotetulla lailla tehostettaisiin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain arvoneleikkaussäännöksiä laissa erikseen luetelluissa kunnissa. Maan arvonnousu voitaisiin leikata, kun valtiolle, kunnalle tai kuntainliitolle lunastetaan maata yhdyskuntarakentamista varten sellaiselta asutuskeskuksen alueelta, jolle kunta on päättänyt laadittavaksi asema- tai rakennuskaavan tai jonka asema- tai rakennuskaavaa on päätetty muuttaa. Ainoastaan yleisen hintatason kohoamista vastaava ja omistajan suorittamista perusparannuksista aiheutuva maan arvonnousu luettaisiin korvauksen saajan hyväksi. Vastaava arvonnousu voitaisiin leikata myös yleiskaavapäätöksen laatimisen jälkeen, jos kaavan vahvistamista koskevassa päätöksessä on määrätty, että asianomaiselle yleiskaava-alueelle laadittavia asema- tai rakennuskaavoja ei ole alistettava ympäristöministeriön tai lääninhallituksen vahvistettaviksi.

Eli edellinen eduskunta näillä perusteilla, mitä tässä luettelin, piti näitä asioita tärkeinä ja päätti, että hyväksytäänpä tällainen arvonnousuleikkuri, siis ansiottoman arvonnousun leikkuri siinä tapauksessa, että Jumalan luoman maan arvo nousee ilman omistajan omia toimenpiteitä, mutta inhimillisen toiminnan tuloksena, siis kaavoituspäätöksen seurauksena. Eduskunta päätti pyrkiä maan arvonnousun leikkaamiseen jo yleiskaavan laatimis- ja muuttamispäivästä lukiin siinä tapauksessa, kun valtiolle, kunnalle tai

kuntainliitolle lunastetaan maata yhdyskuntarakentamista varten alueelta, jolla on vahvistettu yleiskaava.

Uudistusesityksen taustana oli rakennusmaan hinnannousu 1980-luvun loppupuolella. Tarkoituksena oli helpottaa kuntien maan hankintaa. Kohtuuhintaisen maan saaminen kunnalle on nimittäin peruste järkevälle kaavoitukselle ja kohtuuhintaiselle asumiselle. Erityisesti aravatuotannon kannalta kunnan omistaman maan riittävyys on avainkysymys.

Tältä pohjalta edellinen eduskunta päätti, että hyväksytään tällainen lunastuslakiesitys. Mutta nyt tämä asia on tullut tämän eduskunnan käsittelyyn. Ympäristövaliokunta on tämän asian käsitellyt, ja valiokunnan enemmistö on todennut, että käsiteltävänä oleva lakiehdotus ei ole valiokunnan enemmistön mielestä perusteiltaan kestävä. Eli ympäristövaliokunnan kanta tähän kysymykseen on, kun kysytään enemmistön kantaa, että tätä edellisen eduskunnan hyväksymää lakia ei pitäisi hyväksyä tässä eduskunnassa, koska se ei ole perusteiltaan kestävä. Valiokunnan enemmistön käsityksen mukaan lakiehdotuksen hyväksyminen ei muka johda niihin tavoitteisiin, joihin sillä pyritään.

Raakamaan osuus asuntojen lopullisesta hinnasta on tutkimusten mukaan vain 2—3 prosenttia, kirjoittaa valiokunnan mietinnössä valiokunnan enemmistö. Maan arvonnousun leikkaamisen sijasta maan myyntiä valtiolle, kunnalle ja kuntainliitolle tulisi valiokunnan enemmistön mielestä pysyvästi helpottaa satunnaisen myyntivoiton ja luovutusvoiton verotusta koskevilla säännöksillä. Lisäksi olisi valmisteltava useita toimenpiteitä sisältävä kokonaisuudistus, jolla asuntojen hinnat pyritäisiin saamaan kohtuulliselle tasolle.

Tämä on valiokunnan kanta, ja tämän kannanoton pohjalta valiokunta on päättänyt ehdottaa, että lakiehdotus tässä eduskunnassa hylättäisiin. Eli on tapahtunut kannanmuutos valiokunnan edustajien piirissä. Kun edellisessä eduskunnassa kokoomuksen edustajat olivat tämän lakiehdotuksen hyväksymisen kannalla, tässä valiokuntakäsittelyssä kokoomuksen edustajat olivat lakiehdotuksen hylkäämisen kannalla, eli tältä osin on tapahtunut merkittävä mielipiteiden vaihtuminen eduskunnan vaihtuessa toiseksi. Näillä perusteilla sitten ilmeisesti ollaan hylkäämässä tämä lakiehdotus ja katsotaan, että valiokunnan enemmistön mielestä se ei ole perusteiltaan kestävä.

Nyt kun olen esitellyt valiokunnan käsityksen tästä asiasta, esitän muutamia omia näkemyksiäni sen täydennykseksi. Eli nyt ei enää valiokunnan enemmistö puhu kauttani tässä tilanteessa, vaan nyt rupeaa puhumaan yksittäinen kansanedustaja, joka kannattaa lakiesityksen hyväksymistä.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus hyväksyttäisiin.

Ehdotan myös lakiehdotuksen hyväksymisen yhteydessä hyväksyttäväksi seuraavat kolme perustelulausumaa:

1) "Eduskunta toteaa, että erityisesti pääkaupunkiseudulla on pulaa sellaisesta tonttimaasta, joka olisi nopeasti saatavissa käyttöön aravavuokra-asuntojen rakentamistarkoituksiin. Sen takia eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin aluevaihtojen käynnistämiseksi valtion ja alueen kuntien kesken."

2) "Eduskunta toteaa, että pääkaupunkiseudun vuokra-asuntojen tonttipulaongelmaa ei ratkaista maan vapaalla hinnoittelulla tai muilla sellaisilla toimenpiteillä, kuten esimerkiksi huonevuokralain muuttamisella, jotka johtavat vuokrien nousemiseen ja vuokralaisten aseman heikkenemiseen. Eduskunta edellyttää lunastuslakipäätöksen tehdessään, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat lakiesitykset muun muassa huoneenvuokralainsäädännön uudistamisesta niin, että vuokralaisten nykyinen asema turvataan."

3) "Eduskunta toteaa, että rakennusmaan hinta on alentunut kotoperäisen laman ja harjoitetun deflaatiopolitiikan seurauksena. Sen takia eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin kuntien maanhankinnan rahoittamiseksi valtion korkotukemilla lainoilla kuntien asuntorakennustarkoituksia varten suoritettaman maanhankinnan lisäämiseksi erityisesti pääkaupunkiseudulla."

Mitä tulee lunastuslakiesityksen hyväksymisen välttämättömyyteen, haluan ensiksikin todeta, että sellaiset tavoitteet, jotka liittyvät asuntotuotantotavoitteiden saavuttamiseen yhteiskunnassamme, ne eivät toteudu, jos ei ole tontteja. Kaavoitettuja tontteja ei meillä tänä päivänä ole riittävästi esimerkiksi pääkaupunkiseudulla vuokra-aravatuotannon käynnissä pitämiseen mahdollisimman suuressa määrin. Tonttipula on sillä tavalla ongelmallinen, että keskustalaiset ja tietysti kokoomuslaiset ovat tässä eduskunnassa yhtä mieltä, mutta edellisessä eduskunnassa he olivat eri mieltä.

Keskustalaiset kiinnittävät huomiota vain raakamaan hintaan, jonka he sanovat olevan 2—3 prosenttia asunnon hinnasta. Ongelmahan ei olekaan raakamaan hinta, vaan ongelma on tontin hinta, tonttimaan hinta, kaavoitetun maapohjan hinta. Siltä osin rakennuskustannukset saattavat olla asunnon hinnasta 20 prosenttia ja jopa ylikin. Tältä osin yhteiskunnallisilla toimenpiteillä voidaan vaikuttaa siihen, mikä on tonttimaan hinta. Siinä mielessä olisi tarpeellista hyväksyä nyt käsillä oleva leikkuri ansiottoman arvonnousun leikkaamiseksi jo yleiskaavavaiheessa sen takia, että sillä on ennalta ehkäisevä vaikutus tonttimaan hintojen kohoamista vastaan. Ennalta ehkäisy on hyvin tärkeä toimenpide, ja erityisen tärkeä se olisi toteutettavaksi tässä suhdannevaiheessa, jossa kuntien tulisi hankkia maata. Kuntien maanhankintaa tulisi ehdottomasti tehostaa ja jopa valtion toimenpitein edesauttaa, koska tässä suhdannetilanteessa voitaisiin saada raakamaata tonttien kaavoitustarkoituksiin halvemmalla käyttämättä mitään leikkureita. Kun tulee taas korkeasuhdannevaihe, tarvitaan leikkuria, joka olisi tämä ns. lunastuslaki. Sen takia olisi tarpeellista, että saataisiin lunastuslaki voimaan tässä suhdannevaiheessa ennalta ehkäisevin tarkoituksin tulevia suhdannevaiheita varten. Tulevissa suhdannevaiheissa maan hinta taas karkaa yhteiskunnan kaavoitus- toimenpiteiden seurauksena, ja maapohjan hinnan käsistä karkaamista voitaisiin vähentää luomalla menettely, joka olisi tässä tapauksessa lunastuslain hyväksyminen.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että asun- toministeri Rusanen oli vielä keväällä sitä mieltä, että lunastuslaki pitäisi hyväksyä, mutta nyt hän on ilmeisesti siinä samassa rintamassa muiden kokoomuslaisten kanssa, jotka ovat vaihtaneet mielipidettä ja ovat hylkäämässä lakiesityksen, jolla pystyttäisiin edesauttamaan rakentamisen lisääntymistä maassamme ja sitä kautta asuntopulan poistamista. Pystyttäisiin estämään keinottelun luontoinen toiminta siinä asiassa, että Jumalan luomaa maapohjaa yhdet havittelevat ja ottavat omakseen ja sitten myyvät huomattavan kalliilla toisille sen jälkeen, kun yhteiskunta omilla toimenpiteillään on lisännyt sen arvoa kaavoituspäätöksin.

Mitä tulee yleensä lunastuslakimenettelyyn, meillähän on jo käytössä lunastuslaki, jolla voidaan yhdyskuntien maanhankintaa helpottaa, mutta 80-luvulla tietävästi lunastuslain perusteella alle kymmenen kertaa puututtiin maan hankintaan ja kunnat käyttivät etuosto-oikeut-

taan. Tietävästi näissä lunastuksissa koko 80-luvulla käytettiin rahaa vain 630 000 markkaa. Eli lunastusmenettely on siinä merkityksessä tehoton. Jos lunastusmenettelyn halutaan vaikuttavan yhteiskunnassa, sitä täytyy tehostaa. Sen takia lunastuslaki täytyisi hyväksyä. Vetoan niihin kokoomuslaisiin kansanedustajiin, jotka olivat viime eduskunnassa hyväksymässä tätä lakia, että he myös tässä eduskunnassa voisivat olla samalla linjalla, millä he olivat aikaisemmin, koska ongelmat eivät ole muuttuneet tänä lyhyenä aikana, joka on kulunut viime keväästä tähän syksyyn.

Ed. Riihijärvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen unohtaa sen asian, että meillä on hyvin paljon vähävaraisia ihmisiä, jotka omistavat sitä maata, josta ed. Seppänen hyvin kauniisti Raamattuun vedoten puhui. Jos ed. Seppäsen kaavaa noudatetaan, kyllä vähävaraiset ihmiset pysyvät myös vähävaraisina, jos heille ei suoda arvonnousua, että saisivat edes pienellä maapalallaan itselleen asunnon. Näin tapahtuu monien asutuskeskusten lähellä olevien, ennen kaikkea sodan jälkeen synnytettyjen asevelipalstojen kohdalla. Jos niissä ei olisi arvonnousua, omistajat eivät saisi itselleen edes uutta asuntoa. Kyllä meidän pitää hyväksyä se, että arvo nousee. Milloin se on ansiotonta arvonnousua, on monella tavalla hyvin vaikeasti selvitettävää. Sen takia on hyvin tervettä ajattelua, että viime eduskunnassa vaivannut laki nyt tulee tässä eduskunnassa vihdoin hylättyä.

Minä onnittelen kokoomusta, että se on nyt pikkuisen lähtenyt maanomistajankin etua muistamaan. Erikoisesti SMP kantaa huolta pien- maanomistajista.

Ed. Palohiemä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen on täällä aikaisemmin puhunut lämpimästi markkinatalouden puolesta. Nyt hän puhui kauniita sanoja Jumalan luomasta maaperästä. Minä en usko, että tämä johtuu siitä, että ed. Seppänen olisi yhtäkkiä muuttunut uskonnollisemmaksi kuin aikaisemmin, vaan siitä että hän tällä tavoin yrittää saada kristillistä liittoa ajatustensa taakse.

Mutta minä en tästä syystä oikeastaan halunnut käyttää vastauspuheenvuoroa hänelle, vaan siitä syystä, että harvinaisen poikkeuksellisesti olen tässä kysymyksessä ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä kaikkien niitten rationaalisten argumenttien perusteella, ei näiden kristillisten

argumenttien perusteella, joita hän esitti puheen-vuorossaan. Tulen myös kannattamaan tämän lain hyväksymistä samalla tavoin kuin viime vaalikaudellakin kannatin.

Sen sijaan ihmettelen kokoomuksen linjatto-muutta siinä, että vaalit voivat tällä tavalla muuttaa kokonaisen puolueen kannan tällaises-sa tärkeässä kysymyksessä. Uskottavuus kärsii ankarasti tämän tyypisistä ratkaisuista.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen aivan puheen-vuoronsa lopuksi totesi, että mikään ei ole muut-tunut sitten viime käsittelyn. Ed. Seppänen, tähän ei pidä paikkaansa. Suomalaisessa yh-teiskunnassa maan arvo on romahtanut totaali-sesti. Se näkyy nyt jo niissä maakaupoissa, joita tehdään esimerkiksi lisämaakauppoina. Hinnat ovat enemmän kuin kolmanneksen romahtaneet siitä, mitä ne olivat vielä puoli vuotta sitten. Eli kyllä tämä yleinen taloudellinen lama myös ar-vonnousuun vaikuttaa varsin merkittävästi.

Mutta, ed. Seppänen, meillä on myyntivoitto-verojärjestelmä. Sillä puututaan ansiottomaan arvonnousuun tänä päivänä aivan riittävästi, ja se järjestelmä nimenomaan leikkaa sen yhteis-kunnalle, siitä verotetaan, ja sitä kautta se tuot-taa jopa tuloa, kun taas tämä järjestelmä, ed. Seppänen, ei tuota kenellekään yhtään mitään. Mihin se hukkuu siitä välistä? Ei-kenenkään kukkaraan.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen, kun tietää mihin pyr-kii, hakee kumppanit aina tarpeen mukaan. Tässä taannoin hän on hakenut kumppaninsa teollisuuskapitalistien joukosta ja nyt hän tavoit-telee Taivaanisää.

Minä toteaisin, kun ed. Seppänen kiinnitti huomionsa Marxiin, niin se toinen Marx, jonka opit edelleen pitävät paikkansa, sanoo, että si-nappi ei ole hyvää ilman kinkkua. Ed. Seppäsen puheesta tuo kinkku puuttui. Tosiasia on, että tällaista lakia ei tarvita, jos kunnat hoitavat niille lakisääteisesti suodun keskeisen velvollisuuten-sa, kaavoituksensa, niin tehokkaasti kuin se on mahdollista. Kunnille tässä tulee ratkaiseva teh-tävääla. Olen kovin iloinen siitä, että kokoomus viisastui vaaleista ja otti tähän asiaan sellaisen kannan, joka on paljon kestävämpi ja joka tuottaa paljon paremman lopputuloksen kuin sellainen laki, joka erinomaisella tavalla tarttuu omistusoikeuteen antamatta sijalle mitään eri-tyistä hyvää.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen toisti monta kertaa puheenvuorossaan käsitteen ansioton ar-vonnousu. Kuitenkin nyt niin Suomessa kuin muuallakin lähiympäristössä kehitetään talous-elämää markkinatalouden periaatteiden mukai-sesti. Tämä esitys toteutuessaan tarkoittaisi sitä, että yhdessä osassa asuntotuotantoketjua toteu-tettaisiin muita kuin markkinatalouden periaat-teita. Olisi tavattoman kummallista, kun muu-toin asuntorakentamis- ja asuntotuotantotoi-minnassa pyritään mm. vuokrasäännöstelyn purkamisella markkinavoimia lisäämään, että ketjun alkupäässä toimittaisiin aivan päinvas-toin. Siksi onkin hyvin loogista, että tämä esitys hylätään eikä lähdetä perusteettomasti yhdessä kohdassa toteuttamaan toisenlaista periaatetta, mitä muutoin toteutetaan tämän ketjun kaikissa muissa osissa. Yhtä hyvin tätä logiikkaa käyttä-en voitaisiin ansiotonta arvonnousua leikata kaikissa asuntokaupoissa, joissa hinta on nous-sut. Kun ei haluta missään tapauksessa tällaiseen menettelyyn mennä, ei ole perusteltua, että maan hinnan kohdalla toimittaisiin toisin.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo arveli, että ed. Seppäsen puhe tekee kristillisiin vaiku-tuksen, enkä voi olla sanomatta, että se aiheutti minulle voimakkaan kokemuksen ja sellaisen piston omaantuntoon, että joudun syvästi har-kitsemaan tätä asiaa raamatulliselta pohjalta. Tätä en olisi missään tapauksessa ymmärtänyt tehdä, ellei ed. Seppänen olisi puhunut niin kuin hän puhui.

Toisekseen haluaisin vastata ed. Riihijärvelle, että on todella sydäntä liikuttavaa puhua näistä köyhistä, jotka omistavat ehkä vain hiukan maa-ta. Mutta globaalisesti tarkastellen, ed. Riihijär-vi, todelliset köyhät ovat joitakuuta muita kuin ne, jotka omistavat maata. On niin tavattoman paljon köyhiä ihmisiä, joilla tuskin on ruokaa-kaan, että en ainakaan suoralta kädeltä näkisi, että ed. Riihijärven argumentointi olisi millään tavoin esteenä tämän lakiehdotuksen hyväksy-miselle, joten haluan kiittää vilpittömästi ed. Seppästä. Raamatullisilla periaatteilla ja ajatuk-silla voidaan toki argumentoida ilman, että tar-vitsisi ollaan millään tavoin uskovainen, koska ovathan Raamatun ajatukset tosia, uskoo niihin tai ei.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Ilahduin suuresti ed. Vesa Lauk-

kasen puheenvuorosta ja haluan niillä perusteilla myöskin edistää tätä asiaa.

Mitä tulee edustajien S-L. Anttila ja Korkea-oja puheenvuoroihin täällä, ihmettelen sitä, että he tulevat opettamaan meille markkinatalouden oppeja siihen malliin, että yhteiskunnalla ei olisi oikeutta puolustaa lainkaan itseään. Kyllä muissa maissa markkinataloudeksi kutsutaan sellaista järjestelmää, jossa on lunastuslakimahdollisuus silloin, kun yhteiskunnan elintärkeät edut ovat kysymyksessä. Näihin elintärkeisiin etuihin voidaan lukea myöskin asuminen, varsinkin ihmisten asuminen. Eri maissa on tällaisia leikkureita. Eri maissa käytetään huomattavasti enemmän lunastuslakien suomia mahdollisuuksia kuin Suomessa. Jos meillä 80-luvulla on kymmenkunta kertaa jotain lunastettu yhteensä 630 000 markalla, niin voin vakuuttaa ed. S-L. Anttilalle ja ed. Korkeaajalle, että esimerkiksi Saksassa, jos sitä pidetään kapitalistisena maana, ainakin entisessä Länsi-Saksassa, ja monissa muissa Länsi-Euroopan sivistysvaltioissa on käytetty tällaisia leikkausmahdollisuuksia sen takia, että yhteistäkin etua täytyy puolustaa.

Silloin kun meillä on tämä rajallinen maapohja, sitä ei voi käyttää kaikkinaisiin käyttötarkoituksiin, vaan sitä joudutaan käyttämään yhteiskunnan kannalta välttämättömiin tarkoituksiin niin kuin asuminen. Silloin yhteinen ja yksityinen etu saattavat mennä ristiin, ja siinä tilanteessa yksityinen etu saattaa joutua kärsimään, ja sitä kutsutaan edelleenkin markkinataloudeksi. Tältä osin en voi hyväksyä sellaista argumentointia, että yhteiskunnan puolustaessa yhteistä etua se ei olisi markkinataloutta.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! En voi olla puuttumatta ed. Seppäsen hyvin demagogiseen puheenvuoroon, jossa hän puolustaa näitä yhteiskunnan säätelykeinoja. Niitä kyllä tarvitaan, mutta meillä on nyt 20 vuotta luotu näitä apparaatteja, miten maan hintaan puuttamalla voidaan asuntojen saantia lisätä ja asuntojen hintaa saada alemmaksi. Ongelma on siinä, että vaikka näitä keinoja erityisesti pääkaupunkiseudun osalta aivan erikseenkin on eduskunnassa laajalla yksituumaisuudella tehty, niin kunnat eivät niillä alueilla ole käyttäneet niitä keinoja, vaikka niitä on niille tarjottu.

Mikä on syy siihen, että kunnallispoliittikot eivät ole halunneet käyttää näitä maapolitiittisia keinoja, minä en halua siihen vastata. Voin esittää monenlaisia aprikointeja, mikä on vikana täällä pääkaupunkiseudulla aivan erityisesti.

Mutta tässä on tultu siihen, että me luomme päällekkäisiä malleja lunastuslakeja kehittämällä ja kuitenkin käytännön tulos ei ole ollut niin suotuista kuin täällä on toivottu.

Ehkä olisi viisaampi joskus kokeilla porkkanaa ja luoda vapaaehtoisia keinoja kunnille helpottaa maansaantia, kun tämä pakkomenettely ei näy tuottavan riittävän suurta etua. Mehän viime eduskuntakaudella teimme rakennuslain keinoin aika tehokkaita keinoja kunnille parantaa maan saantia. Tämä lunastuslain malli ei ole kovin toimiva. Minä kyllä olen ed. Seppäsen kanssa tämän lain ansiokkuudesta eri mieltä.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Voin ainakin yhden syyn ministeri Pokalle kertoa, miksi pääkaupunkiseudun kunnat eivät ole kyenneet käyttämään niitä apparaatteja, joita ministeri Pokka väittää olevan. Se yksi syy on se, että korkeasuhdanteessa muutama vuosi sitten kotikaupungissani tehtiin noin 600 miljoonan markan edestä maakauppoja. Kaupungin mahdollisuudet asuntomaan ostamiseen olivat alle 100 miljoonaa, koska tuonkaan kaupungin budjetissa ei ole mahdollisuuksia kilpailla millään tavalla suurten pankkien ja yritysten kanssa maakaupoissa, kun ei ole niitä apparaatteja, kun ei ole sellaista lunastuslakia edes, jota tässä esitetään, eikä läheskään sellaista lunastuslakia, apparaattia, kuin esimerkiksi naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pokka ei iljennyt sanoa sitä, mikä on syynä siihen, etteivät kunnat käytä näitä apparaatteja, joita niillä on. Minä siteeraan entistä oikeuskansleria Kai Kortetta: "rakenteellinen korruptio". Siinä on syy. Rakenteellinen korruptio tarkoittaa poliitikkojen ja grynderien yhteistyötä, joka estää kaiken järkevän kunnallisen maapolitiikan tietyissä kunnissa, ja pääkaupunkiseutu ilmeisesti on yksi pahimpia tässä suhteessa. On näitä rakenteellisen korruption kuntia kyllä pohjoisessakin, ja sieltä minä voin kyllä tuoda esimerkkejä, koska pääkaupunkiseutu sinänsä on minulle tuntematon asia.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä ed. Ukkolan puheenvuorossa, huolimatta siitä että hän tulee kaukaa pohjoisesta, oli järkeä. Hän oli hajulla siitä ongelmasta, joka meillä täällä pääkaupunkiseudulla on.

Ajatellaan esimerkiksi Espoon kaupunkia. Espoon kaupungilla ei ole tarjota aravarakentamiseen, aravarakentajille, niille joilla olisi rahoituskin kunnossa, lainkaan tonttia ensi vuodeksi, eli meillä on pääkaupunkiseudulla kunta, jonka nimi on Espoo ja jossa ei ole yhtään aravatonttia käytettävissä asuntorakentamistoimintaan, vaikka olisi tällä rakentajalla rahoituskin.

Kyllä tässä mielessä täytyy sanoa, että suuri vastuu lankeaa kokoomuslaisille poliitikoille, jotka pitävät kiinni yksityisen edun turvaamisesta ohi yhteisen edun. Kyllä siinä mielessä kokoomus on löytänyt kodin uudelleen eksytyään pois kodista edellisellä eduskuntakaudella hyväksyessään tämän lain. Kyllähän kokoomus aina johdonmukaisesti ja määrätietoisesti on turvannut yksityistä etua yhteisen edun kustannuksella. Nyt se palaa sille samalle linjalle, kun keskustapuolueen maanomistajat ovat sen onnistuneet tällä hallitusyhteistyöllä opastamaan jälleen sinne, mistä se on lähtenytkin.

Tässä mielessä tietysti, ed. Ukkola, voimme kysyä, mikä rooli pääkaupunkiseudulla muilla puolueilla on, toisella valtapuolueella: sosiaalidemokraateilla. Mikähän siinäkin on, ettei ole näitä lunastuslakimenettelyjä käytetty eikä sen pontevammin vaadittu käytettäväksi kuin sosiaalidemokraatit ovat Espoossa tehneet? Sitä minä en ymmärrä.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tässä välttämättä tarvita edes korruptiota. Jokainen vähänkin asiantunteva henkilö pystyy näkemään ne alueet kunnassa, jotka tulevat seuraavien vuosien aikana kaavoitettaviksi. Jos hän ostaa maata sieltä, on erittäin helppo arvata ja arvata oikein, että sen maan arvo tulee nimenomaan kaavoituksen myötä nousemaan, siis nousemaan sellaisista syistä, joihin maanomistajalla ei ole vähintäkään ansiota. Se ei vaadi edes erityistä kekseliäisyyttä, vaan ainoastaan halua spekuloida maan arvolla. Siitä syystä minusta tämän lain hyväksyminen olisi välttämätöntä.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minulla on ilo ilmoittaa, että koko vihreiden ryhmä kannattaa tämän lunastuslain hyväksymistä. Vaikka minun nimeni ei olekaan tässä ympäristövaliokunnan vastalauseessa, niin olen täysin toiminut sillä linjalla valiokunnassa. Meidän ryhmämme mielestä on ensiarvoisen tärkeää, että kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon on tarjolla kohtuuhintaista maata.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puhe innoittaa minua sen verran, että haluaisin vielä todeta, että jos ed. Seppäsen olisi lukenut hie-man pitemmälle Raamattua, hän olisi löytänyt sieltä myös sen periaatteen, että Vanhan testamentin aikana maa piti luovuttaa 50 vuoden jälkeen pois kokonaan. Se oli jotakin sellaista, jota ei jotenkin lähtemättömällä tavalla voitu omistaakaan ylipäättänsä, niin että kyllä näille ajatuksille, mitkä ed. Seppänen Raamatun ensisivuilta on ottanut, löytyy kyllä paljon hyvää tukea myöhemmiltäkin sivuilta, ja jopa Uuden testamentin aikana yllättävän paljon korostuu sellainen, että vapaaehtoisuuden pohjalta jaettiin ja annettiin niille, joilta puuttui, ja jotenkin solidaarisuus ja yhteisvastuu toteutui ilman lainsäädännöllistä pakkoakin.

Ehkä on niin, että tänäkin päivänä näin voisi olla, mutta johtuen luontaisesta itsekkyydestä, johon varmasti itse syyllystyn enemmän kuin muut, tällaisia ratkaisuja ei välttämättä saavuteta, ellei niille saada lainsäädännöllistä tukea.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautalan puheenvuoroon vastapuheenvuorona minulla on ilo ilmoittaa, että SMP:n eduskuntaryhmä ei tue tämän lain hyväksymistä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minä haluan kiittää ed. Vesa Laukasta tästä merkittävästä huomiosta, että siis maata ei todellakaan voinut omistaa yli 50 vuoden ja sen jälkeen se oli palautettava. Mielestäni se on kyllä tosi hyvä argumentti lunastuslain hyväksymisen puolesta. Ylipäättäänkin yhteiskunnallisen toiminnan perustana tällainen maan iätön yksityisomistus kyllä menee useissa tapauksissa ristiriitaan yhteisen edun kanssa. Minä ihmettelen, kuinka ed. Riihijärvi, joka myös on varmasti lukenut Raamattunsa ja varmasti vielä paremmin kuin minä, voi sitten olla tällaisen lakiesityksen hylkäämisen takana niin voimakkaasti, kuin hän äsken teki.

Mitä tulee ryhmien kantoihin, niin kyllä ymmärtääkseni vasemmistoliitossa olemme yksimielisesti sitä mieltä, että tällainen lakiesitys täytyy hyväksyä, on välttämätöntä hyväksyä! Minä kyllä toivon, että ed. Riihijärvin ed. Vesa Laukkasen esittämillä perusteilla lähtisi mukaan tähän hyväksymiseen tai esittäisi ne perusteensa, joita Raamatusta kenties hänellä löytyy sen puolesta, että tämä lakiesitys pitäisi muka hylätä.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Voitaisiin tietysti ajatella, että lunastuslain sijasta mentäisiin siihen, mitä ed. Vesa Laukkanen kertoi, että maata ei voisi omistaa yli 50:tä vuotta. Luulisi, että se olisi jo aika hyvä lunastuslain säännös. Nimittäin tällä lunastuslain muutoksellaan pyritään siihen samaan, että ei tule houkutusta kahmia maata siinä tarkoituksessa itselleen, että ansiotonta arvonnousua kertyy.

Myös mielestäni ilmaisu "rakenteellinen korruptio" kuvaa aika lailla tilannetta siltä kannalta, että tällä lailla nimenomaan pyritään estämään sen mahdollistaminen, nimittäin kun tällä pyritään estämään spekulatiivinen maan ostaminen.

Ed. Riihijärvellä haluaisin myös todeta, että tällä lailla ei haluta käydä sotaveteraanien tai pienten mökkitonttien omistajien kimppuun. Tällä halutaan käydä niiden gryndereiden ja niiden pankkien, vakuutuslaitosten ja rakennuttajien kimppuun, jotka ostavat varastoon maata ja näin ylläpitävät kohtuuttoman korkeaa maan hintaa.

Arvoisa puhemies! Aina välillä tämän syksyn aikana toivo virisi siitä, että tämä laki saataisiin hyväksyttyä. Asunoministerillä oli erinomaisen hyvä kanta tässä asiassa, kun hän valiokunnassa kävi hallituksen kantaa esittelemässä. Sitten asia vitkuttelu alkoi. Lakiesitystä pidettiin pöydällä viikosta toiseen, ja lopputulos oli se, että keskustan painostuksesta kokoomus joutui perääntymään aikaisemmista kannoistaan. Meillä oli aivan vähällä syntyä se tilanne, että olisi saatu suomalainen maapolitiikka lähelle pohjoismaista tasoa. Mutta näinhän ei käynyt, ja toivon todella sitä, että kaikki ne kokoomuslaiset ja mikseipä myös keskustalaiset, jotka ovat vilpittömästi sitä mieltä, että me tarvitsemme kohtuuhintaista maata kohtuuhintaisten asuntojen rakentamiseen, tulevat tämän lain taakse.

Tämä laki, niin kuin täällä on jo todettu, jäi viime valtiopäiviltä lepäämään, ja kysymyksessä on ansiottoman arvonnousun leikkaaminen eräissä kasvukeskuksissa. Kysymys on nimenomaan sellaisista paikkakunnista, sellaisista kaupunkeista ja niiden ympäristökunnista, jotka ovat nopeat kasvun aluetta.

Tämän uudistuksen taustana, joka on varmasti selvä useimmille, on hurja rakennusmaan hinnan nousu 1980-luvun loppupuolella. Tuona aikana kunnat joutuivat kestävämmään tilanteeseen. Ne eivät pystyneet kilpailemaan maasta ylihintoja maksaneiden rakennusliikkeiden, pankkien ja kiinteistösijoittajien kanssa. Kuiten-

kin, niin kuin on jo täällä todettu, kunnan maanomistus on erittäin tärkeätä aravatuotannon ja yleensäkin kohtuuhintaisten asuntotuotannon kannalta.

Nythän on niin, että yleensä rakennuskustannuksista tontin hinta on 5—25 prosenttia ja suurten kaupunkien keskusta-alueilla tätäkin suurempi. (Ed. Riihijärvi: Eihän keskustaan asuntoja rakenneta!) Kuvaan hieman kehitystä, mikä on tapahtunut vuodesta 1984 vuosikymmenen loppuun. 1984 rivitalotuotannossa tonttikustannusten osuus oli 12 prosenttia asunnon hinnasta. Tonttien reaalihintojen nousu viime vuosikymmenen lopussa johti siihen, että tontin osuus asunnon hinnasta on joissain tapauksissa kivunnut jopa 40 prosenttiin. Lunastuslain muutos tähtää siis siihen, että vastaisuudessa hinnan nousut kyetään pitämään kurissa ja täten tarjoamaan kohtuuhintaista maata.

Nyt maan hinnan nousu on taittunut ja maata on sopuhintaan saatavissa, sen kyllä myönnän. Mutta juuri siitä syystä nyt olisi tärkeää saada sellaiset instrumentit kunnille, että ne voivat varautua tulevaan noususuhdanteeseen. Lama ei toivottavasti kestä ikuisesti, ja uuden noususuhdanteen alkaessa me olemme samassa tilanteessa, johon jouduimme viime vuosikymmenen lopussa.

Lunastuslain arvonnousun leikkaussäännökset ovat tarpeen ennen muuta sen vuoksi, että kunta voisi tarvittaessa katkaista keinottelu- luonteisten ylihinta-kauppojen vaikutukset maan hintatasoon. Täällä on todettu jo useaan otteeseen, että ansiottomaan arvonnousuun ei ole tarvittu työtä, ei maan omistajan työtä eikä kenenkään muunkaan työtä. Kysymys on siitä, että on onnistuttu ostamaan oikeaan aikaan maata tai onnistuttu syntymään sellaiseen perheeseen, joka omistaa oikeasta paikasta maata, siis sellaisesta paikasta, joka tulee kaavatoimenpiteiden kohteeksi.

Hyvin usein kuulee tätä lakia vastustettavan väittämällä raakamaan hinnan vaikuttavan vain muutamalla prosentilla rakentamisen hintaan. Tätä en kiellä, mutta yhtä totta on myös se, että raakamaalle ei rakenneta, vaan vasta sellaiselle maalle, joka on jalostettu kaavoituksella. Nimenomaan tuohon prosessiin ansiottoman arvonnousun logiikka perustuu.

Tässä on nimenomaan se muutos aikaisempaan lunastuslakiin, että arvonnousua voidaan leikata jo yleiskaavan laatimisen muuttamishetkestä alkaen. Tällöin koko se odotusarvo, mikä yleiskaavaan liittyy, voidaan saada pois, jolloin

spekulatiivinen maan hankinta ei kannata. Tällöin todellakin saatettaisiin päästä lähemmäs sitä tilannetta, että asumiskustannuksiin vaikuttaisi lähempänä raakamaan hintaa oleva osa. Voimassa oleva lainsäädäntöhän lähtee siitä, että arvonnousun leikkaamiseen voidaan lähteä vasta asema- ja rakennuskaavapäätöksestä lukien eli hyvin myöhään, ja usein silloin maan hinta on jo karannut kuntien käsistä.

Ehdotettu lunastuslain muutos on siitäkin syystä välttämätön, että se kuuluu edellisen hallituksen antamaan maapakettiin, josta hyväksyttiin edellisen eduskunnan kaudella kolme lakia. Tämä on se neljäs ja viimeinen, ja se ehdottomasti kuuluisi hyväksyä osana maapakettia jo senkin vuoksi, että se liittyy yleiskaavan statuksen vahvistamiseen. Yleiskaava jo nykyisellään osoittaa varsin sitovalla tavalla maan tulevan käytön. Jo yleiskaavan laatiminen aiheuttaa selkeästi maan hinnan nousua alueilla, joita tullaan käyttämään yhdyskuntarakentamiseen.

Mainitsin jo aikaisemmin, että tällä lailla, kun tämä hyväksytään — toivon sitä todella — päästään lähelle pohjoismaista tasoa. Ruotsin lainsäädäntö lähtee siitä, että arvonnousu, joka on tapahtunut lunastusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana, luetaan omistajan hyväksi ainoastaan siltä osin kuin voidaan selvittää, että se johtuu muista syistä kuin maan sallitun käytötavan muuttamista koskevista odotuksista. Tämä johtaa käytännössä siihen, että rahan arvon alenemisesta ja maanomistajan tekemistä perusparannuksista aiheutuva arvonnousu korvataan, ei siis muuta. Samanlainen säännös sisältyy myös Norjan lunastuslakiin.

Arvoisa puhemies! Kysymys on nyt tulevaisuudesta ja tulevaisuuteen varautumisesta. Myös Suomi tarvitsee ajanmukaiset instrumentit maapolitiikkaansa varten, sellaiset instrumentit, jotka takaavat vakaan asuntotuotannon, vakaan maan hinnan kehityksen ja sen, että maapohjalta, joka todellakin on luonnonvara, joka ei lisäännä, ei myöskään voida spekuloida.

Täällä sanottiin mm. jossain puheenvuorossa, että tämä saattaisi johtaa siihen, että myös asuntokaupoissa voitaisiin ottaa käyttöön ansiottoman arvonnousun leikkaaminen. Asunnot poikkeavat maasta hyvin oleelliselta kohdalta, sillä asuntoja saa aina lisää, mutta maa on se, mikä on. Siinä mielessä ero on erittäin suuri.

Vetoan siis vielä kaikkiin niihin kokoomuslaisiin kansanedustajiin, jotka viime kaudella olivat lain hyväksymisen kannalla, että he pysyvät edelleenkin lain hyväksymisen kannalla ja

edesauttavat näin järkevän maapolitiikan kehittämistä Suomeen.

Kannatan ed. Seppäsen tekemää ehdotusta, että laki hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se jäi viime valtiopäiviltä lepäämään.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä ymmärrän rakenteellisen korruption aivan toisin ja myös käytin ilmaisu aivan toisessa yhteydessä ja tarkoituksessa kuin siinä, minkälaisen sisällön ed. Myller tälle antoi. Se ei suinkaan ole sitä, että on onnistuttu syntymään hopealusikka suussa ja maapala pyllyn alla, jolloin saadaan jossakin vaiheessa kaavoituksella ansiotonta arvonnousua. Rakenteellinen korruptio on nimenomaan sitä, että grynderit, keskusliikkeiden edustajat ja pankkimiehet istuvat kuntien valtuustoissa, hallituksissa ja lautakunnissa ja etukäteen tällä tavalla estävät kuntalaisten kannalta järkevän maapolitiikan toteuttamisen. Tästä on erinomaisia esimerkkejä. Uskon, että tästä on kysymys nimenomaan myös pääkaupunkiseudulla.

Käsittääkseni Ylermi Rungon, keskusliikkeen entisen johtajan, asema Helsingin tiettyssä lautakunnassa on yksi esimerkki siitä, minkälaisia kytkentöjä ei sivistysvaltiossa saisi olla. Tiedän myös julkisuuden perusteella, että yksi saksalainen rakennusyrittäjä kieltäytyi tulemasta Suomeen, kun huomasi minkälainen systeemi tässä asiassa kunnissa vallitsee. Kommentti oli, että eihän tämmöiseen mafiamaiseen baananivaltioon kukaan länsimainen yrittäjä lähde.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Myllerin logiikka ei ollut kestävä, kun hän vertasi maan hinnan nousua ja hinnan nousun leikkaamista asuntojen hinnan nousun leikkaamiseen. Eikö tällä lainsäädännöllä nimenomaan tavoitella sitä, että asuntojen hintoihin voitaisiin vaikuttaa?

Jos lähdetään sille tielle, että ns. ansiotonta arvonnousua, joka on hyvin epämääräinen käsite, leikattaisiin, niin miksei silloin samalla logiikalla voitaisi lähteä siitä, että yhteiskunnan toimenpitein aiheutettu asunnon arvonnousu myös leikattaisiin. Yhteiskunnan moninaisista toimenpiteistä, esimerkiksi kaavoituspäätöksistä tai muusta kaupunkirakenteen kehittämisestä johtuen, eräiden asuntojen hinnat nousevat. Aivan yhtä hyvin voitaisiin sanoa, että tämä ansioton arvonnousu voitaisiin ja tulisi leikata pois. Kun meillä kerta kaikkiaan tässä yhteiskunnassa ei

tämäntapaisilla toimenpiteillä katsota perusteluksi hoitaa asioita, niin tällaiseen menettelyyn ei ole lähdetty, vaan on katsottu, että markkinatalouden mekanismeja hyväksikäyttäen voidaan asioita hoitaa.

Ed. H a u t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella helppo olla samaa ed. Ukkolan kanssa siitä, että moraaliseen jääviyteen kunnallisissa luottamuselimissä todella pitäisi puuttua. Kun oikeuskansleri Korte jäi eläkkeelle viime kunnallisvaalien jälkeen, hän otti tämän asian puheeksi. Hän palasi siihen nyt, kun tehtiin tutkimus siitä, miten liike-elämän ja kunnallisen luottamushenkilötason suhteet ovat sekaantuneet pahemman kerran.

Ed. Korkeaojan vastauspuheenvuorosta tuli mieleen, että aivan hyvin tällainen ansiottoman arvonnousun leikkaus voitaisiin ulottaa aluksi esimerkiksi myös siihen, että kun teollisuustilan käyttötarkoitus asemakaavavaiheessa muuttuu vaikka liike- tai toimistotilaksi, yhteiskunnan toimin saatu arvonnousu voitaisiin osittain leikata. Olen itse ajanut tällaista menettelyä Helsingin kaupunginhallituksessa aikanaan ja muistan, että jopa ylipormestari Ilaskivi piti tällaista mahdollisena, mutta puolueet eivät tietenkään olleet siitä kovin kiinnostuneita.

Varsinainen syyni pyytää vastauspuheenvuoro oli se, että — ministeri Pokka oli äsken salissa, nyt hän näyttää poistuneen — meillä valiokuntakäsittelyn aikana tuli esiin, että oikeusministeriössä valmistellaan joitakin vaihtoehtoisia esityksiä, miten kohtuuhintaista maata saataisiin asuntotuotantoon. Olisi todella korkea aika kuulla näistä esityksistä.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulen, että meillä ei ed. Ukkolan kanssa ole kovin eri käsitystä rakenteellisesta korruptiosta. Totesin, että tähän korruptiomuotoon ei ole tarvetta, jos maalla ei ole odotusarvoa. Silloin sen kanssa ei kannata spekuloida eikä sen varaan laskea tuottoja. Jos jo yleiskaavan vaiheessa voidaan ansioton arvonnousu lähteä leikkaamaan, niin silloin ei todellakaan tule sellaista tarvetta, että hankittaisiin maata varastoon ja sovittaisiin sitten, millaisia kaavoja sille tehdään, koska siitä ei tule hyötyä. Olen ed. Ukkolan kanssa aivan yhtä mieltä. Hän mielestäni kuvasi erittäin hyvin sitä, mihin pahimmillaan saattaa johtaa se, että houkutus maan hinnalla keinotteluun muodostuu erittäin suureksi.

Ed. Korkeaojalle sanoisin, että myös minunkin mielestäni voitaisiin niissä tapauksissa, jotka hän otti esille, ansiotonta arvonnousua leikata. Siitäkään huolimatta maata ja rakennusta ei voi verrata toisiinsa juuri siitä syystä, että maa ei lisäännä, mutta rakennuksia voidaan aina rakentaa enemmän.

Ed. K o h i j o k i: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva edellisen hallituksen päättämä lakiesitys kuuluu niiden mielestäni pahamaineisten maapakettilakiesitysten joukkoon, joita useitakin eduskunta joutui viime vaalikaudella käsittelemään. Pahamaineisiksi tarkoittamiani maapakettilakiesityksiä voidaan mielestäni kutsua paitsi sisältönsä myös sen perusteella, ettei edellisen hallituksen hallitusohjelman ollenkaan ollut kirjattu koko maapakettipuhua rantojensuojeluohjelma mukaan lukien. Päinvastoin oli edellisen hallituksen ohjelmaan kirjattuna, että kunnat pystyvät voimassa olevan lainsäädännön puitteissa hoitamaan maapolitiikkansa. Tätä koskeva kohta hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa kuului seuraavasti: "Hallitus pitää tärkeänä, että kunnat käyttävät hyväkseen nykyisen lainsäädännön tarjoamia mahdollisuuksia toteutunutta olennaisesti tehokkaampaan maapolitiikkaan." Se oli koko hallituksen yhteisestä ohjelmasta lainattu kohta.

Hallituksen ohjelmaan kirjatusta huolimatta maapakettilakiesityksiä useiksi esityksiksi pilkottuina tuotiin edellisen eduskunnan käsiteltäväksi. Ainuttakaan niistä en tietenkään voinut kannattaa ja luonnollisesti vastustin myös nyt käsiteltävänä olevaa lunastuslain muutosesitystä, joka loppujen lopuksi onnistuttiin 19.6.1990 äänestämään yli vaalien.

Nyt kun tämä yli vaalien lepäämään jätetty lunastuslain 31 §:n muuttamista koskeva lakiesitys on käsiteltävänä, on ympäristövaliokunta jo ehtinyt antaa siitä mietintönsä. Siinä valiokunta on enemmistöpäätöksellään aivan oikein päätenyt ehdottamaan, että lakiesitys hylättäisiin. Hylkäysehdotuksensa perusteluna valiokunta on muun ohella lausunut, että lakiehdotus ei ole perusteiltaan kestävä. Se on laittamattomasti sanottu. Kelvottomaksi yritykseksi valiokunta on todennut tämän lakiesityksen myös siltä osin, mikäli sillä on pyritty vaikuttamaan alentavasti asuntojen hintaan. Yksiselitteisesti valiokunta mietinnössään onkin todennut raakamaan hinnan osuuden asuntojen lopullisesta hinnasta vain 2—3 prosentiksi.

Järkevät keinot sellaisten säädösten aikaansaamiseksi, joilla asuntojen hinnat vihdoinkin saataisiin kohtuulliselle tasolle, tulee voida osoittaa ja ottaa käyttöön joutuisasti, mutta sen tulee tapahtua yksityistä omistusoikeutta kunnioittaen, kun kerran elämme länsimaaisessa demokratiassa ja markkinataloudessa. Sehän nyt näyttää varsin vauhdikkaasti tulevan arvoonsa myös sosialismin vaivaamissa maissa.

Toivon, että käsiteltävänä olevan lunastuslakiesityksen vastustajia löytyy tästä eduskunnasta enemmän kuin edellisestä. Hylättäväksi tähän kertainen lakiesitys parhaiten joutaa.

Herra puhemies! Ilmoitan jo tässä vaiheessa, että tulen kannattamaan ympäristövaliokunnan mietinnössä lausuttua hylkäysehdotusta.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Käsitellyssä oleva lakiehdotus tehtiin edellisen hallituksen ja eduskunnan aikana aivan poikkeuksellisten vuosien seurauksena. Raakamaan hinta tuntui tuolloin nousevan ilman rajoja ja maakeinottelu rehotti voimissaan. Suurelta kaupunkit eivät kehitykseen puuttuneet edes voimassa olevan lainsäädännön turvin kuin aivan poikkeustapauksissa. Aika pari vuotta sitten oli kuitenkin aivan poikkeuksellinen, ja nyt lain ensimmäisen perustelun lukeminen osoittaa, kuinka tiiviisti tämä laki liittyy omaan laatimisaikaansa, oli sen ajan tuote. Perusteluissa todetaan: "Kuntien maanhankinta on viime aikoina vakavasti vaikeutunut. Sijoittaminen raakamaahan on yleistynyt, ja maan hinta on noussut." Perusteluissa todetaan edelleen: "Kunnat eivät kykene kilpailemaan yksityisten ostajien kanssa."

Tilanne on nyt kuitenkin täysin muuttunut. Maata on saatavilla, ja valmiiksi kaavoitettuja tontteja myydään halukkaasti. Lama-aika antaa myös kunnille kylliksi aikaa, mikäli ne itse tahtovat käytettävissä olevilla keinoillaan vaikuttaa tulevaan maansaantiin.

Lakiehdotuksen eräs selvä ongelma sisältyy siihen, että laki jakaa kunnat kahteen eri ryhmään. Voidaan sanoa, että valitulle kunta-alueelle ei ole päteviä perusteluja. Tällainen jako on sekä kuntien että kuntalaisten kannalta eriarvoisen.

Keskusta haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koko maassa raakamaan hinnan osuus asuntojen loppuhinnasta on, kuten on todettu, vain 2—3 prosentin luokkaa. Usein raakamaan hintaosuus asunnon hinnasta vastaa asunnon muovimaton hintaa, ei enempää. Meillä ei ole myöskään mekanismeja, jolla raakamaan hinnan

leikkauksen hyöty siirtyisi asukkaalle. Omistus-asunnoissa hinta määräytyy aina markkinoiden mukaan eikä kukaan kysele, mitä maa alkuaan maksoi. Jopa aravavuokra-asunnoissa tontin osuus vuokrasta määritellään yleisesti alueella noudatetun hintakartan mukaan. Kaupungit perivät aravavuokrataloiltakin maanvuokran taulukkojen yläpään mukaan, vaikka Ruotsin kuningas aikanaan olisi lahjoittanut kyseisen maapohjan kaupungille. Vaikka maa on aikanaan saatu ilmaiseksi, siitä peritään nyt helposti 6 markkaa neliöltä joka kuukausi vuokraa jokaiselta kerrokselta, joka on rakennettu.

On aihetta kiinnittää huomiota myös siihen, että esitetty hinnan leikkaus koskee vain yhtä kapeaa osaa rakentamisen ja asuntojen hinnanmuodostuksessa. Myös jo kaavoitettujen ja rakennettujen asuntojen hinnat nousevat yhteiskunnan tekemien päätösten vuoksi. Toisin päin katsoen sitä maan hinnan arvonalennusta, joka aiheutuu esimerkiksi yleiskaavaan sijoitettavista kaatopaikka-, ampumarata- tai jätteenpolttolaitos- ym. varauksista, ei korvata kenellekään, mutta sen sijaan oltaisiin halukkaita leikkaamaan se maan arvonnousu, joka vastaavasta päätöksestä tapahtuu. Tässä ei ole logiikkaa.

Keskustan mielestä nykyinen lunastusjärjestelmä on riittävä ja toimintakykyinen. Ympäristövaliokunnalle toimitettujen esimerkkien mukaan esimerkiksi Hyvinkään kaupunki käytti vuonna 1989 olemassa olevaa lakia hyväkseen leikaten 94 hehtaarin suuruisen alueen neliöhinnan 21 markasta 9 markkaan neliöltä. Voidaan kysyä, kuinka monta markkaa vielä enemmän pitäisi arvoa leikata. Mitä asuntopolitiikka hyötyisi siitä, jos neliöhinta alennettaisiin vielä 9 markasta vaikka 5 markkaan neliöltä? Kenelle tämä 4 markan hyöty menisi? Kuinka paljon siitä tuleva asukas hyötyisi?

Kun tiedossa on, että 99 prosenttia kuntien maakaupoista tehdään vapaaehtoisin kaupoin ja nykyistä lunastuslakia on käytetty vain harvoissa tapauksissa, kertoo se siitä, että kunnat eivät ole kaivanneet esitetyn kaltaista pakkokeinoa. Jo nykyinen laki toimii riittävässä ehkäisevässä pelotteena, ja nykyisen lain ennalta ehkäisevä vaikutus toimii jo nyt siten, että vapaaehtoisissakin kaupoissa hintatasoon vaikuttaa olemassa oleva pelotteen käyttömahdollisuus. Kerron esimerkiksi ed. Myllerille, Joensuun kaupungin edustajalle, että ympäristövaliokunnalle toimitettujen kaupunkien maanhankintahintojen mukaan esimerkiksi vuonna 1990, kun Joensuun kaupunki hankki kaikkiaan yli 50 hehtaaria

maita, niiden keskimääräinen neliöhinta oli 13 markkaa neliöltä. (Ed. Myller: Me olemme aina osanneet tehdä hyvin maakauppoja!) — Uskon, että sillä hinnalla Joensuussakin harjoitetaan sekä sosiaalista että kovanrahan asuntotuotantoa.

Keskusta pelkää aiheellisesti, että jos kuntien arvonleikkausmahdollisuuksia entisestään lisätäisiin, käytettäisiin mahdollisuutta etupäässä pienmaanomistajia vastaan. Tästä on kyllin keskustelun aiheita viime vuosilta pääkaupunkiseudulta. Suurilla aluerakentajilla on usein kaupunkien kanssa sellaiset sopimussuhteet, että niitä välejä ei pakkokeinoilla rikota. Mielestäni lain eräs ongelma liittyy siihen, että ei voida todentaa sitä, että juuri yleiskaavan laatimispäätös ja myöhemmin vahvistaminen aiheuttavat alueen arvonnousun. Arvoon vaikuttavat alueen yleiset olosuhteet: sijainti, liikenneyhteydet, muu asutus ja myös vanhat, vahvistamattomat yleiskaavat sekä tienoon yleiset ja yksityiset investoinnit. Samat tekijät kohottavat sekä raakamaan että jo rakennettujen kiinteistöjen arvoa. Ehkä se tapahtuu ansiottomasti mutta kuitenkin mekanismilla, joka on hyvin keskeinen markkinataloudessa. Siihen puuttuminen vain yhdeltä kantilta, raakamaan osalta, istuu huonosti yhteiskuntajärjestelmämme perusteisiin.

Keskusta arvosteleekin lakia myös siitä, että kaavapäätöksen siirto valtuustoa alemmalle, esimerkiksi lautakuntatasolle, vähentäisi olennaisesti ihmisten oikeusturvaa. Kiinnitän huomiota myös siihen, että lunastuksen sitominen yleiskaavan vahvistuspäätökseen saattaa monissa kunnissa estää yleiskaavojen vahvistamista, koska vahvistamisen seuraukset kuntalaisille voivat olla arvaamattoman suuria. Lain epäkohtia ovat myös epämääräiseksi jääneet määritelmät "asutuskenttä" ja edellisen eduskunnan valiokunnan mietinnön määritelmä "maaseutukylä", jotka eivät mielestäni täytä lainsäädännön täsmällisyyden vaatimuksia.

Mielestäni huomiota on kiinnitettävä lisäksi siihen, että laki on rakennettu jatkuvasti kohoavan maan hinnan varaan. Arvonleikkaus enintään seitsemältä vuodelta antaa nykyisen kaltaisessa tilanteessa, jossa maan arvo laskee, mahdollisuuden kunnalle keinotella sillä, minkä vuoden hintatason se asettaa lunastushinnan pohjaksi. Nykyistä lunastusjärjestelmää ei tästäkään syystä ole syytä laajentaa. Mielestäni ei ole riittävästi selvitetty, miten lain mekanismit pelaisivat tilanteissa, joissa maan hinta vuosittain vaihtelee molempiin suuntiin.

Näiden yksityiskohtien jälkeen kritisoin koko lain taustalla olevaa ideologiaa. Meille on maapolitiikassa yritetty tuoda sosialismia osajärjestelmänä keskelle markkinataloutta ja siinä on raskaasti epäonnistuttu. Maapolitiikan pitkälle viedyllä säätelyllä on Suomessa, missä rakennuskelpoista maata on ehkä eniten Euroopassa asukasta kohti, aikaansaatu keinotekoinen tontti- ja rakennusmaapula ja sen seurauksena asumiskustannusten nousu. Maapolitiikassa on usein ollut suurin pelko se, ettei maanomistaja vain hyödy yhteiskunnan kaavapäätöksistä. Tilanne on johtanut siihen, että rakennusliikkeet ovat joutuneet omaa tulevaisuuttaan turvataksaan itse hankkimaan raakamaa ja erilaisiin sopimusjärjestelyihin kaupunkien kanssa sopimaan maiden kaavoituksesta. Rakennusliikkeet ovat näin sitoneet huomattavia pääomia maanomaisuuteen, ja se näkyy rasitteena asuntojemme hinnoissa. On hullu tilanne, että rakentajat eivät voi luottaa siihen, että voisivat ostaa markkinoilta tai kunnilta valmiita tontteja aina silloin, kun tarvetta on.

Maapolitiikkaa ohjaava yksityistä maanomistajaa kohtaan tunnettu kateus ja rakennusoikeuksien pihtaaminen ovat johtaneet kysynnän ja tarjonnan pysyvään epäsuhtaan ja maapolitiikan täydelliseen epäonnistumiseen. Virhe on tehty siinä, että markkinatalouden kysynnän ja tarjonnan lain ei ole annettu toimia, mutta voisi sanoa, että myöskään sosialismia ei ole viety loppuun asti. Kumpikaan järjestelmä ei ole toiminut. Lopputuloksena on ollut sosialidemokraattinen maapolitiikka, joka on johtanut umpikujaan, ja sitä ei avata muulla kuin sillä, että kaavoittajien asenne muuttuu. Lähtökohdaksi pitää asettaa tonttien ylitarjontatilanne. Ei pidä tuijottaa siihen, kuka maan omistaa, vaan siihen, että yhteiskunta kaavamonopolillaan turvaa ylitarjonnan syntymisen. Markkinatalous huolehtii kyllä sen jälkeen hintatason kuntoon.

Kuntien maanhankinnan vapaaehtoisia myönteisiä mahdollisuuksia pitää edistää. Toivon, että tällä vaalikaudella toteutetaan ainakin seuraavat toimet: Myyjä vapautetaan satunnaisen myynti- ja luovutusvoiton verosta silloin, kun myyjä myy maansa kunnalle. Uudistus parantaisi olennaisesti kunnan asemaa ostajana. (Ed. Seppänen: Entäs myyjän asema?) Leimaveron pitäisi jättää pois maanvaihdoissa kunnan kanssa. Valtio voisi mahdollisuuksiensa mukaan antaa korkotukea kuntien maanhankintaan. Rakennuslakiin pitäisi ottaa myönteinen maininta kunnan ja yksityisen välillä tehtävistä kaavoitus-

sopimuksista, joilla kunta voisi saada raakamaa-
ta käyttäen maksuna yksityisille annettavaa ra-
kennusoikeutta. On edistettävä toimia, joilla val-
miin tonttimaan tarjonta saadaan pysyvästi ky-
syntää suuremmaksi. Kaavoitusta on yksinker-
taistettava ja kuntien lopullista päätösvaltaa
kaavoituksessa on lisättävä. Myös taaja-asutus-
kielto voitaisiin poistaa ja jättää tältäkin osin
rakennuslupien myöntäminen lopullisesti kun-
nan paikalliseen harkintaan.

Herra puhemies! Esitän ympäristövaliokun-
nan tavoin, että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Kaikin paikoin en pysynyt ed. Vanha-
sen ideologisessa puheessa perässä. Ymmärsin
aluksi, että hän kuitenkin piti tärkeänä keinotte-
lun estämistä, mutta ei sallinut mitään niistä
keinoista, joilla sitä on haluttu saada aikaan.

Hänen mielestään yhteiskunnan vaikutus
kaavoitukseen on sosialismia. Kuitenkin haluan
muistuttaa, että Kaupunkiliitto ja sen takana
olevat kaupungit sekä ruotsalainen vastaava liit-
to ovat voimakkaasti olleet ajamassa lunastus-
lain muutosta. Jos kunnallisvaaleihin on ollen-
kaan luottamista, valtaosaltaan nämä kunnat
ovat kuitenkin porvarillisia. Siinä mielessä en
oikein voi ymmärtää, miten hän tässä niin pa-
hasti sosialismia tai sosialidemokratiaa haluaa
nähdä.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Ed. Vanha-
nen heitti hilpeän jutun, jonka mukaan tässä
maassa on harjoitettu sosialidemokraattista
maapolitiikkaa. No, ed. Myller siihen äsken
riittävästi vastasi.

Esillä on nyt toinen niistä kahdesta sinipuna-
hallituksen uudistusesityksestä, jotka vielä odot-
tavat eduskunnan hyväksymistä. Vaikka pel-
kään ja itse asiassa tiedänkin, että eduskunnan
nykyinen porvarillinen enemmistö ei vastaa edel-
lisen, myös porvarillisenemmistöisen eduskun-
nan huutoon myöntävästi, katson, että viimei-
nenkin mahdollisuus hakea sittenkin enemmis-
töä lunastuslain taakse vaikka vain puhekonstia
käyttäen on tehtävä.

Keskusta siis vastusti ja vastustaa lunastuslain
hyväksymistä. Kokoomus kannatti sitä aiemmin
mutta on nyt kääntänyt kelkkansa, lukee lehtiä
silloin, kun asiasta keskustellaan. Molempien

puolueiden kohdalla on vielä kerran kysyttävä,
miksi. Ovatko kyseessä tunnesyyt vai järkisyyt
peräti vai eivätkö ehkä kummatkaan? Valitet-
tavasti kaikki viittaa siihen, että kyseessä on
tietämättömyydestä johtuva tunnepurkaus tai
tunteeton piittaamattomuus tosiasioista tai lo-
pulta puhdas opportunisti, joka ajaa vahvem-
man oikeutta ja etua. Kun näin julmasti sanon,
on selvää, että sitä on hiukan syytä myös perus-
tella.

Ensinnäkin on välttämätöntä pohtia halli-
tusmuotoa ja sen sisältämää omaisuuden
suoja. Sitä pohdintaahan tässä talossa on pe-
rustuslakivaliokunta lunastuslainkin kohdalla
pitkään tehnyt. On tärkeää pohtia omaisuuden
suoja sen alkuperäisessä tarkoituksessa, jonka
kai pitäisi olla tarkoitus tänäkin päivänä. On
myös tarpeellista arvioida omaisuuden suoja
lunastuslain sisältämän moneen kertaan kerro-
tun ansiottoman arvonnousun leikkaamisen
suhteen.

Suomen hallitusmuoto on kai K.J. Ståhlber-
gin käsialaa lähinnä. Yksin hän ei kuitenkaan
sitä tehnyt. Ed. Vanhanenkin tietää, että esimer-
kiksi nykyisen Suomen keskustan poliittisena
oppi-isänään pitämä Santeri Alkio oli vahvasti
mukana tuossa työssä. On hyvä kysyä, mikä oli
Ståhlbergin ja ehkä erityisesti mikä oli Alkion
näkemys omaisuuden suojasta maan omistami-
sen kannalta erikseen. Ei tarvita varsinaista val-
tiosääntöoppinutta toteamaan, että se ei ollut
ainakaan keinotteluvoittoihin tähtäävän tai ve-
rolainsäädännöllä taktikoivan maanomistuksen
suojaaminen tai edes keinottelun salliminen.
Päinvastoin, K.J. Ståhlbergin sekä erityisesti
Santeri Alkion ajatukset vahvasta omaisuuden
suojasta perustuslaissa hakivat pohjaa vähäväki-
sen väestönosan toimeentulon edes kohtuullises-
ta turvaamisesta ja siten perustuslain kirjaimen
voimalla yhteiskunnallisen hyvinvoinnin ja tur-
vallisuuden ulottumisesta jossakin mitassa kan-
san syviin riveihin saakka.

Tähän liittyy myös kysymys ns. täyden kor-
vauksen periaatteesta. Sitä ei liene kirjattu lain-
säädäntöömme siinä mielessä, että sen varjolla
taattaisiin esimerkiksi keinottelu maaomaisuudella,
suurten yritysten ja pankkien operaatiot,
joilla maan ansiotonta arvonnousua on kulunei-
na vuosina hyödynnetty mitä suurimmassa mi-
tassa.

Puhemies! Ståhlbergin ja Alkion nykyiset pe-
rilliset, ed. Vanhanen puheenvuorossaan sitä
linjaa erinomaisella tavalla edusti, ovat kääntä-
mässä hallitusmuodon alkuperäistä tarkoitusta

pääläelleen. Lain ahtaan agraaritulkinnan seurauksena esimerkiksi pääkaupunkiseudulla miljardiluokassa pyörinyt maan ansioton arvonnousu koituu tänä päivänä suurmaanomistajien, yritysten ja pankkien hyväksi, ensisijaisesti näiden hyväksi. Se nostaa asuntomaan hintaa kohtuuttomiin korkeuksiin ja estää varakkaimpiakin kuntia, mm. Espoota, hankkimasta maata omistukseensa sillä tavalla kuin nämä kunnat tänä päivänä ymmärtävät tarvitsevänsä maata. Aina ne eivät ole sitä ymmärtäneet, ja se on tietenkin näiden kuntien oma vika.

Vallitsevasta tilanteesta huolimatta kokoomus ja keskusta eivät ole valmiita ottamaan vastaan edes lunastuslain antamaa sinänsä varsin vähäistä tilanteen korjausmahdollisuutta. Siinä suhteessa ed. Vanhanen oli aivan oikeassa. Sanon, että Santeri Alkio olisi tätä päivää eläessään ja tässä salissa vaikuttaessaan valmis kiljuen hyväksymään lunastuslain. Sanonpa senkin, että mikäli Alkio olisi tiennyt poliittisten perillistensä nykyiset temput, hän tuskin koskaan olisi eronnut perustamastaan Laihan työväenyhdistyksestä.

Puhemies! Viittasin jo edellä siihen, että lunastuslaki olisi toteutuessaan totta kai parannus, mutta ei ratkaiseva. On hyvä muistaa, että esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa sekä monissa muissakin läntisen Euroopan teollisuusmaissa vastaavaa lainsäädäntöä on meikäläistä selvästi järeämmässä muodossa yhteiskunnan käytössä. Meillä kunnat joutuvat jatkossakin leikkaamaan arvonnousun lainsäädännön kannalta hiukan arveluttavan sopimuskäytännön muodossa, koska hallitus ja eduskunnan enemmistö eivät suostu tunnustamaan ajan vaatimuksia ja kuntien asukkaiden asumisen tarpeita.

Kun talouden suhdanteet jossakin vaiheessa, vaikka kaukaisessakin, kääntyvät nousuun, merkitsee se sitä, että maakeinottelijat ryömivät esiin koloistaan ja pistävät taas kerran ranttaliksi markkinoilla. Ahon hallitus, keskusta ja kokoomus pienine apupuolueineen, ei moisesta tunnu piittaavan. Niiden asenne on paitsi onnettomuus kansalaisten kannalta myös vahinko poliittisesti, sillä lunastuslain hyväksyminen voisi olla yksi etappi sillä yhteisymmärryksen tiellä, jota johtavien poliittisten ryhmien olisi kuljettava edes kohtuulliseen mittaan, että Suomi saataisiin nousuun tappavasta lamasta ja rakennemuutospöyhästä.

Toivottavasti edes oppositio, ed. Aittoniemi, osaa olla yhtenäinen lunastuslakikysymyksessä ja hyväksyä sen. Ainakin sosialidemokraatit

ovat aiemman kantansa mukaisesti ehdottomasti lain hyväksymisen puolella.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kalliomäki vähän turhan puhdasoppisesti lähti liikkeelle ja arvosteli muita tiettyjen periaatteiden pettämisestä. Aivan samoilla perusteilla minä asetan kyseenalaiseksi ed. Kalliomäen oman toiminnan huomenna esille tulevan huoneenvuokralain muutosesityksen käsittelyssä. Mielestäni siinä SMP on täysin oikeilla linjoilla, kun se haluaa puolustaa vuokralaisia vuokranantajien vuokrankorotuksia vastaan ja vuokralaisten irtisanomissuojan puolesta. Siinä ed. Kalliomäki on mennyt ja myynyt hernesopasta eli ponsilausumaehdotuksesta, joka ei velvoita ketään mihinkään, vuokralaisten oikeudet. Ed. Kalliomäki, hyvin kummallista jeesustelua oli puheenvuoronne kokoomuslaisia kohtaan, kun itse olette tehneet heti, kun avautui tilaisuus, samanlaisen tempun vuokralaisille.

Tässä mielessä olisin toivonut, jos te haluaisitte jotakin järeitä aseita käyttää, että tekin sentään sellaisena ryhmänä, joka pystyy vaikuttamaan yli valtiopäivien äänestämiseen, olisitte vaihtaneet edes lunastuslain huoneenvuokralain yli vaalien äänestämättä jättämiseen eli olisitte tehneet jotakin sellaista, jolla olisi ollut merkitystä asuntorakennuksen ja vuokraustoiminnan alalla. Mutta nyt te olette pettäneet vuokralaiset ettekä ole saaneet mitään tilalle. Olisitte pyytäneet tilalle lunastuslain hyväksymisen, mutta siihenhän teillä ei ole näköjään ollut valmiutta, halua eikä kykyä.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kalliomäen kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että hallituksen esitys ei ole merkittävä käytännössä eikä sillä mitään asunto-ongelmia kyetä ratkaisemaan eikä se siinä suhteessa kovinkaan paljon edes asiaa auttaisi.

Nykyisessä tilanteessa olisikin keskeistä ja tärkeätä se, että keskusteltaisiin siitä, millä tavoin meillä vieläkin korkeiden asuntojen hintojen ja asuntotuotannon ongelmia voitaisiin kyetä kohentamaan. Mielestäni keskeisen periaatteen tässä suhteessa pitää olla tarjonnan lisääminen, minkä ed. Vanhanen jo toi esillekin. Maata on oltava riittävästi tarjolla. Se edellyttää selvästi aktiivisempaa otetta kunnilta maapolitiikassa. Se merkitsee sitä, että myös kaavoitukseen ja lupaharkintaan liittyvää byrokratiaa on puretta-

va ja päätökset saatava nopeasti, että maata saadaan riittävästi käyttöön.

Toinen keskeinen asia on se, että Euroopan avautuminen, Suomen integroituminen, antaa mahdollisuuksia myös tässä suhteessa. Jos me ajattelemme, että vielä pari vuotta sitten Pohjanmaalla myytiin peltoa 70 000 markkaa hehtaari, voidaan todeta, että hinta on täysin mieletön, mikä kuvaa sitä, että kun meillä on suljetut markkinat, markkinat eivät mielekkäästi toimi. Yhdentyminen tulee merkitsemään sitä, että raakamaan hinta tulee selvästi laskemaan, mikä varmasti tulee myös heijastumaan asuntojen hintoihin.

Myös kilpailu rakentamisessa, koska meillä tuo sektori on voimakkaasti kartellisoitunut, on hyvin tärkeitä. Myös EY-jäsenyys, mitä erityisesti ed. Seppäselle haluan korostaa, tuo merkittäviä muutoksia, lisää kilpailua, standardointia ja tällä tavalla alentaa asuntojen hintoja.

Arvoisa puhemies! Haluan myös todeta sen, että omaisuuden suoja sinänsä on tärkeä periaate, jota sovelletaan kaikissa sivistys- ja oikeusvaltioissa. Mielestäni on kohtuullista se, että kun maata tai mitä tahansa omaisuutta lunastetaan, siitä annetaan käypä korvaus, kun se valtiolle otetaan.

Haluan myös lopuksi todeta sen, että jos katsomme, mitä maailmalla viime aikoina on tapahtunut, Itä-Euroopassa on jopa palautettu maata entisille omistajille.

Edustajat Metsämäki ja Tenhiälä merkitään läsnä oleviksi.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Nyt ratkaisevassa käsittelyssä olevalla edellisen hallituksen esityksellä haluttiin laissa mainittujen maan kasvukeskuksissa sijaitsevien kuntien kunnanvaltuustoille antaa lisää keinoja leikata maan arvonnousua sellaisissa tilanteissa, kun valtiolle, kunnalle tai kuntainliitolle lunastetaan maata yhdyskuntarakentamiseen. Epäilemättä lakiehdotus oli jo antamisvaiheessaan kiistanalainen ja paljon erilaisia näkemyksiä herättävä.

Maan ja tonttien 1980-luvun lopulla tapahtunut hinnan nousu heijastui myös asuntojen hintojen nousuna tosin olematta ainoa asuntojen hintabuumin aiheuttanut tekijä. Koettu kehitys oli myös osoitus tehokkaan kunnallisen maapolitiikan tärkeydestä, kun halutaan mm. saada kohtuuhintaista maata asunto- ja muuhun yh-

dyskuntarakentamiseen. Nykyinen lama on johdannut raakamaan ja tonttien hintatason laskuun useilla paikkakunnilla, mitä voi pitää myönteisenä kehityksenä varsinkin, kun monet maan hankinnalla spekuloineet ja hintabuumin aiheuttaneet ovat kokeneet suuriakin tappioita. Maan hinnan nyt laskiessa on syytä paneutua keinoihin, joilla saman epäterveen hintakehityksen toistuminen voidaan välttää.

Viime eduskuntavaaleissa Suomen kansa valitsi tämän eduskunnan päättämään mm. nyt käsiteltävänä olevan lain lopullisesta kohtalosta. Tämä lunastuslaki oli voimakkaasti esillä myös eduskuntavaalikamppailussa. Kansalaisten vaaleissa ilmaisevan tahdon seurauksena tällä eduskunnalla ei ole sitä samaa valtakirjaa viedä tätä lakiesitystä eteenpäin kuin oli edellisellä eduskunnalla. Tilannetta ei kuitenkaan paranneta surkuttelulla, vaan miettimällä ja toteuttamalla uusia keinoja, joilla mahdollistetaan jatkuvasti kohtuuhintainen tonttitarjonta erityisesti asuntorakentamiseen.

Avaimet asian hoitamiseksi ovat, kuten ovat olleet tähänkin saakka, kuntalaisten itsensä valitsemien päättäjien käsissä. Jo nykyisin voimassa olevaa lunastuslainsäädäntöä on hyödynnettävä silloin, kun sitä tarvitaan. Ne tapaukset, joissa nykyisen lain mahdollistamaa lunastusta on käytetty, osoittavat, ettei kyseessä ole mikään aivan mitätön keino, vaan käyttökelpoinen väline. Mitä laajempi kunnallinen yksituumaisuus maapolitiikan tavoitteista ja keinoista voidaan saavuttaa, sitä parempi tilanne on myös tehtävien päätöksiä jälkikäsitteilyn kannalta.

Tonttien runsas tarjonta voidaan turvata myös runsaalla ja tehokkaalla kaavoituksella. Tämän hoitamiseksi kunnilla on olemassa kaavoitusmonopoli, jonka käyttöä tulee terävöittää. Kaavoitustoiminnan uudistamiseksi tulee kaavoitusmenettelyä nopeuttaa ja valitusaikoja lyhentää. Kuntien tulee kaavoittaa myös yksityisessä omistuksessa olevaa maata kaupunkirakenteellisin perustein.

Kaavoitusta uudistettaessa on lisättävä myös kunnanvaltuustojen lopullista päätösvaltaa kunnan maan käytössä. Kaavojen vahvistusmenettelyn moniportaisuutta tulee vähentää ja korostaa vapaakunta-ajattelun tavoitteiden mukaisesti kuntien itsenäisyyden lisäämistä tälläkin sektorilla. Näitä toimia tällä hetkellä jo valmistellaan ympäristöministeriössä.

Kiinteistöjen verotusta uudistettaessa tulee kiinnittää huomiota vahvistettujen kaavojen

mukaisen rakentamisen toteuttamiseen. Maan arvonnousun toivossa tapahtuvan panttaamisen sijasta tulee verotuksella ja muilla keinoilla edistää tehokasta ja taloudellista rakentamista. Tarvetta maanomistuksen perusteella toteutettavaan rakentamiseen tulee vähentää varmistamalla muuten riittävä tonttitarjonta, jolloin rakennusyrityksien mahdollisuus tonttien aliarvostukseen verotuksessa voidaan poistaa, kuten mm. Keskuskauppakamarin viime keväänä julkaisemassa Toimivuutta asuntopolitiikkaa -selvityksessä esitettiin.

Arvoisa puhemies! Ympäristöministeriö on ja henkilökohtaisesti olen kannattanut tämän lakiehdotuksen hyväksymistä sen valiokuntakäsittelyssä. Henkilökohtainen lain hyväksymistä tukeva näkemykseni ei ole mitenkään muuttunut edellä ja jälkeen vaalien. (Ed. Seppänen: Miten on äänestyskäyttäytymisen laita?) Kun hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat nyt päätyneet lain hylkäämisen kannalle, en sitä kantaa voi asettua vastustamaan. (Ed. Seppänen: Miten samalla henkilöllä voi olla kaksi erilaista kantaa?) Mutta haluan korostaa, että erityisesti asumisen kustannustason saamiseksi pysyvästi kohtuulliseksi on ryhdyttävä edellä mainitsemiini ja täällä useiden edustajien esittämien toimenpiteiden toteutukseen ja tätä lunastuslakiesitystä korvaavien toimenpiteiden tekemiseen, toimenpiteiden, jotka mielestäni ehkä ovat toimivampiakin keinoja kuin tämän lain läpivieminen.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin vielä vastannut ed. Kalliomäen puheeseen ja todennut, että olen kallistumassa hänen kannalleen tämän lain hyväksymisen tärkeydestä erityisesti sen takia, että tulevaisuudessa maan hinnat varmasti tulevat kasvamaan senkin takia, että väestö kasvaa ja maaseudun autioitumisen johdosta tulee paineita muuttamiseen asutuskeskuksiin. Näin ollen jos halutaan ajatella kansalaisten mahdollisuutta nimenomaan omistaa maata, niin tämän laki edesauttaa sitä, että ihmiset voivat saada kohtuuhintaisia asuntoja.

Mutta toisaalta olisin kyllä myös yhtynyt hieman siihen kritiikkiin, mikä liittyy ed. Seppäsen lausumaan, koska vuosikymmeniä tässä maassa on harjoitettu erityisesti sosialidemokraattien toimesta sellaista politiikkaa, joka vähän, tuskin lainkaan on kunnioittanut kristillisiä arvoja ja huolehtinut siitä, että tämän kansan arvopohja perustuisi kristillisiin arvoihin. Nyt

täällä joudutaan hieman ikään kuin itkemään sitä, että kansa on itsestä eikä saada läpi sellaisia lakeja, jotka olisivat hienoja.

Minusta tämä osaltaan johtuu juuri ristiriidasta sen suhteen, mitä arvoja on pidetty esillä, koska ei tällainen epäitsekkyys ole mitenkään luontaista ja spontaania, vaan kansalaisia tulisi voimakkaasti rohkaista ja tukea epäitsekkykseen käyttäytymiseen. Se minun mielestäni on pahan kerran laiminlyöty viime vuosikymmenien aikana, ja siitä nähdäkseni ovat vastuussa myös osaltaan sosialidemokraatit.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tietysti antaa arvoa sille, että ministeri Rusanen kertoo oman mielipiteensä vieläkin niinkin selkeästi tästä asiasta kuin hän teki. Toivon vain, että sillä on merkitystä porvaririntamassa silloin, kun arvioidaan lunastuslain merkitystä.

Jäin hieman miettimään sitä ajattelua, mikä ministeri Rusasella oli siitä, mitä mahdollisuuksia tällä eduskunnalla on kansan valtakirjan turvin hyväksyä lunastuslaki. Nimittäin täällähän on koko joukko kokoomuslaisia kansanedustajia, jotka olivat jo viime kaudella täällä hyväksymässä lunastuslain, ja tiedän, että kokoomuksen ryhmässä on uusina edustajina valittu sellaisia kansanedustajia, jotka ovat ilmoittaneet olevansa lunastuslain hyväksymisen kannalla. Toivon todella, että tämä joukko, josta siis oppositio, miinus SMP, yhteensä lukien tulee enemmistö eduskunnassa, käyttäytyisi yhtä rohkeasti ja ansiokkaasti kuin ed. Vesa Laukkanen puheenvuoroissaan antoi ymmärtää tulewansa käyttäytymään.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen tuhlaa ruutia jo nyt keskusteluun huoneenvuokralaista. Siihen varmaan voimme palata vähän laajemmin huomenna. Sen kuitenkin voin sanoa, että en pidä erityisen suurena ansiona ed. Seppäselä sitä, että hän on äänestämässä huoneenvuokralakia lepäämään, että se tulee voimaan tässä huonossa muodossaan, mitä hallitus esittää, vuoden kuluttua. Hän ei tunne kiinnostusta mahdollisuuksiin parantaa lain sisältöä sitä ennen.

Ed. Sasille, joka on karannut täältä, totean vain, että en sanonut niin, että lunastuslaissa ei pystytäkään ongelmia mitenkään ratkaisemaan. Totta kai sillä kyettäisiin ongelmia lieventämään ennen kaikkea odotusarvoihin perustuvan keinottelun poistumisen muodossa, ainakin merkit-

tävässä mitassa voitaisiin tähän suuntaan vaikuttaa.

Ministeri Rusanen totesi, että tällä eduskunnalla ei ole samaa valtakirjaa kuin edellisellä viedä lunastuslakia eteenpäin. Minusta se on täsmälleen väärin. Nimenomaan tällä eduskunnalla on sama Suomen kansan antama valtakirja käyttäen harkintaansa lunastuslain osalta niin kuin kaiken muunkin lainsäädännön. Valtakirja ei ole vaaleissa miksiäkään muuttunut. Jos kokoomus kokee rökäletappionsa johtuneen lunastuslakiesityksestä, se on jo vähän kummallista. Mutta puolueita sitovat myös ainakin johonkin mittaan saakka yli vaalienkin niitä edeltäneet päätökset.

Lopuksi ed. V. Laukkaselle totean vain sen, että sosialidemokraattisessa liikkeessä, meidän politiikkamme kristillisiin arvoihin perustuminen on täysin jokaisen jäsenen henkilökohtainen asia ja siitä muodostuu se kokonaisuus, jota hän kritisoi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Sasin puheenvuoron jälkeen, mutta hän on poistunut salista, enkä hänelle vastaa.

Mutta käytän tilannetta hyväkseni vastatakseni ed. Kalliomäelle, joka päästi suustaan uskomattoman sammakon. Hän nimittäin sanoi, että ed. Seppänen äänestäisi huoneenvuokralain yli valtiopäivien niin, että se tulisi huonossa muodossa voimaan vuoden kuluttua. Mutta ed. Kalliomäki itse toimii siihen suuntaan, että se tulisi voimaan ensi vuoden alusta lähtien eli vuotta aikaisemmin tämän logiikan mukaan. Minä haluan äänestää sen yli valtiopäivien, haluan mahdollisia muutoksia matkalla, haluan, että se laki ei tulisi lainkaan voimaan. Ed. Kalliomäki äänestää täällä niin, että se tulee voimaan ensimmäisessä mahdollisessa tilanteessa ensi vuoden alussa. Uskomatonta logiikkaa, ed. Kalliomäki, te edesautatte itse huonoksi nimeämänne lain voimaantuloa mahdollisimman nopeassa vaiheessa. Tuota logiikkaa en ymmärrä ollenkaan. Toivon, että itsekin edesauttaisitte sitä, että se kelvoton lakiesitys ei tulisi voimaan ollenkaan, mutta nyt te tuotte sen mahdollisimman nopeasti.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, onko se sammakko vai mikä, mitä ed. Seppänen päästelee suustaan, (Ed. Paloheimo: Sisilisko!) eli se on tarkoitushaikuista demagogiaa. Ed. Seppänen, jos ei vielä

tiedä, niin tulee huomenna tietämään, että sosialidemokraatit eivät äänestä lepäämään sitä lakiesitystä sen tähden, että meillä on selkeät takeet siitä, että tuota lakia kyetään korjaamaan. Ed. Seppäsellä ei ole mitään takeita siitä, kun se vuoden kuluttua tulee voimaan, että hän saisi siihen sitä ennen tai sen jälkeen minkäantapaisia myönteisiä muutoksia. Sosialidemokraatit saavat siihen aikaan merkittäviä myönteisiä muutoksia ja ne koituvat tavallisten asunnonparhustajien, vuokra-asunnossa asuvien ihmisten, hyväksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä liittyy myös erääseen perustelulausumaan, jonka olen ehdottanut hyväksyttäväksi tämän lain yhteydessä. Haluan puuttua ed. Kalliomäen puheenvuoroon. Ed. Kalliomäki sanoo, että hänellä on takeet siitä, että huoneenvuokralain käsittelyn yhteydessä sitä tullaan muuttamaan vuokralaisille paremmaksi. Mikä on tämä tae? Tämä tae on jokin ponsi tai perustelulausuma, sen suuntainen, jossa valmistellaan kenties jotakin muutosesitystä.

Ministeri Rusasen kanssa keskustelin tänään samasta asiasta. Hänen näkemyksensä oli, että valmistelutyö kestää kaksi kolme vuotta. Siis tapahtuu jotain kahden kolmen vuoden kuluttua, jotain, johon ed. Kalliomäki ei voi vaikuttaa, jotain sellaista, jona aikana hallitus voi jo vaihtua. Te olette itse ollessanne hallituksessa yrittäneet vaikuttaa oppositioon erilaisilla perustelulausumilla ja sillä tavalla olette yrittäneet höynäyttää oppositiota lähemmäs hallituksen linjoille tilanteessa, jossa hallituksen on saatava voimaan lakiesitys haluamassaan muodossa ja jossa oppositio on saatava poliittisia merkityksettömiä takeita siitä, että sen siirtyminen hallituksen linjoille voitaisiin jotenkin pehmentää. Kyllä te olette, ed. Kalliomäki, tässä asiassa pettämässä vuokralaisten aseman, hyväksymässä sellaisen perustelulausuman, joka ei vie mitään asiaa eteenpäin. Siltä osin olette siis menossa hallituksen linjoille niin kuin monissa muissakin kysymyksissä olette eduskunnassa menneet ja menetette tulevaisuudessaakin.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti ed. Seppäsellä ei nyt ole ihan täyttä käsitystä siitä, mikä on sisältö, josta on sovittu ministeri Rusasen ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän välillä. Missään

tapauksessa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei olisi mennyt sellaiseen sopimukseen, että muutoksia tulee 2—3 vuoden kuluttua. Tässä 2—3 vuoden kuluttua tulevassa muutoksessa on kysymys huoneenvuokralain kokonaisuudistuksesta, jota myös valiokunnassa vaadittiin sen takia, että laki tammikuun 1974, jona se tulee voimaan, on erittäin sekava ja huonosti valmisteltu eikä siitä ns. mattimeikäläinen kykene ottamaan selvää sen viittaustekniikan vuoksi.

Se, mistä nyt puhutaan, on sellainen aika-tila, joka tapahtuu ensi kevään aikana. Silloin hallitus on luvannut tuoda muutoksen siihen lakiin siltä osin, että määräaikaista vuokrasopimuksia ei voida käyttää vuokrankorotustarkoituksessa. Tämä muutos tulee merkitsemään sitä, että peräkkäin saman vuokralaisen kanssa tehdyt vuokrasopimukset luetaan määräaikaistekijäksi eli yksi erittäin paha kohta vuokralaisen irtisanomissuojan poistamisesta poistuu. Kaikkein tärkein asia mielestäni on se, että hallitus sitoutuu suosituksilla antamaan ohjeita vuokrien tasosta ja niiden tarkistuksista. Kuten ed. Seppänen tietää, niin tämä oli yksi keskeisistä heikkouksista tässä laissa. Oppositioista käsin ei koko lakia voida uusia, mutta edes turvaa vuokralaisille voidaan saada.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun huoneenvuokralailla on lähinnä henkinen yhteys lunastuslakiin ja ed. Seppänen ei muutenkaan tunnustanut oikein tietävän, missä juuri nyt mennään, niin ehdotan, että palaamme tähän asiaan huomenna, silloin kun huoneenvuokralakia käsitellään.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kyllä on todennäköistä huoneenvuokralaissa, että sosialidemokraatit tekevät taas väärän vitosen kaupan, niin kuin tekivät opiskelijain opintotukilaissakin.

Mitä tulee tähän asiaan, tämä lunastuslaki ja siitä päättäminen oli SMP:n viime hallituskauden kaikkein vaikein asia. Meillä käsiteltiin sitä kolme tuntia ryhmässä ja äänin 5—3 viimein hyväksyttiin sen jälkeen, kun pääministeri oli käynyt kaksi kertaa meitä jututtamassa ja luvannut myöskin, että kiinteistövero ei anneta viime eduskunnan aikana. Meille oli katkera pala tätä hyväksyä, ja olemme tyytyväisiä, että asia on nyt saanut tämän käänteen kuin se on saanut tänä päivänä.

Lähdemme siitä, että niin kuin on todettu maapohjan arvo rakentamisessa on parin prosentin luokkaa. Sekään maan arvo, mitä leikattaisiin tällä lailla, ei tule markkinavoimien jyllätyksessä lainkaan asuntojen hintoihin, vaan se menee grynderin taskuun. Tämä laki olisi ollut vapaata omistusoikeutta loukkaava ja täysin tarpeeton. Sen vuoksi tulemme olemaan mukana hylkäämässä tätä lakiesitystä.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Tunnettua on, että keskustalle hyvin itsekkäiden perusteiden vuoksi maan hinta on lähes maailman tärkein asia. Keskustaa ei ole eduskunnassa koskaan liikauttanut eikä näytä liikauttavan pienituloisten asunto-ongelmaisten ihmisten tuska siitä, mistä voisi löytää kohtuuhintaisen asunon. Yhteiskunnan pitää voida leikata maan hinnan ansiotonta arvonnousua kasvukeskuksissa juuri asumisen ja asuntotuotannon näkökulman vuoksi. Siksi lunastuslakiesitys on perusteeltaan kestävä.

Ed. Myller jo kannatti ed. Seppäsen tekemää ehdotusta lakiesityksen hyväksymiseksi. Minä puolestani kannatan ed. Seppäsen kolmea perustelulausumaehdotusta.

Nyt esillä oleva lunastuslain muutos tähtää siihen, että vastaisuudessa välttyttäisiin suurilta hintaheilahteluilta ja maan hinta voitaisiin suhdanteista riippumatta pitää kohtuullisella tasolla ja tarjota rakentajille kohtuuhintaista maata kohtuuhintaisten asuntojen rakentamiseksi. Tämä on erittäin arvokas tavoite niille, jotka pitävät asiaa tärkeänä. Siksi kannattaa olla kannattamassa tätä lakiesitystä niiden, jotka pitävät tämän lain tavoitetta oikeana.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän tilaisuutta hyväkseni kommentoida, kun ed. Astala kannatti ed. Seppäsen ponsilausumia. Minun piti niistä varsinaisessa puheenvuorossa todeta, että ed. Seppänen on hyvä ja viisas kansanedustaja, mutta nämä ponnet, joita hän esittää, ovat huuhaata. Niiden sisältöön voidaan sellaisenaan kyllä perustellusti yhtyä, ei sellaisenaan mitään, mutta me alamme ainakin SMP:ssä kyllästyä tällaisiin ponsiehdotuksiin, joita tehdään, jotka eivät sisällöltään kuitenkaan sano mitään selkeää ja konkreettista. Ne ovat sellaista populistista höpinää. Voidaan aina joissakin kylätoimikunnan ja kyläkokouksissa näyttää, että tällaista minä olen esittänyt, mutta tyhmit kansanedustajat eivät sitä hyväksyneet.

Me olemme ryhmässämme lähteneet siitä, että todennäköisesti emme äänestä näiden ponsilau-sumienkaan puolesta edellä mainituin perustein, ed. Seppänen.

Ed. Virrankoski: Arvoisa puhemies! Nykyisin voimassa olevan lunastuslain mukaan kunnalla on jo merkittävät valtuudet lunastaa maata, jonka arvoa leikataan. Nykyisen lunastuslain mukaan, kun hankitaan valtiolle, kunnalle tai kuntainliitolle kiinteää omaisuutta tai pysyvä erityinen oikeus yhdyskuntarakentamista varten jne., ei oteta huomioon kaavan laatimistai muuttamispäätöksen jälkeen tapahtunutta maan arvonnousua. Erityisesti korostetaan, että se osa arvonnoususta, joka vastaa yleisen hintatason kohoamista tai joka on aiheutunut muista syistä kuin siitä kaavoituksesta, jonka toteuttamiseksi lunastus toimeenpannaan, luetaan korvauksen saajan hyväksi.

Lunastuslain muutos ei koske kaavoituksen aiheuttamaa arvonnousua. Itse asiassa koko lakiesitys ei koskisi koko maata ollenkaan, ainoastaan 60:tä kuntaa. Luettelo on, kuten ed. Vanhanen totesi, sattumanvarainen eikä sisällä mitään erityistä logiikkaa. Niissä kunnissa lakiesitys merkitsisi kuitenkin muutoksia joissakin kohdin. Ensinnäkin lakiesitys koskisi ns. asutuskeskuksia. Lakiesityksessä ei ole näitä asutuskeskuksia merkittävämmän määritelyä.

Asutuskeskuksissa voitaisiin arvonneleikkaus toteuttaa jo yleiskaavapäätöksestä lähtien, tarkemmin sanoen sellaisen yleiskaavan laatimisesta lähtien, joka vahvistettaisiin ja oikeuttaisi kunnan tekemään detaljikaavan. Koska yleiskaavan laatimispäätöksestä yleensä kestää kauan, ennen kuin tontti on valmis ja asunto rakennettu, arvonneleikkaus arvattavasti hukkuisi mo-
neen kertaan matkan varrella.

Toiseksi nyt esitetty ns. teholeikkuri ei olisi kovinkaan tehokas. Kyseessä on leikkaus, joka tulisi kaavoituksen jälkeen muuhun arvonnousuun. Asuntojen hinnoista esimerkiksi pääkaupunkiseudulla raakamaan osuus on pari prosenttia Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen laskelmien mukaan. Sitä siis voidaan jo nykyisenkin lain suomin mahdollisuuksin tehokkaasti leikata, koska kaavoituksen tuoma arvonnousu voidaan ottaa pois. Tämä on luonnollisesti tärkein maan arvoa nostava tekijä.

Nyt esitetyn lunastuslain muutoksen mukaan leikattaisiin sellainen siivu, joka jäisi kaavoituksen jälkeen, mutta olisi enemmän kuin elinkustannusindeksillä korjattu maan hinnan nousu.

Tämä muutos on niin vähäinen, että sillä ei varmastikaan olisi merkitystä enää asuntojen hinnoissa.

Arvoisa puhemies! Lunastuslain muutoksen sijasta meidän olisi harkittava muita mahdollisuuksia kohtuuhintaisen tonttimaan turvaamiseksi kuntien käyttöön. Tässä mielessä kuntien oma maapolitiikka on avainasemassa. Kunnan on pyrittävä markkinajohtajaksi tonttikaupoissa. Tämän aseman avulla kunta vasta voi määrätä tonttien hintoja ja pitää yksityistenkin väliset maakaupat kurissa. Kuinka ahkerasti kunta pyrkii markkinajohtajaksi, voidaan laskea esimerkiksi sillä, paljonko kunta tai kaupunki on valmis sijoittamaan raakamaahan. Tässä suhteessa on ilmeisen paljon toivomisen varaa. Pääkaupunkiseutua pidetään yhtenä maamme vaikeimmista asuntopolitiittisista alueista. Kuitenkin esimerkiksi Kauniainen on käyttänyt raakamaan ostoon 316 markkaa asukasta kohti, kun esimerkiksi oman maakuntani Kurikka on käyttänyt 356 markkaa. Tai Helsinki on käyttänyt 536 markkaa per asukas ja Espoo 521 markkaa per asukas, kun esimerkiksi oman maakuntani Seinäjoki on käyttänyt 571 markkaa per asukas. Kun siis ihmettelemme, miksi kohtuuhintaisia aravatontteja ei ole saatavilla täällä päin, varmastikaan se ei ole valtiovallan tai hallituksen syy.

Positiivisia toimia tonttien hintojen alentamiseksi on jatkettava, ja tärkein niistä on aivan ilmeisesti myyntivoittoverotuksen kehittämisen siten, että kunnille myytessä veroa ei kannettaisi. Tämä toisi kunnille pysyvän kilpailuedun yksityisiin maakauppoihin verrattuna, mikä parantaisi huomattavasti kuntien asemaa ja mahdollisuuksia maan hankkimisessa sekä tonttien myyjänä. Lakiesityksessä esitetty 60 kunnan luettelo ei varmasti kuntien maapolitiikkaa ratkaise eikä edes olennaisesti helpota.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella kannatan ympäristövaliokunnan esitystä lakiesityksen hylkäämiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

2) Ehdotukset laeiksi asianajajista annetun lain ja yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 152
Lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen tähän lakivaliokunnan mietintöön jättänyt vastalauseen, joka koskee lakiehdotuksen 5 §:ää. Siinä hallitus esittää, että asianajotoiminta sallittaisiin myös osakeyhtiömuotoisena. Olen lähtenyt siitä, että asianajotoiminta on asiakkaan, siis päämiehen, ja asianajajan välistä hyvin läheistä toimintaa, jossa asianajaja on suorassa vastuussa päämiehelleen asian hoitamisesta. Osakeyhtiömuodossa toiminta hämärtyy, vastuukysymykset hämärtyvät. Näin ollen en voi hyväksyä tätä ehdotusta. Olen ehdottanut, että tämä pykälä poistettaisiin.

Kantaani ovat yhtyneet koko muun opposition ryhmät, kun on kysymys 6 a §:stä. Siinä ehdotetaan hallituksen esityksessä, että Asianajajaliiton valtuusto valitsisi kurinpitolautakunnan, jossa olisi yhdeksän jäsentä. Näistä vain kaksi tulisi asianajajien ulkopuolelta. Tätä ei voida hyväksyä, sillä ei missään nykyaikaisessa käytännössä voida hyväksyä enää näin sisäänlämpiävää kurinpitomenettelyä, että asianajajat omassa asiassaan käytännössä päättävät kurinpitotoimista. Näin ollen allekirjoittanut ja muut vastalauseeseen yhtyneet ovat esittäneet, että kurinpitolautakuntaan, jonka Asianajajaliiton valtuuskunta kyllä saa valita, tulisi tulla vain neljä Asianajajaliittoon kuuluvaa henkilöä sekä viisi ulkopuolista ja näiden tulisi olla oikeusministeriön hyväksymiä. Näin ollen kurinpitotoimintakin nauttisi yleistä kansalaisluottamusta.

Ed. Lax: Herra puhemies! Ettei nyt tästä jäisi aivan vino kuva, niin kyllä Suomessakin pitää voida harjoittaa asianajotoimintaa osakeyhtiömuodossa niin kuin muualla maailmassa. Se on eräs edellytys, että voidaan myös perustaa riittävän suuria toimistoja, jotka voivat erikoistua, mikä on välttämättömyys tänä päivänä. Sen vuoksi valiokunnan enemmistö onkin päättänyt puoltamaan hallituksen esitystä. Tässä on

nimenomaan erikoissäännös, joka ottaa huomioon henkilökohtaisen suhteen asianajajan ja hänen asiakkaansa välillä. Poiketen muista osakeyhtiöistä asianajaja yhtiönsä ohella vastaa toiminnastaan.

Saattaa jäädä aivan väärä käsitys myös siitä, kun ed. Aittoniemi pitää tätä kauhean sisäänlämpiävänä. Nyt täytyy muistaa, että Suomessa on täysin mahdollista kenen tahansa, oli hän lukenut lakia tai ei, heittäytyä asioitsijaksi. Silloin hän on tyystin sellaisen ammatillisen ja eettisen valvonnan ulkopuolella, jota Asianajajaliitto harjoittaa. Kaikissa sivistysmaissa tällainen vapaaehtoisuuteen perustuva asianajotoiminto on välttämätön edellytys, että oikeusjärjestelmä toimisi. Niin meilläkin. Meillä on hyviä kokemuksia siitä, että Asianajajaliitto ylläpitää ammatillista valvontaa, kohentaa eettistä valvontaa ja antaa tavaramerkin, varmistaa, että asianajajalla on riittävä pätevyys. Sitten se harjoittaa sisäistä kurinpitoa. Jos ei se saa sitä hoitaa itse, vaan joutuu holhouksen alaiseksi, niin silloin se ei enää vedä puoleensa jäseniä. Silloin me olemme vain normaaliavastuussäännösten piirissä eli yleinen rikosoikeus, vahingonkorvausvastuussäännöt ja muut.

Ed. V. Lakkunen: Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ennen ed. Laxia. Oikeastaan hän sanoi hyvin pitkälle sen, mitä olisin itse sanonut. On todella tärkeää muistaa, että asianajosuhte on ehdottomasti luottamussuhde ja säilyy sellaisena myös tulevaisuudessa, koska päämiehen ja asianajajan välillä täytyy tällaisen luottamussuhteen vallita. Sitä ei horjuta tämä osakeyhtiömuoto.

Sinänsä on myönnettävä, että laissa on lievä heikennys nykyiseen tilanteeseen verrattuna, koska Suomessa ei haluttu seurata ns. Ruotsin mallia, joka olisi asettanut aivan yhtä ankan vastuun asianajajalle osakeyhtiössä kuin esimerkiksi nykyisessä kommandiitti-yhtiössä. Mutta en näe tätä vastuun heikennystä kovin relevanttina sen takia, että vastuuvakuutus hyvin pitkälle huolehtii kaikista vahingonkorvaustilanteista käytännössä.

Toiseksi haluaisin lyhyesti todeta, että kurinpitolautakunta on todellakin lautakunta, joka hyvää asianajotapaa valvoo ja kehittää. Mutta oikeusturvan kannalta on todella ratkaisevaa se, että voidaan käynnistää joko rikosoikeudenkäynti tai vahingonkorvausoikeudenkäynti silloin, kun asianajaja perusteellisemmalla tavalla loukkaa päämiestään. Juuri tällaisissa tilanteissa

kurinpitomenettely on täysin merkityksetön aivan siitä riippumatta, minkälainen kokoonpano lautakunnalla on, koska kurinpitolautakunta ei koskaan anna sellaista päätöstä, joka voitaisiin laittaa täytäntöön.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Haluan todeta vielä osakeyhtiömuodosta sen, että on aivan selvä vielä sekin asia, että vastuukysymyksissä tulee ongelmia erityisesti asioissa, joissa ei tarkoin tiedetä, kuka asiaa on päävastuullisesti hoitanut. Se on kaunis asia paperilla tämä, mutta se ei tule toteutumaan.

Mitä tulee asianajajiin, niin asianajaja-nimettä saa käyttää Asianajajaliiton jäsen, johon jäsenyyteen pääseminen vaatii tietyt kriteerit. Näin ollen tällaisen korkeasti arvostetun asianajajakunnan valvonnan pitäisi olla yhteiskunnan taholta järjestettyä. Kun se ei ole ollut sitä tänäkään päivänä, niin asianajajista parikymmentä prosenttia on tietynlaisia rehveleitä, jotka jättävät päämiestensä asiat ainakin huonolle hoidolle ja ovat hyvin epämääräisessä maineessa kansalaisten keskuudessa. Sanoisin, että jos heidän kurinpitolautakuntansa on heidän itsensä keskuudestaan valitsema, entistä suurempi epäluottamus ja aivan aiheesta, kansalaisten suunnasta tulee kohdistumaan asianajajien suuntaan. Tätä minä pidän ehdottoman varmana asiana.

Ed. V. Laukkanen: Herra puhemies! Haluaisin vielä todeta, että tämä vastuukysymys ei suinkaan ole epäselvä. Yleensä aina päämies tietää, kenelle asianajajalle suuressakin toimistossa hän antaa toimeksiantonsa. Kaikissa niissä tapauksissa, joissa tämä ei ole selvää eikä voida erikseenkään osoittaa, kenen vastuulla juttu on ollut, lain 5 § nimenomaisesti määrää, että silloin siitä vastaavat kaikki asianajajaosakkeenomistajat tässä yhtiössä, joten tämä nyt on hieman sellaista virheellistä perustelua, jota ed. Aittoniemi tässä asiassa, toivottavasti vain tässä asiassa, harjoittaa.

Ed. La x: Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen totesi puolet siitä, mitä halusin vastata ed. Aittoniemelle. Haluaisin vielä korostaa yhtä asiaa tässä yhteydessä.

Siitä huolimatta että ed. Aittoniemi tässä vapaasti leimaa suurta osaa asianajajakuntaa epäilyksenalaisiksi, niin yksikään valiokunnan kuulemista asiantuntijoista ei ole todennut sinänsä epäkohtia nykyisinkään voimassa olevan

järjestelmän osalta. Se, että tässä esimerkiksi kurinpitolautakunta avataan kahdelle ulkopuoliselle jäsenelle, on vain Asianajajaliiton oma pyrkimys avautua, hankkia lisää luottamusta harjoittamalleen toiminnalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

hallintovaliokuntaan:

3) Hallituksen esitys n:o 217 laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta

sosiaali- ja terveysvaliokuntaan:

4) Hallituksen esitys n:o 218 laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

5) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

puolustusvaliokuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 220 laeiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja sotilasopetuslaitoksista annetun lain kumoamisesta

7) Ed. Ala-Harjan ym. lakialoite n:o 109 laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Monelle parantumattomasti sairaalle potilaalle on henkeä pelastava toimenpide saada terveeltä ihmiseltä elin, esimerkiksi munuaispotilaan munuais siirto, leukemiapotilaan luuydinsiirto. Nyt kuitenkin on vaikeutta tällä henkilöllä, joka

luovuttaa elimen, saada korvausta menetetyltä työajalta.

Aloitteessani ehdotetaan, että elimen luovuttajan työstä poissaolosta aiheutunut ansionmenetys korvattaisiin sairausvakuutuslain mukaisella erityispäivärahalla. Työsopimuslain 28 §:n 1 momentissa säädettyä palkan maksuvelvollisuutta ja sitä vastaavia työehtosopimusten säännöksiä voidaan tulkita työntekijälle kielteisesti silloin, kun elimen luovuttaja joutuu olemaan poissa työstään. Näin ollen elimen luovuttajalle aiheutuu muun taloudellisen menetyksen lisäksi ansionmenetystä. Jotta ansionmenetys tulisi korvatuksi, olisi sairausvakuutuslakiin lisättävä tätä koskevat säännökset, aivan samalla tavalla kuin erityishoitorahasta alle 16-vuotiaan sairaan lapsen vanhemmille on säädetty.

Aloitteessa ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että päiväraha voidaan myöntää, kun henkilö on elimen luovutuksen jälkitilan vuoksi lääkärintodistuksella osoitettu työkyvyttömäksi. Päiväraha myönnettäisiin myös silloin, kun luovuttajaksi lupautunut henkilö joutuu olemaan poissa työstä luovutusta edeltävänä aikana tutkimusten takia.

Sairausvakuutuslain 19 §:n 1 momentista johtuen päivärahaa ei myönnetä omavastuujalta, joka on siis sairauspäivä ja seitsemän sitä seuraavaa arkipäivää. Mikäli työntekijä ei tältä ajalta saa palkkaa, hänelle aiheutuu ansionmenetys. Tätä korvausta ansionmenetyksestä kutsuttaisiin erityispäivärahaksi. Näin vakuutetulla olisi sairausvakuutuslain nojalla oikeus saada ansionmenetyskorvausta lääkärintodistuksen mukaisesti heti ensimmäisestä päivästä alkaen, kun hän on mennyt elimen luovutukseen. Erityispäivärahaa maksettaisiin myöskin niiltä päiviltä, kun hän on poissa töistä käydessään tutkimuksissa, jotka ovat välttämättömiä ennen varsinaista luovutusta. Myöntämisen edellytyksenä on, ettei vakuutettu saa palkkaa tai muuta tuloa ajalta, jonka hän on elimen luovutuksesta johtuen poissa työstään.

Tämän ehdotuksen taloudelliset vaikutukset eivät ole huomattavia, koska se koskee vain muutamia kymmeniä luovuttajia vuosittain. Erityispäivärahan pituus vaihtelee viikosta korkeintaan kuukauteen, joten pituudeltaankaan se ei ole kovin merkittävä. Näin ehdotetaan tällä lakiehdotuksessa, että vakuutetulla on oikeus saada erityispäivärahaa ajalta, jolta hän on elimen luovutuksen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Erityispäivärahaa suorite-

taan vakuutetulle siltä ajalta, kun hänellä ei ole muuta tuloa.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Ala-Harjan aloite on hyvin kannatettava. Toivottavasti voimme yhdessä vaikuttaa siihen, että ed. Ala-Harjan aloite tulee hyväksytyksi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

8) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1990 (K 12)

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kallis: Puhemies! Tämä hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 90 on varsin mielenkiintoinen ja myös sisältörikas. Tästä käyvät mm. ilmi ne kohdemaat, mihin kehitysyhteistyöapua annetaan, ja voidaan todeta, että köyhin maa on Mosambik. Siellä on bruttokansantulo asukasta kohti ainoastaan 400 markkaa vuodessa. Rikkain Afrikan maista on Tansania ja bruttokansantuote asukasta kohti 5 500 markkaa. Kun me täällä salissa varsin usein puhumme lamasta, niin kannattaisi kyllä pitää mielessä, että maailmasta löytyy todella köyhiä maita.

Kehitysyhteistyön yhtenä merkittävänä ja keskeisenä tavoitteena on tietenkin luoda kehitystä niissä maissa, mihin kehitysapua annetaan, ja ehkä me olemme osittain siinä epäonnistuneet. Tästä kirjasta käy myös ilmi, että bruttokansantuotteen kasvu esimerkiksi Tansaniassa oli jaksolla 1965—1989 miinusmerkkinen eli sillä jaksolla ei esiintynyt minkäänlaista kasvua bruttokansantuotteessa. Päinvastoin bkt on miinusmerkkinen.

Tästä kirjasta käy myös ilmi tuo merkittävä tavoite, että pitäisi ottaa huomioon ihmisoikeustilanteita ja demokraattisia perusoikeuksia niissä

maissa, mihin kehitysapua annetaan. Jos me näistä periaatteista pidämme kiinni, niin me voimme kyllä saavuttaa selvästi suurempia saavutuksia jatkossa.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Myöhäinen ajankohta ja vähäinen osanottajamääräkin osittain kertonee siitä kiinnostuksesta, mitä kehitysyhteistyöhön osoitetaan. On kuitenkin pakko muutama sana käyttää asiasta, joka on erittäin tärkeä.

Ministeri Kankaanniemi esitteli viime tiistain istunnossa puheena olevan kertomuksen ja pääasiassa pohti kehitysyhteistyön ongelmia tulevaisuudessa, mikä tietysti onkin aivan oikein samalla, kun arvioidaan menneen vuoden toimintaa. Huolestuttavaa ja pahaenteistä on, että ministeri mm. yritti selitellä parhain päin kehitysmäärärahojen romahduksen. Ministeri muun muassa epäili ed. Anderssonin väitettä määrärahojen 27 prosentin leikkauksesta. Kertomuksessa kuitenkin arvioidaan leikkauksen olevan vielä suurempi. Kertomuksessa nimittäin todetaan näin: "Vuosi 1990 oli Suomen kehitysyhteistyössä vielä määrällisen kasvun kautta. Nyt jo tiedetään, että määrärahamme vähenevät vuonna 1992 noin kolmanneksella." Onko siis näin vai eikö ole? Ministeri Kankaanniemen nimi on tasavallan presidentin nimen alla tuon kertomuksen alussa. Hän on siis itse vahvistanut tuossa kertomuksessa tämän arvion. Valitettavasti se on täysin totta, kun vuoden budjettia verrataan edelliseen vuoteen. Tänä vuonnahan leikattiin jo budjetissa olevia määrärahoja. Siis noin kolmanneksen verran on tosiasiallinen leikkaus viime vuodesta ensi vuoteen.

Bkt-osuus, jota me olemme ylpeänä esitelleet, romahtaa. Kertomuksen mukaan Suomi käytti vuonna 1990 kehitysyhteistyön varsinaisesti rahaa 3 234 miljoonaa markkaa eli 0,64 prosenttia maamme bruttokansantuotteesta. Edelleen siis jäi YK:n asettama tavoite 0,7 saavuttamatta. Tälle vuodelle arvioidaan, ja tämä on kehitysyhteistyöosaston oma arvio, että tavoite tulee olemaan 0,63 ja ensi vuonna 0,57 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun bruttokansantuote laskee tänä ja ensi vuonnakin, luulisi olevan mahdollista ja helpompaa pitää kiinni 0,7 prosentin tavoitteesta, mutta kun ei halutakaan. Selitelyt laadun paranemisesta eivät muuta tosiasiaa. Emmehän ole toki irtisanoutuneet YK:n tavoitteista. Tämä on häpeäksi Suomelle ja horjuttaa uskottavuuttamme kehitysyhteistyössä. YK:n tavoite on poliittisesti asetettu. Ei sille voi

osoittaa mitään erityistä määräytymisperustetta. Suomi on kuitenkin pitänyt tavoitetta hyvin tärkeänä ja usein vedonnut muihin teollisuusmaihin sen saavuttamiseksi. Kyllä tavoitteista on pidettävä kiinni niin nousu- kuin laskukautenaikin.

Kehitysyhteistyön laatu on toinen ja erittäin tärkeä asia. Mutta laatu ei parane rahaa vähentämällä. Ministeri pohdiskeli aivan oikein tarvetta luoda kokonaisvaltainen näkemys kehitysmaiden ja teollisuusmaiden, myös Suomen, keskinäisistä suhteista. Ympäristö- ja väestöongelmien sekä muuttoliikkeiden synnyttämien vaikeuksien ratkaiseminen onnistuu vain kehitysmaiden ja teollisuusmaiden yhteistyöllä. Tämä tosiasia ei poista kehitysyhteistyön tarpeellisuutta, vaan pikemminkin vaatii lisäpanostusta ympäristö- ja väestöasioihin, erityisesti köyhyyden poistamiseen.

Ympäristön säilyminen ja väestöräjähdysten estäminen on yhteinen etu, ei vaan kehitysmaiden asia. Jotta kehitysmaiden ihmiset voisivat kantaa huolta ympäristöstä tai kykenisivät rajoittamaan väestönkasvua, tarvitaan panostusta perusasioihin ruohonjuuritasolle ja kaikkein köyhimpien auttamiseen.

Valitettavasti hallitus on vetämässä juuri tästä toiminnasta varoja pois vastoin kauniita lupauksiaan. Juuri tähän asiaan tänään puuttui Suomen Unicef-järjestö, joka viittasi myös siihen, että vuosi sitten pidettiin juhlallinen YK:n kokous, jossa lasten oikeuksien julistus vahvistettiin ja painotettiin kehitysyhteistyössä lasten asemaa. Valitettavasti Suomen hallitus, vaikka onkin tämän julistuksen allekirjoittanut ja ratifioinut, ei toimi sen mukaan kehitysyhteistyössä.

Ministeri Kankaanniemi, kuten koko hallituskin, vakuuttaa karsinnan olevan tilapäistä laatuja ja nousu-uralle palattavan niin pian kuin mahdollista. Totuus kuitenkin on, että miljardi luokan leikkaus toteutetaan. Kestävä kehitys, jonka nimeen hallituskin vannoo, on hyvin hataralla pohjalla, jos osuutemme on täysin suhdannevaihtelujen varassa.

Ed. Haavisto puuttui keskustelussa tiistaina Itä-Euroopan avun suhteeseen kehitysyhteistyöhön. Olen täysin samaa mieltä ed. Haaviston kanssa. Ei tule asettaa vastakkain Euroopan maita ja kolmannen maailman kehitysmaita. Perinteinen kehitysapu ja Itä-Euroopan sekä itäisen Keski-Euroopan avustaminen on pidettävä selkeästi toisistaan erillään. Tavoitteeksi asetetun 0,7 prosentin piiriin ei pidä eikä voida lukea Neuvostoliiton — nykyään ehkä pitäisi

käyttää jotain muuta nimeä — ja muiden Itä-Euroopan maiden avustamista.

Taloudellisten kehityskaasuhteiden neuvottelukunta esitti viime kesänä erityisen kansainvälisen kehityksen strategian luomista Suomeen. Neuvottelukunta Talke esitti keskusteluaineiston, jossa se mm. esitti, että kansainväliseen kehitykseen käytettäisiin 1 prosentti bruttokansantuotteesta siten, että näillä varoilla tuetaan mm. Suomen lähialueiden ympäristönsuojelua. Neuvottelukunta esitti kehitysyhteistyöhön käytettäväksi 0,7 prosenttia bkt:sta. Talke esitti toki paljon muutakin keskustelun ja kehittämisen pohjaksi ja totesi seuraavaa: "Kansainvälistyminen edellyttää rikkaalta Suomelta lisääntyvää taloudellista panosta ihmiskunnan kehityksessä. Vastuun kantaminen on moraalinen velvollisuus. Taloudellinen panostus kansainväliseen kehitykseen on myös Suomen välittömien etujen mukaista." Näihin Talken lausumiin on helppo yhtyä. Toivoisi myös valtioneuvoston kuulevan asettamansa neuvottelukunnan mieltä.

Totta kai kehitysyhteistyötä on arvioitava uudelleen. Virheellisiä lähtökohtia ja kielteisiä vaikutuksia on arvioitava kriittisesti. Mutta hallituksen säästölinja on rohkaisemassa ajattelua, jonka mukaan kaikki uudet ideat hylätään, pitäydytään vanhassa ja säästetään.

Kehitysyhteistyö on edelleen tärkeä solidaarisuuden ja yhteisvastuun kanava, joka voi johtaa todellisen kansainvälisyyden vesille. Mitä on kehitys? Sitäkin on arvioitava. On tarpeen myös entistä selkeämpi ja eriytyneempi käsitys kehitysmaiden tilasta ja todellisuudesta toimintamuotoja valittaessa. Kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat maat tarvitsevat ensikädessä humanitääristä apua. Pidemmälle taloudellisesti edenneiden maiden kanssa on kehitettävä ulko-kauppaa.

Kehitysyhteistyölle on syytä asettaa tietyt reunaehdot. Näitä ovat ympäristövaikutukset, kehitysmaihin soveltuvan teknologian käyttö, naisten asema, paikallisten kulttuurien säilyminen ja yleiset ihmisoikeudet. Monet ongelmat kytkeytyvät toisiinsa, eivätkä ratkaisut voi olla yksinkertaisia tai suoraviivaisia. Kielteiset vaikutukset ja virheet voidaan kuitenkin poistaa vain yhteistyössä paikallisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kuten Unicefkin tänään painottaa ja kuten Unicefin pääsihteeri U. B. Lindström on luke-mattomia kertoja koettanut meille vakuuttaa, kehitysyhteistyön pää tavoitteeksi on asetettava köyhyyden vähentäminen, ihmisten toiminta- ja

vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja osallistuminen väestön perustarpeiden tyydyttämiseen. Kahdenvälisessä yhteistyössä on löydettävä uusia hallitusten välisistä sopimuksista riippumattomia toimintamuotoja. Tällaisia on erityisesti kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen suoran taloudellisen tuen lisääminen. Samalla voidaan lisätä kehitysmaiden oman asiantuntemuksen ja omien tuotteiden käyttöä yhteishankkeissa.

Ulkoasiainvaliokunta on näihin asioihin jo usein puuttunut mietinnöissään käsitellessään kertomusta. Toivon, että valiokunta jaksaa edelleenkin painottaa keskeisiä uudenlaisia näkemyksiä ja esittää ne sellaisina terveisinä, että ne myös vaikuttaisivat tuleviin ratkaisuihin. Todel-lakin vielä kerran: Suomen kansainvälinen uskottavuus ei kestä luopumista 0,7 prosentin tavoitteesta, jota ei siis koskaan vielä ole saavutettukaan. Valitettavasti nyt on tapahtunut ja tapahtumassa romahdus.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wahlströmille huomauttaisin, että jos hän lukee samaa sivua täältä esityksestä, niin muutama rivi alempana lukee muutakin. Kun hän moitti, että Suomen kehitysapu on pudonnut kahdessa vuodessa kolmanneksella, niin tähän on totta ja valitettavaa. Se ei yksin johdu Suomesta, sillä Suomi on keskeyttänyt kehitysyhteistyön eräiden vastaanottajamaiden kanssa sen takia, että siellä toimintaedellytykset ja turvallisuustilanteen huononeminen ovat olleet esteenä. Tämä varmaan on vaikuttanut siihenkin, että vuonna 1990 jäi käyttämättä 900 miljoonaa määrärahoja, jotka siirtyivät tälle vuodelle. Olen aivan samaa mieltä, että Suomen on hyvä pyrkiä tavoitteeseensa 0,7 prosenttia bkt:sta, kunhan valtion taloudellinen tilanne antaa myöten.

Ed. V. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Wahlström puhui solidaarisuudesta ja yhteisvastuusta. Minua aina ilahduttavat tällaiset puheet. Myönnän auliisti sen, että olisi todella tärkeää, että valtiovaltakin olisi hyvin moraalinen ja tekisi hienoja päätöksiä tässä suhteessa. Toisaalta haluan lohduttaa ed. Wahlströmiä, että loppujen lopuksi on jokaisen yksittäisen kansalaisen oikeus ja velvollisuus vapaaehtoisesti kantaa kortensa kekoon tässäkin asiassa.

Jumalan sana kehottaa antamaan kymmenykset tuloista apua tarvitseville. Näin ollen

jälleen kerran voidaan havaita, että niin paljon poljetut kristilliset arvot ja poljettu kristillinen ajattelu ovat aiheuttaneet sellaisia seurauksia, joita sinänsä kritisoidaan. Sen vuoksi, rohkenen jälleen kerran muistuttaa, että jos viime vuosikymmenet tässä yhteiskunnassa olisi voimallisesti korostettu ja tuotu esille kristillisten arvojen tärkeyttä, kansalaisemme tekisivät paljon enemmän ja olisivat paljon uhrautuvaisempia tässä suhteessa. Yksi syy, mikä osaltaan vaikuttaa, on se, että niin kansakuntana kuin yksilöinäkin meiltä uskoakseni puuttuu kyky uskoa siihen, että hyvän tekemisellä on aina siunauksensa. Jos todella voisimme uskoa siihen enemmän, niin me varmasti hyvällä mielellä ja paremmalla tahdolla tekisimme työtä köyhien maiden ihmisten hyväksi.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä pitää paikkansa, mitä ed. Ala-Harja sanoi, että maksatuksissa ei ole päästy kuin 0,64 prosenttiin sen takia, että eräiden maiden kohdalla on ongelmia. Mutta se ei mitenkään selitä sitä valitettavaa tosiasiaa, että tänä vuonna on suoranaisesti vähennetty määrärahoja ja niitä vähennetään ensi vuonna mittarin kertoman mukaan noin kolmanneksella. Hallitus on itsekkin tunnustanut, että on vähennetty. Hallitus vain selittää, että se on tilapäistä.

Mitä tulee siihen, että vapaaehtoista apua pitäisi antaa, niin se on erittäin kaunis ja hyvä asia. Lukemattomat kansalaiset ja kymmenet kansalaisjärjestöt tekevät vapaaehtoista humanitaarista työtä, kehitysyhteistyötä, mutta näyttää olevan niin, että ihmisten ei ole kovin helppo niitä kymmenyksittäin vapaaehtoisesti antaa, vaan meidän on ollut pakko rakentaa järjestelmä, jolla verotuksella kerätään varoja oman maamme sairaiden, lasten ja vanhusten auttamiseksi, yleensä sosiaali- ja terveystyöhön. Aivan samalla perusteella keräämme niitä myös kehitysyhteistyöhön. Se on yleisesti hyväksytty Suomessa. Ei ole yleensä noussut mitään suurta purnausta sitä vastaan, vaan on hyväksytty tämä solidaarisuuden osoitus kaikkein köyhimmille.

Silloin, jos puhumme bruttokansantuoteosuudesta, niin sehän toki voi vähentyä silloin, jos meillä on sellainen taloudellinen tilanne, että bruttokansantuote heikkenee, siis alenee. Se voi vähetä, mutta ei se ole mikään perustelu sille, että jos meillä menee huonommin, niin meidän pitää vielä enemmän rangaista niitä, joita olemme aikaisemmin auttaneet ja jotka sitä apua odottavat.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Kuten ed. Wahlström juuri äsken totesi, salin tyhjiys kertoo omaa karua totuuttaan myös meidän suhtautumisestamme suurimpaan osaan maailmaa, jossa on parhaillaan menossa syvälinen muutos, joka murtaa ennenkokemattomalla voimalla jatkuvaan taloudelliseen kasvuun perustuneet kehitysstrategiat.

Tämä murros heijastuu sekä teollisuusmaiden sisällä tapahtuviin valintoihin että niiden ja kehitysmaiden välisiin suhteisiin. Loputtomalta näyttäneen kasvun taittumisen myötä poliittinen ja talouselämän päätöksenteko perustuu ainakin lyhyellä aikavälillä yhä avoimemmin itsekkyyden arvoihin. Tämän seurauksena heikoimmassa asemassa olevien kansojen ja ihmisryhmien suhteellinen asema vaikeutuu nopeasti. Pitkällä aikavälillä tulevaisuuden elämisen ehtoja riistävän kasvun päättymisen on toki enemmän mahdollisuus kuin uhka. Ennakkoluulottomalle luovuudelle tulee ennen pitkää lisää tilaa. Kestävän kehityksen valintoja on helpompi tehdä niukkuuden aikana kuin kulutusjuhlien nousuhumalassa.

Kehitysyhteistyöhön liittyvää arvokeskustelua on käyty niin meillä kuin muuallakin teollistuneessa maailmassa pitkälle teoriatasolla. Tutkimuksiinkaan perustuvat näkemykset eivät ole johtaneet kehitysmaasuhteiden uudelleenarviointiin, saatikka projektitason suunnanmuutokseen. Toimintaa ohjaa liian usein näkemys, jonka mukaan ongelmat ovat kolmannessa maailmassa ja vastaukset meillä lännessä. Kehitystä pidetään yksioikoisesti köyhyyden vastakohtana, mitä se ei ole.

Liikkeelle on lähdeävä kehityksen käsitteen ja tavoitteiden määrittelystä. Kehitysyhteistyökertomuksen kynistä tavoitteenasettelua siteeraten on arvioitava, mitä sillä tarkoitetaan ja mikä painoarvo asetetaan ulkopoliittisille, kaupapoliittisille ja eettisille vaikuttimille kehitysyhteistyössä, tai oikeammin, mitkä ovat kehitysyhteistyön yleensä ja erityisesti Suomen kehitysyhteistyön ekologiset ja kulttuuriset ulottuvuudet. On aika kritisoida yhtä lailla kehitysavun kohteita kuin kehitysavun perusteitakin.

Arvoisa puhemies! Perustellusti voimme kyseenalaistaa koko kehitysyhteistyön ja kehityksen käsitteet. Nykyinen kehitysideologia: modernisaatio yhtä kuin länsimaistaminen, on vaarallisesti lisännyt kehitysmaiden riippuvuutta teollistuneesta maailmasta niin taloudellisesti, poliittisesti kuin kulttuurisestikin. Samoin suhteellisesti naisten taloudelliset resurssit, tulot ja työl-

lisyys, ovat heikentyneet ja heidän työtaakkansa kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Heidän suhteellinen ja jopa absoluuttinen ravitsemus- ja koulutustasonsa sekä terveydentilansa on huonontunut.

Juuri tällä hetkellä teollistuneen maailman ja kehitysmaiden keskinäisiin suhteisiin heijastuvat voimakkaasti kansainvälinen lama ja erityisesti Euroopassa tapahtuvat mullistukset, jotka ovat häivyttäneet kehitysmaiden ongelmat takasivupikku-uutisiksi. Kuten kehitysyhteistyökertomuksessakin todetaan, kehitysyhteistyön luonne on muuttunut osin tästä johtuen lyhytjänteiseksi. Pysyvien kehitysvaikutusten tavoittelusta on yhä enemmän siirrytty humanitaariseen ja kriisipuun ja tuen kokonaismäärää leikataan.

Varsinaisessa kehitysyhteistyössä antajamaan tavoitteisiin liittyvä ehdollistaminen on entistä avoimempaa. Kehitysavun saajalta halutaan taakeet siitä, millaista talous- ja yhteiskuntapolitiikkaa se tulee noudattamaan ja mihin tarkoituksiin se omat varansa ohjaa. Aikaisempien vuosien virheiden vuoksi tällainen kontrolli on usein välttämätöntä. Kenia on tästä hyvä esimerkki.

Ehdollistamiseen liittyy kuitenkin samalla länsimaista elämäntapaa ja ihmiskäsitystä yliarvioiva piirre, joka on tuhonnut monista kehitysmaista niiden oman kulttuurin vahvuustekijät. Erityisesti tämä korostuu hanketasolla, jossa kaupankäyntiin liittyvät ehdot ovat pysyvää kehitystä tuhoavalla tavalla jatkuvasti mukana. Projektit suunnitellaan ja toteutetaan ikään kuin ne olisivat Euroopassa. Koneet ja laitteet on usein ostettava lahjoittajan edellyttämästä paikasta riippumatta siitä, soveltuvatko ne vastaanottajan tilanteeseen tai olosuhteisiin.

Suomen kehitysyhteistyö on kehittynyt tähän vuoteen saakka määrällisesti hyvin. Oecd-maiden joukossa Suomi kasvatti viiden viime vuoden aikana suhteellisesti eniten kehitysapuvarojaan, ja vuonna 90 päästiin lähelle YK:n asettamaa tavoitetta: 0,7 prosenttia kansantuotteesta.

Suomen kehitysyhteistyön sisältö ei ole kuitenkaan yhtä laadukasta. Se ylläpitää vastaanottajamaissa eriarvoisia yhteiskuntarakenteita, ja kaikkein köyhimmät kansanosat, varsinkin naiset, jäävät täysin avun ulkopuolelle, vaikka Suomi periaateohjelmissaan painottaa äärimmäisen köyhyyden lievittämistä, naisten aseman parantamista ja ympäristönäkökohtia. Tuki on keskitynyt liiaksi hallinnon kannalta helppoihin mammuttihankkeisiin, jotka erityisesti ympäristönsuojelun kannalta ovat osoittautuneet ky-

seenalaisiksi. Kohdemaiden valinta on tapahtunut ensisijaisesti Suomen omin kauppapoliittisin perustein. Naiskysymystä on pidetty mukana lähinnä projektisuunnitelmissa ja kansalaisjärjestöjen lilliputti-hankkeissa. Isojen poikien hankkeissa sitä ei ole juuri vakavasti pohdittu. Naisnäkökulman tapaan myös hankkeiden arviointi ympäristövaikutusten kannalta on ollut usein näennäistä. Finnidalla ei ole ollut resursseja eikä aina taitoa näkökulman todelliseen huomioon ottamiseen. Seulan läpi on mennyt aivan liian monta ympäristön kannalta kyseenalaista projektia.

Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Kankaanieni totesi esitellessään kehitysyhteistyökertomuksen, kansalaisjärjestöjen merkitys kehitysyhteistyötä tekevinä organisaatioina tulee yhä tärkeämmäksi. Itsekin tällaisissa hankkeissa mukana olleena voin vahvistaa hänen arvionsa. Kansalaisjärjestöjen kautta on mahdollista toteuttaa sellaisia hankkeita, jotka mittakaavansa, toteuttamistapansa ja tavoitteidensa puolesta olisivat tavanomaisen hallintokoneiston ulottumattomissa. Niiden kautta on myös mahdollista vaikuttaa siihen kehitysmaiden ihmisten arkitodellisuuteen, johon valtioiden välinen kehitysyhteistyö ei ulotu. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö on lisäksi tällä hetkellä ehkä merkittävin kansainvälisyyskasvatuksen muoto, ja sillä saralla riittää tekemistä. Sen tässä salissa käydyt keskustelut mm. pakolaiskysymyksestä ovat osoittaneet.

Eräs osa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä on kehitysmaakauppatoiminta. Se tapahtuu tällä hetkellä käytännössä miltei kokonaan valtion kehitysyhteistyön ulkopuolella ja suurelta osin mukana olevien vapaaehtoistyön varassa. Se on kuitenkin toimintamalli, jota voisi hyödyntää merkittävästi enemmän kuin tällä hetkellä tapahtuu. Kehitysmaakauppatoiminnan periaatteet vastaavat käytännössä virallisen kehitysyhteistyön toteutumattomia tavoitteita. Niiden kautta tuhannet suomalaiset saavat tietoa kehitysmaista ja mahdollisuuden osallistua omakohtaisesti erilaisiin kehitysyhteistyötehtäviin.

Esitän lopuksi, että suurten lukujen kehitysyhteistyön rinnalla valtiovalta antaisi kehitysmaakaupoille mahdollisuuden tehostaa työtään. Keinot ovat yksinkertaisia: kehitysmaakaupoille oikeus tullittomaan tuontiin ja liikevaihtoverotomaan myyntiin sekä Finnidan kautta takuura-hasto korvaamaan kehitysmaakauppoja pyörittävien henkilöiden omakohtaisesti ottamat taloudelliset vastuut.

Arvoisa puhemies! Kehitysyhteistyö on arvo-
lähtöistä toimintaa. Toivon, että Suomen arvot
tässä toiminnassa perustuvat inhimillisyyteen,
kohdemaan kansalaisten tarpeista lähteviin va-
lintoihin ja tasavertaisuuteen. Kun ns. kehitty-
neet maat ovat peruuttamattomasti tuhonneet
kehitysmaiden mahdollisuudet selviytyä talou-
dellisista vaikeuksistaan ja ympäristöongelmis-
taan omin voimin, kehitysyhteistyölle ei ole enää
vaihtoehtoa, vaikka siitä luopuminen olisikin
arvojen tasolla monessa suhteessa kolmannen
maailman kannalta paras vaihtoehto. Se, mihin
voimme ja meidän pitää vaikuttaa entistä enem-
män, ovat omat suorat ja välilliset tavoitteemme.
Pidän tärkeänä, että kehitysyhteistyövarojen
alamäki katkaistaan ja pääsemme nopeasti ta-
kaisin 0,7 prosentin bruttokansantuotteen tasol-
le. Pidän myös oikeana, että kehitysyhteistyötä
linjataan nykyistä selvästi enemmän kansalais-
järjestöjen kautta tapahtuvaksi ja mammutti-
hankkeisiin suhtaudutaan kriittisesti erityisesti
naisnäkökulmat, vastaanottajamaan kulttuuri ja
ympäristökysymykset huomioon ottaen.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Suo-
men kehitysyhteistyöraportissa on sivulla 13 vi-
hdoinkin puututtu kysymykseen, johon näin voi-
makkaasti ei aikaisemmin ole puututtu, ei ole
uskallettu puuttua. Siellä sanotaan näin: "Väes-
tön nopea kasvu syö tuotannon kasvun ja aihe-
uttaa esimerkiksi entistä suurempia paineita
ympäristöä kohtaan." Jonkin verran myöhem-
min sanotaan: "Raju väestönkasvu kehitysmais-
sa, varsinkin Afrikassa, mitätöi parhaatkin kehi-
tysponnistelut ja uhkaa yhä suuremmin ympäris-
töä." Paitsi ympäristöä se uhkaa myös paikallisia
ihmisiä ja koko ihmiskuntaa. Aikaisemmin ei
tätä ole poliittisista syistä uskallettu sanoa siitä
huolimatta, että se on tiedetty. Se on ollut
vastuutonta pelkuruutta peitellä tätä aivan il-
meistä peruskysymystä.

Tällä hetkellä väestönkasvu maailmassa on
sellainen, että maapallon väkiluku kasvaa kak-
sinkertaiseksi aina noin 40 vuodessa. Tämän
kasvun lähes koko massa ohjautuu kehitysmai-
hin. 40 vuoden kuluttua kehitysmaissa on viisi
miljardia ihmistä enemmän ruokittavana, viiden
miljardin asunnottu rakennettavana, viiden miljar-
din ihmisen polttopuu hankittavana, viiden mil-
jardin ihmisen pohjavesi kaivoista pumpattava-
na, viiden miljardin ihmisen viljelysmaat nykyis-
ten lisäksi jne.

On kysyttävä, mitkä ovat tämän prosessin
väistämättömät seuraukset, ellei asialle mitään

tehdä. Seurauksia ovat mm.: kehitysmaiden met-
sien katoaminen; viljelysmaiden köyhtyminen ja
aavikoituminen; suurten kaupunkien slummiu-
tuminen väestön ajautuessa sinne; tautien leviä-
minen; valtaiset nälänhädät, joiden rinnalla ny-
kyiset ovat miniatyyritapahtumia; ja ennen muu-
ta koko elollisen luonnon karkea kuoleminen ja
teurastus. On ennustettu, että jo noin kymmenen
seuraavan vuoden kuluessa 20 prosenttia maa-
pallon kasvi-, eläin- ja sienilajeista olisi kuollut
sukupuuttoon. Se on peruuttamaton muutos,
jolle ei enää koskaan voida tehdä mitään. Noin
40 vuoden kuluttua tämä prosessi on moninker-
taistunut. Sanon nämä asiat nyt, en siitä syystä,
että ne olisivat jotakin uutisia jollekulle, vaan
minusta on tärkeää, että ne sanotaan täällä
ääneen siitä syystä, että kaikki tietävät, että ne
on sanottu, ja kaikki tietävät, että niihin tulee
jollakin tavoin reagoida. Kukaan ei voi väittää,
että tässä keskustelussa unohdettiin nämä kysy-
mykset, nämä merkityksellimmät kysymykset,
kuten ne on aina tähän saakka unohdettu.

Kysymys kuuluu tietyksi: Mihin johtopäätök-
siin tästä pitäisi väistämättä päätyä ja näkyvätkö
johtopäätökset Finnidan raportissa? On selvää,
että jos lähitulevaisuuden, jolloin lähitulevai-
suutta on tietysti seuraavan sukupolven elinikä
eli 30—40 vuotta, jos lähitulevaisuuden näkymät
ovat väistämättömän katastrofaaliset, sen pitäisi
merkitä kaikissa tämän tyypisissä keskusteluis-
sa, joita täälläkin nyt käydään, ehdotonta hätä-
tilajulistusta, paniikkia, täällä pitäisi olla sali
täynnä puhumassa tästä asiasta ja puhumassa
tästä asiasta nimenomaan tällä tasolla eikä hie-
nostellen, asioita peitellen ja pikkusieviä ratkai-
suja etsiskellen, kuten valitettavasti usein tapah-
tuu. Ed. Wahlström kyllä ansiokkaasti otti kan-
taa väestönkasvuun jo aikaisemmin.

Kysymys kuuluu: Mihin johtopäätöksiin pi-
täisi päätyä kehitysavussa? Täällä on usein sa-
nottu, että köyhyys ja väestönkasvu liittyvät
väistämättä yhteen ja että puuttumalla köyhyy-
teen voidaan hillitä myös väestönkasvu. Tämä
saattaa olla totta, mutta se on teoriaa ja valitet-
tavan hidas tie siitä syystä, että köyhtyminen on
tähän asti lisääntynyt, väestönkasvu samoin.
Näkisin paremminkin asian niin, että sekä köy-
hyys että väestönkasvu, vaikka ne usein esiinty-
vätkin yhdessä, eivät suinkaan aina, johtuvat
jostakin kolmannelta tekijästä. Ne ovat molem-
mat riippuvaisia jostain kolmannelta tekijästä.
Näin ollen niillä ei välttämättä ole keskinäistä
riippuvuussuhdetta. Vähän samalla tavoin voi
usein todeta, että ihminen, jolla on ruskeat

sormenpää, sairastuu keuhkosityöpään. Mutta se ei suinkaan tarkoita sitä, että keuhkosityöpä aiheutuisi ruskeista sormenpäistä, vaan ne molemmat aiheutuvat jostakin kolmannelta tekijästä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Minulla on mustat, mutta se johtuu painoväristä!) Samalla tavoin köyhyys ja väestönkasvu nähdäkseen molemmat aiheutuvat kolmannelta tekijästä, jota etsisin suurin piirtein sen tyyppisestä asiasta kuin valistumattomuus, vähäinen maailmantilan tiedostaminen, vähäinen koulutus jne. Siitä johtuu taas monia seikkoja, mm. köyhyys, väestönkasvu, naisten kouluttamattomuus, suuri lapsikuolleisuus jne., jotka esiintyvät yhdessä. Esimerkkinä totean vain, että Kiinassa, joka on köyhä maa, on väestönkasvu saatu kuriin, Saudi-Arabiassa, joka on rikas maa, on väestönkasvu edelleen aika korkea. Näin ollen ei voida vetää ehdotonta yhtäläisyyttä väestönkasvun ja köyhyyden välillä, vaikka ne esiintyvätkin kieltämättä usein samoissa maissa.

Nähdäkseen se johtopäätös, joka tästä pitää tehdä, on se, että kehitysapu pitää ehdottomasti sitoa maan väestöpolitiikkaan. Olen keskustellut tästä jokin aika sitten esimerkiksi Martti Ahtisaaren kanssa yksityisesti. En esittänyt hänelle mielipidettäni vaan kysyin, mitä mahdollisuuksia hän arvelisi olevan väestönkasvun saamiseksi kuriin. Hän sanoi, että hänen nähdäkseen siihen ei ole kuin se tie, että teolliset maat alkavat sitoa kehitysapunsa väestönkasvuun, kohdemaan väestöpolitiikkaan. Myös Kalevi Sorsa otti asiaan vähän yli vuosi sitten kantaa jonkin verran varovaisemmin mutta asetti kuitenkin vakavasti kysymyksen, eikö kehitysapu pitäisi sitoa kohdemaan väestöpolitiikkaan. Minä olen sanonut jo useiden vuosien ajan, että se pitää sitoa ehdottomasti, koska se on ainoa tapa hoitaa se.

Minä tiedän, että ministeri Kankaanniemi hyvin mielellään esittää nyt kysymyksen, miten se käytännössä hoidetaan. Minä haluan vastata tähän ainakin kahdella tavalla ensin.

Minusta niiden maiden, jotka auttavat kehitysmaita, ei pidä eikä tarvitse puuttua asiaan yksilö- tai perhetasolla vaan se pitää jättää niiden hallitusten hoidettavaksi. Mahdollisesti voidaan esittää sellainen ehto, että se pitää hoitaa inhimillisen keinoin. Itse asiassa olen sitä mieltä, että sellainen ehto pitäisi esittää. Mutta sen jälkeen se pitäisi jättää hallitusten tehtäväksi eikä mennä detaljitasolla puuttumaan näiden maiden politiikkaan.

Toinen ratkaisu, joka minusta on selvä, on se, ettei ole mitään yleismaailmallista standardia,

koska väestönkasvu riippuu eri maanosissa eri kysymyksistä. Taustat ovat siinä määrin erilaiset, että jokaisen maan pitäisi kulttuurikohtaisesti pystyä hoitamaan asia ja se pitäisi jättää niiden kulttuurikohtaisesti hoidettavaksi.

Mainitsen tässä yhteydessä tietyksi Kiinan, joka on ainoa laajempi alue, missä asiaan on pystytty puuttumaan välittömästi. Olen täysin tietoinen siitä, että Kiinassa on syntynyt lukuisia sosiaalisia ongelmia ja ne pitäisi voittaa. Ne olisivat nähdäkseen voitettavissa antamalla lisää taloudellista apua tähän kysymykseen. Näin ollen, kun puolustan Kiinan periaatteellista politiikkaa väestökysymyksissä, siis sitä, että siellä on saatu tuloksia aikaan, en puolusta suinkaan niitä sosiaalisia epäkohtia, jotka siitä ovat seuranneet tässä tapauksessa, vaan puolustan politiikkaa, joka on yhtä tehokasta kuin Kiinassa mutta jossa sosiaaliset epäkohdat olisi voitettu. Kiinassa on käytetty taloudellisia ohjauskeinoja, keppiä ja porkkanaa, kuten on tunnettua, ja on saavutettu tuloksia.

On muitakin kysymyksiä, jotka usein haluttaisiin sitoa kehitysapuun. Eräs on ihmisoikeuskysymys. Toinen on ympäristökysymykset.

Nähdäkseen ympäristökysymykset ovat ehdottomasti sidoksissa väestöpolitiikkaan. Näitä kahta ei voida erottaa toisistaan, kuten ed. Wahlström jo aikaisemmin sanoi.

Sen sijaan ihmisoikeuskysymys on väestökysymyksen rinnalla pienen mittakaavan kysymys siitä huolimatta, että tiedän, että tämän tyyppinen toteamus tietysti hätkähdyttää monia henkilöitä. Ihmisoikeuskysymys on nykyaikaa. Se kohdistuu usein pieniin väestöryhmiin. Väestökysymys on tulevien sukupolvien kysymys. Se kohdistuu kokonaisuun kansoihin ja kokonaisuun maanosiin.

Kaiken tämän ehdoton loppupäätelmä on, ministeri Kankaanniemi, että väestönkasvuun täytyy puuttua. Väestönkasvuun täytyy teollisten maiden myös puuttua. Ainoa tapa puuttua siihen on sitoa kehitysapu siihen velvoitteeseen, että maalla täytyy olla toimiva väestöpolitiikka ja toimivat perhesuunnitteluohjelmat. Apu ilman velvoitetta on vastuutonta. Se on tappavaa humaaniutta, ministeri Kankaanniemi, tappavaa humaaniutta.

Lopuksi joitakin hieman valoisampia näkymiä.

Mielestäni kehitysavun pitäisi olla luonteeltaan toisen tyyppistä kuin nykyisin. Pitäisi vielä suuremmassa määrin kuin tähän saakka kiinnittää huomiota kehitysavun laatuun määrän ase-

mesta. Silloin tärkeätä olisi painottaa yhteistyötä eikä apua. Pitäisi painottaa avun kokonaisvaltaisuutta siten, että koko yhteiskuntaa voitaisiin kehittää aina kerrallaan eikä fragmenteittain, ja pitäisi ehdottomasti pyrkiä tukemaan apu kohdemaan omaan traditioon, ei viedä sinne länsimaista kulttuuria, mikä virhe on usein tehty.

Esimerkkinä vain, että jos Suomi ottaisi jonkin kummimaan kehitysmaista, niin se olisi maa, jonka väkiluku olisi tällä hetkellä noin 15 miljoonaa ja noin sukupolven kuluttua 30 miljoonaa, mikäli väestönkasvu ei saada kuriin. Tämän kokoinen olisi se alue, joka olisi Suomen kontrola. Suomen pitäisi hoitaa tämän tyypinen alue yksinään. Tämän avun ehdoton pyrkimys, herra puhemies — jos saan lopettaa ennen kuin 15 minuuttia on kulunut umpeen — olisi tehdä kehitysyhteistyö pitkällä tähtäyksellä tarpeettomaksi, saada maa jaloilleen, saada se säilyvään tilaan sillä tavoin, että se pystyisi huolehtimaan itsestään. Tämä on kehitysyhteistyön perimmäinen, ainoa ja vastuullinen tavoite.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Paloheimo puhui vakavista asioista maailman laajuisesti. Onneksi hän mainitsi ed. Wahlströmin ansiokkaasti puuttuneen myös väestökysymyksiin, joten hän sallinee sen, että puhun parista pienemmän mittaluokan tai suoraan sanottuna hyvin pienestä ongelmasta.

Ennen sitä kuitenkin vielä haluan viitata ed. Pykäläisen puheenvuoroon, jossa hän toi esille kehitysmaiden tuontiongelmat ja nimenomaan kehitysmaakauppayhdistysten tuonnin kohtamat ongelmat. Ministeri Viinanen on vastannut ed. Lipposen kysymykseen kehitysmaatuonnista, ja siinä kauniisti ainakin loppulauseessa lupataan, että Suomen hallitus vuonna 1992 toimii edelleen kehitysmaiden tuonnin vapauttamiseksi. Muistaakseni vielä mainittiin, että toimitaan kaikkein köyhimpien kehitysmaiden eli Lldc-maiden tuonnin vapauttamiseksi. On syytä tarkkaan seurata, mitä tämä käytännössä tarkoittaa.

Jossakin aikaisemmassa kehitysyhteistyöstä käydyssä keskustelussa on tuotu esille se, että kauppasuhteilla on paljon suurempi merkitys kehitysmaiden kehitysmahdollisuuksille kuin kehitysyhteistyöllä. Mielestäni on syytä aina muistaa, että se on oleellisin tapa auttaa, jos halutaan auttamisesta puhua, kehitysmaita pääsemään kehityksen tielle ja nimenomaan kestävä kehityksen tielle. Kehitysyhteistyö on vasta toissijainen keino. Mutta kun meillä nyt on käsittelyssä kehitysyhteistyökertomus, pariin

yksityiskohtaan kertomukseen liittyen haluan sanoa muutaman sanan.

Eduskunnan arabikansojen ystävyysryhmän edustajina varapuhemies Paakkisen kanssa olemme tänään käyneet keskustelua ministeri Kankaanniemen kanssa palestiinalaisille myönnettyjen stipendien lopettamisesta. Vuoden 1990 kehitysyhteistyökertomuksessa mainitaan, että humanitaarista apua on myönnetty World University Service -järjestön kautta 850 000 markkaa nicaragualaisille ja palestiinalaisille opiskelijoille stipendien muodossa. Ministeri Kankaanniemi on viime viikolla päättänyt olla allekirjoittamatta esitystä, jolla palestiinalaisten stipendiohjelmaa olisi jatkettu myös kuluvana lukuvuotena, joka on jo hyvin pitkällä. Päätöksiä on odotettu, ja nyt tiedämme ministerin päätöksen. Ministeri ei ole valmis jatkamaan näitä 42:ta stipendiä.

Asian tausta on se, että mm. Palestiinan valtion maaton presidentti Jasser Arafat Suomen vierailullaan esitti, että Suomi voisi tukea palestiinalaisia myöntämällä stipendejä. Mielestäni tämä on juuri sellainen esitys, jota kannattaisi Suomen kaltaisen maan tukea, luoda palestiinalaisille nuorille mahdollisuus opiskeluun. Monien vaiheiden kautta asia saatiin alkuun siten, että vuonna 1990 hallitus myönsi varat, joilla 42 palestiinalaista opiskelijaa nimenomaan Israelin miehittämiltä Länsirannan ja Gazan alueilta sai tämän stipendin.

Viime keväänä, kun tiedot kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamisesta tulivat ja World University Servicen edustajat kävivät Suomessa, heidän jo annettiin ymmärtää, että tämä ohjelma nyt on vaikeuksissa. Siinä yhteydessä he toivat esille, että koskaan mikään maa ei aikaisemmin ole lopettanut stipendiohjelmaa siten, että opiskelijoilta, jotka ovat jo aloittaneet opiskelun ja saaneet stipendin, stipendit kesken opiskelun lopetettaisiin. Heidän mukaansa edes Margaret Thatcherin hallituksen tultua valtaan Englannissa ei näin menetelty vaan stipendit myönnettiin niin kauan kuin stipendin saaneet opiskelijat jatkoivat opiskelua. Tämä oli se lähtökohta, jolta stipendiohjelman valmistelua jatkettiin kehitysyhteistyöosastolla. Se ei tietenkään tyydytä palestiinalaisia, jotka haluaisivat ohjelman laajentamista, eikä myöskään meitä ystävyysryhmän edustajia, mutta mielestämme tämä nyt olisi ollut vähintä, mitä tässä tilanteessa voidaan tehdä. Olen erittäin pahoillani, että ministeri Kankaanniemi on jättänyt allekirjoittamatta kehitysyhteistyöosaston esityksen stipendien jatka-

misesta. Toivon, että asia voidaan vielä korjata ensi vuoden puolella.

Perustelen tätä vielä sillä, että Israelin miehittämällä alueella palestiinalaisten opiskelumahdollisuudet ovat koko miehityksen ajan, 25 vuoden ajan, olleet erittäin vaikeat. Mutta viimeisten neljän vuoden aikana, jotka intifada on kestänyt, melkein kaikki yliopistot ovat olleet suljettuina. Siellä on yhteensä kuusi yliopistoa. Niiden avaaminen aloitettiin, ja ainoa yliopisto, joka nyt on ollut vielä suljettuna, on ollut Bir Zeitin yliopisto, mutta jos sanotaan, että ainoana Bir Zeitin yliopisto on ollut suljettuna, niin on muistettava, että Bir Zeitin yliopisto on tärkein ja suurin yliopisto, jossa varmasti enemmän kuin puolet palestiinalaisista opiskelijoista opiskelee. Siinä mielessä Bir Zeitin yliopiston pitämällä suljettuna on erittäin suuri vaikutus. On syytä vielä muistuttaa siitä, että palestiinalaisen neuvottelukunnan jäsenistä Lähi-idän rauhanneuvotteluissa suurin osa on Bir Zeitin yliopiston professoreja.

Odotettiin, että rauhanneuvottelujen käynnistyttyä Israelin viranomaiset ja nimenomaan sotilasviranomaiset, jotka päättävät yliopistojen ja koulujen aukiolosta tai sulkemisesta, olisivat avanneet Bir Zeitin yliopistonkin, mutta eilen sain tietää, että Israelin sotilasviranomaiset ovat jatkaneet Bir Zeitin yliopiston sulkemista edelleen kolmella kuukaudella. Tämäkin on jo peruste, joka mielestäni on riittävä sille, että Suomen tulisi tukea myös palestiinalaisten korkeakouluopiskelun mahdollisuutta, koska heillä ei sitä omalla maallaan, omalla alueellansa ole. Toinen peruste on se, että Suomi on vastikään allekirjoittanut Israelin kanssa kulttuurisopimuksen, joka pitää sisällään mm. stipendejä ja monenlaista muuta kulttuuritoimintaa, jota me kannatamme lämpimästi, mutta mielestämme olisi kohtuullista, että esimerkiksi Lähi-idän kriisin molempien osapuolien kanssa kulttuuriyhteistyötä harjoitettaisiin.

Tämä, mitä me esitämme palestiinalaisten kanssa, on huomattavasti vähäisempää kuin se, mitä Suomen hallitus harjoittaa Israelin valtion kanssa. Ei toden totta ole palestiinalaisten oma vika, että heillä, 5 miljoonalla palestiinalaisella, ei ole omaa maata eikä omaa valtiolta, jotta he voisivat siinä mielessä saavuttaa samanlaiset mahdollisuudet tällaisten virallisten kulttuuri-sopimusten solmimiseen.

Herra puhemies! Riittääköön tämä tämän asian perusteluksi. Toivon, että ministeri Kankaanien kanssa pääsemme tästä asiasta vielä

yksimielisyyteen. Haluaisin vielä ministerin ollessa paikalla sanoa muutaman sanan kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöstä.

Jo aiemmin olen tuonut täällä esille sen, että on tietysti erittäin myönteistä ollut, että ensi vuoden budjetissa kansalaisjärjestöjen ja lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahat ovat ainoa määräraha, jota ei ole leikattu, vaan päinvastoin se on kasvamassa tai sitä esitetään lisättäväksi. Sekin on myönteistä, että vuodesta 1990 alkaen, jota tuo kertomus koskee, kansalaisjärjestöjen omavastuuosuutta on pienennetty niin, että se on nyt 25 prosenttia.

Mutta tähän liittyy ongelma. Kokonaissummasta 15 prosenttia täytyy olla rahaa, puhdasta rahaa. Mielestäni tämä ei ole perusteltu vaatimus, sillä monen kansalaisjärjestön työ näissä projekteissa perustuu hyvin pitkälle vapaaehtoistyöhön, ja mielestäni se on juuri oikea tapa kansalaisjärjestöille toimia: perustaa toimintansa vapaaehtoistyöhön eikä niinkään, että ollaan aina käsi ojossa keräämässä markkaa, vaan mielestäni tämän toiminnan tulisin perustua mahdollisimman pitkälle vapaaehtoistyöhön ja toisaalta tavaralahjoituksiin, käytetyn tavaran uudelleen käyttöön kehitysmaissa. Se on perusteltua, koska Suomessa heitetään sellaista täysin käyttökelpoista tavaraa pois, jota esimerkiksi kunnostamalla, aina ei tarvitse edes kunnostaa, voidaan vielä hyvin käyttää kehitysmaissa. Ja monta kertaa, kun se tekniikaltaan ei ole niin vaativaa, se sopiikin paremmin. Kierrätyksen kannalta mielestäni tämä on perusteltua.

Sen vuoksi toivon, että ministeriön kehitysyhteistyöosastolla harkittaisiin sitä, voidaanko rahallisen rahan vaatimuksesta luopua. Sitä on perusteltu sillä, että tällä tavalla kansalaisjärjestöt ikään kuin osoittaisivat, että ne todella kantavat vastuuta eivätkä ole vastuuttomia. Mielestäni tämä on täysin väärä tapa osoittaa kansalaisjärjestöjen vastuuta. Nimenomaan vastuuta he osoittavat sillä, että tekevät vapaaehtoistyötä ja keräävät tavaralahjoituksia ja käyttävät tavaroita uudelleen.

Toinen puoli, joka kansalaisjärjestöjen määrärahoissa on ilmennyt ongelmana, on se, että nyt on vaadittu ensimmäistä kertaa, että hallintokuluissa pitää olla tarkka 10 prosentin raja. Kuten perustelin jo äsken, työ perustuu hyvin pitkälle vapaaehtoistyöhön, mutta tarvitaan myös palkattuja työntekijöitä, ja näillä järjestöillä usein ei ole kuin yksi työntekijä, ja puhelin-, telex- ja tällaiset maksut väistämättä muodostuvat suuriksi joissakin projekteissa, varsinkin

henkilöapuprojekteissa, koska silloin täällä Suomessa joudutaan hyvin paljon valmistelemaan tätä ja tekemään hankintoja ja työskentelemään näiden puolesta. Tällainen vaatimus, että enempää kuin 10 prosenttia ei saa olla hallintokuluja, mielestäni on myös keinoitekoisin. Pitäisi katsoa projekti projektilta, missä se voidaan hyväksyä, missä suuremmat osuudet voidaan hyväksyä ja missä ei.

Ei ole tarkoitus, että hallintokuluja paisutellaan, mutta tällaiset rajat muodostuvat ongelmaksi, enkä puhu vain omasta puolestani, vaan olen tämän syksyn aikana useiden muiden kansalaisjärjestöjen kanssa keskustellut näistä asioista, ja samat ongelmat tulevat aina vastaan. Sen takia toivomme, että näistä asioista voitaisiin vielä laajemminkin keskustella ministeriön edustajien kanssa, jotta voitaisiin päästä todella perusteltuihin muutoksiin. Valvonta on erittäin tärkeää kaikkien kannalta, ja ohjeiden pitää olla tarkkoja, mutta niiden ei pidä olla pikkutarkkoja.

Ed. Ukkola: Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron oikeastaan vastauspuheenvuorona ed. Pykäläisen puheeseen, joka minun mielestäni oli erinomainen ja jossa esitettiin ne kehitysyhteistyöpolitiikan linjaukset, joita Suomen tulisi tulevaisuudessa noudattaa. Vieläkin meidän kehitysapumme, aivan kuten ed. Pykäläinen sanoi, perustuu liikaa ehdollistamiseen eli vastavuoroisuuteen, ja tällä tavalla tuetaan suomalaista teollisuutta ja suomalaista yritystoimintaa. Tästä mielestäni olisi päästävä sellaiseen järjestelmään, että entistä enemmän kehitysavusta annettaisiin, aivan kuten täällä on korostettu, kansalaisjärjestöille ja niiden kautta meneville hankkeille.

Vähän yli 100 miljoonaa markkaa, joka raportin mukaan vuonna 1990 on annettu kansalaisjärjestöille, on aivan liian vähän. Vaikka kansalaisjärjestöjen osuus ensi vuoden budjetissa säilyykin ennallaan tai sitä ei ole leikattu, niin on ainakin yksi järjestö, jonka tukea on leikattu hyvinkin huomattavasti. Se on Unicef, jonka tuki ensi vuonna supistuu 12 vai oliko se peräti 20 miljoonaa markkaa. Jos jokin järjestö on tukensa ansainnut, niin se on nimenomaan Unicef. Se tekee juuri sellaista kehitysaputyötä, jonka tukemiseen Suomen koko kehitysavun tulisi painottua. Unicef tukee nimenomaan lasten ja naisten asemaa, johon myös ed. Paloheimo puheessaan viittasi ja jota hän korosti. Unicef toimii naisten kouluttamisessa, naisten ja lasten

aseman parantamisessa. Se rakentaa köyhimpiin kehitysmaihiin kaivoja, opettaa saniteettia ja puuttuu myös syntyvyyden säännöstelyyn.

Se puheenvuoro, minkä ed. Paloheimo täällä piti siitä, että kehitysapumme tulisi sitoa vastaanottajamaan väestöpolitiikkaan, oli kohtuullisen raaka. Hän on aivan oikeassa, että köyhyys ja väestönkasvu liittyvät yhteen ja että näiden syynä on valistumattomuus, koulutuksen puute. Mutta jos yksinomaan kehitysavun antamisen perusteena on väestöpolitiikka, olkoonkin, että väestöpolitiikkaa harjoitetaan kohdemaan ehdoilla, niin siinä voidaan loukata toista kehitysavun perusteen tärkeää elementtiä, ihmisoikeuksia. Ihmisoikeuksia nimenomaan kehitysapupolitiikassa tulisi jatkossa entistä enemmän korostaa.

Kiina on hyvä esimerkki, mutta se ei sovi tähän länsimaiden harjoittamaan kehitysapupolitiikkaan. Voikin kysyä, minkä vuoksi Kiinassa on päästy sellaiseen väestöpolitiikkaan kuin on päästy. Se johtuu lähinnä kommunismista, sosialismin ideologiasta, joka tuhosi uskonnon ja joka kohteli aikanaan hyvin raa'asti yksityisiä ihmisiä ja yksityisiä perheitä.

Sen sijaan paljon parempi esimerkki väestöpolitiikasta on Thaimaa, jossa nimenomaan Unicefin toimesta on väestönkasvu saatu parissa vuosikymmenessä hallintaan. Se, millä tavalla se on tapahtunut, on juuri sitä, miten tulevaisuudessa asioita pitäisi hoitaa. Se on tapahtunut kouluttamalla thaimaalaiset naiset tietoisiksi omasta itsestään ja siitä, miten he voivat hoitaa elämänsä ja miten he voivat hoitaa lapsiaan ja perheitään ja miten he voivat toimia oman elämänsäpiirinsä hyväksi.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Paloheimolle: Meksikolaisen Gustavo Estevan mielestä kehitys haisee ja se pitäisi lopettaa kokonaan. Eikä tätä apua parannella puhumalla kestävästä tai vaihtoehtoisesta kehityksestä. Kaiken sen tuhon ja riiston jälkeen, mitä länsimaat kolonialismin ajoista saakka ovat kehitysmaissa harjoittaneet, ei meillä ole minäkäänlaista moraalista oikeutta puuttua näiden maiden väestönkasvuun tai kasvun rajoittamiseen kuin korkeintaan kouluttamisella ja valistustyöllä, eikä niin, että avunsaannin ehtona olisi esimerkiksi niin sanotusti Kiinan malliin surmata neljä viidestä syntyvästä poikalapsesta.

Ed. V. Laukkane: Herra puhemies! Ilta on jo pitkälle joutunut, ja varmasti kaikkia

lohduttaa, kun sanon, että aivan lyhyesti kommentoin ed. Paloheimon puhetta, koska minuun teki syvän vaikutuksen vakavuus, jolla ed. Paloheimo suhtautuu maailman globaaliin ongelmiin. Tältä osin en malta olla suosittelematta myös ed. Paloheimon tuoretta kirjaa, koska sekin varsin syvällisellä ja perusteellisella tavalla käsittelee näitä kysymyksiä.

Köyhien maiden köyhyysongelma ilmenee kaikkein kipeimmin nälkäkuolemana, koska jokaisena päivänä kuolee lähes 40 000 lasta nälkään. On täysin sietämätöntä, että rikkaat maat, jotka kykenevät kyllä valloittamaan kuun ja tekemään itse asiassa mitä tahansa, eivät oikeastaan mitenkään syvällisellä tavalla yritäkään ratkaista tätä nälkäongelmaa. Mielestäni pitäisi olla YK:n ja kaikkien itseään sivistyneinä pitävien valtioiden yhteinen, yksiselitteinen tavoite ratkaista maailman nälkäongelma niin nopeasti kuin se ikinä vain olisi mahdollista. Se olisi mielestäni vähintään solidaarisuutta ja yhteisvastuuta tässä maailmassa, joka joskus on kuvattu suureksi perheeksi.

Haluan silti puuttua erääseen kohtaan ed. Paloheimon ajattelussa, joka liittyy väestökasvun sääntelyyn ja kehitysyhteistyön kytkemiseen väestökasvuun kehitysmaissa. On muistettava, että tämä vaatimus näille köyhille maille on sinänsä äärimmäisen ankara ja vaikeasti toteutettavissa. Varsinkin kehitysmaissa suvun jatkaminen on niin voimakas vietti, että on kerta kaikkiaan vaikea kuvitella, että kategorisilla käskyillä voitaisiin saada muutosta aikaan. Ilman muuta tätä on hyvä ehdottaa, puoltaa ja toimia kaikin mahdollisin tavoin tämän puolesta, mutta jos ajaudutaan siihen tilanteeseen, että tämä ei tuota tulosta, niin tämä ehdollisuushan tarkoittaisi sitä, ettei annettaisi kehitysapua näille maille.

Itse näen parhaana vaihtoehtona sen, että kerta kaikkiaan kehitysyhteistyön osana on toiminta, joka johtaa kehitysmaiden kansalaisten valistumiseen ja sitä kautta vapaaehtoiseen vastuulliseen väestöpolitiikkaan. Jos nimittäin kieläytyisimme tässä tilanteessa jatkamasta kehitysyhteistyötä näiden maiden kanssa, jotka eivät sitoudu vastuulliseen väestöpolitiikkaan välittömästi, niin seuraukset olisivat tietenkin äärimmäisen katastrofaaliset. Haluan korostaa, että kaikissa tilanteissa ihmiselämä on aina yhtä mittaamattoman arvokas.

On myös otettava huomioon, että ed. Paloheimon maailmankatsomus ehkä lähtee siitä, että olemassaolo jatkuu jotenkin loputtomasti. Näin

ollen väestönkasvu olisi ikään kuin ihmiskunnan olemassaolon ydinkysymys eli se pitäisi aivan väistämättä saada kuriin. Tällainen suhtautuminen voi kuitenkin helposti johtaa siihen, että elämän arvostus tulee jotenkin suhteelliseksi. Näin ollen ratkaisut jotka tehdään, voivat olla sangen kynnisiä. En väitä, että ed. Paloheimo olisi samoilla linjoilla kuin tunnettu Linkola ajatuksissaan, mutta näen, että tällainen riski on aina olemassa, kun ajatellaan, että ei ole paljon muita vaihtoehtoja kuin totaalinen väestönkasvun pysäyttäminen.

Uskon siihen, että tässäkin kriittisessä tilanteessa ja siitakin huolimatta, että tulevaisuuden näkymät ovat ed. Paloheimon kertomalla tavalla lohduttomat, meidän tulisi kuitenkin pyyteettömästi kamppailla jokaisen syntyneen ihmisen hengissäpysymisen puolesta.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Herra puhemies! Kiinnitin myös huomiota ed. Paloheimon puheenvuoroon, missä hän kiinnitti huomiota väestönkasvuun ja väestöräjähdykseen. Oikeastaan haluan ihan kiittää siitä puheenvuorosta. Siinä puututtiin mielestäni tulevaisuuden kehityksen kannalta ykköskysymykseen. Tosin minäkin olin havaitsevani siinä hyvin lieviä linkolalaisia painotuksia jossain kohdin, kun hän puhui ihmisoikeuksista ja väestöpolitiikasta.

Kuitenkin tiedetään, että väestönkasvu on eksponentiaalista korkoa korolle kasvua ja nykyinen vauhti vie meidät ylitsekäymättömiin ongelmiin. Tässä mielessä, kun kehitysavussamme, laadussa ja kohdentamisessa, on jatkuvasti ongelmia, väestöpolitiikan nostaminen entistä tärkeämmäksi tekijäksi on varmaan paikallaan. Siinä mielessä olisin mielelläni kuullut ministeri Kankaanniemenkin kommentin väestöpolitiikan rooliin Suomen kehitysyhteistyössä tulevaisuudessa. Voimmeko me tehostaa omaa kehitysyhteistyötämme maailman ongelmien ratkaisemisessa sillä tavalla, että tämä nostetaan entistä voimakkaammin painopistealueeksi?

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Edellisen istunnon aikana, kun täällä aloitettiin kehitysyhteistyökertomuksen käsittely, käytiin keskustelua erityisesti kehitysyhteistyöhön osoitettavien rahojen ja Itä-Eurooppaan osoitettavien avustusten suhteesta. Tuossa keskustelussa ed. Haavisto käytti puheenvuoron, jossa hän piti tärkeänä näiden pitämistä erillään, ja toisaalta ed. Aittoniemi puhui sen puolesta, että oikeastaan kaikki nykyisin perinteiseen kehitysyhteistyöhön

osoitettavat rahat tulisi siirtää Itä-Euroopan entisten sosialistimaiden ja Venäjän avustamiseen.

Itse haluan tuoda esille sen kannanoton, että mielestäni nämä rahat on ehdottomasti pidettävä erillisinä eikä Itä-Euroopan maille osoitettavaa apua pidä vähentää tästä 0,7 prosentista, joka on asetettu suositukseksi kehitysavun osuudeksi. Itse asiassa nykyiselläänhan sitä ei tästä voidakaan muodollisesti vähentää, koska Itä-Euroopan maita ei voida laskea nykyisten luokitusten mukaan kehitysmaiksi. Minusta on otettava huomioon, että näiden maiden taloudellisen historia on aivan toinen. Kehitysmaat ovat olleet jopa vuosisatoja halpojen raaka-aineiden tuottajia teollisuusmaille ja entisiä siirtomaita, joista teollisuusmaat ovat oman hyvinvointinsa lypsäneet. Tilanne näissä ei ole suinkaan parantunut, vaan monet ongelmat ovat edelleen kärjistyneet. Näitä ovat esimerkiksi köyhtyminen, slummiutuminen ja ympäristöongelmat. Toisaalta Itä-Euroopassa on kysymys lähinnä sosiaalisten järjestelmän kriisistä. Nämä Itä-Euroopan sinänsä rikkaat maat lisäksi suuntaavat voimavaransa väärin, pääasiallisesti sotateollisuuteen.

Koko Suomen kehitysyhteistyössä on tällä hetkellä meneillään niin suuri murros, että se oikeastaan edellyttäisi jopa erillisen kehitysyhteistyöselonteon tuomista eduskuntaan. Esimerkiksi ulkopoliittisen selonteon yhteydessä kehitysyhteistyöhön liittyvä linjanveto oli aivan liian vähäistä. Siksi toivonkin, että ulkoasiainvaliokunta käsittelee tämän kertomuksen huolellisesti ja siitä käytäisiin keskustelua myös tuon käsitteilyn jälkeen eduskunnassa.

Usein kehitysyhteistyössä kiinnitetään huomiota juuri määrärahojen laskuun 0,7 prosentin bkt-osuudesta. Olen myös itse pahoitellut, että valtiontalouden huonon tilanteen takia tätä määrärahaosuutta on lähdetty laskemaan. Toisaalta on huomattava, että kehitysavun maksatuksessa ei Suomessa vielä yhtenäkkään vuonna ole todellisuudessa saavutettu 0,7 prosentin bkt-osuutta, vaikka se budjetoiduissa määrärahoissa onkin näkynyt.

Silti minusta on muistettava, että kehitysyhteistyössäkin tulevaisuudessa laadun pitää olla olennaisesti tärkeämpi asia kuin määrä ja laadun ohella myös sen kehityksen käsitteestä käytävän keskustelun, johon ed. Pykäläinenkin viittasi. Myöskään minusta ei ole perusteltua, että bkt-osuutta pidetään suurena vain siksi, että rahalla halutaan tukea suomalaisen teollisuuden vientitarpeita. Usein kyse on sellaisesta teknologiasta,

joka ei välttämättä sovellu kehitysmaiden olosuhteisiin.

Minusta meillä olisi tarpeen pian asettaa selvät painopisteet ja uudet periaatteet kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyövarojen käytölle.

Omasta mielestäni on ehdottomasti köyhimpien kehitysmaiden auttaminen ja kehitysmaiden ihmisten perustarpeiden tyydyttäminen asetettava etusijalle. Ilman näitä ei myöskään täällä aikaisemmin käsiteltyä väestöongelmaa saada ratkaistua.

Toisaalta kehitysyhteistyössä on asetettava selvä painopiste ympäristöksymyksiin, ja tässäkin Suomen pitäisi keskittyä siihen, minkä me osaamme, ja siihen, mikä on maapallon tulevaisuuden kannalta olennaista. Tällainen ongelma on nyt metsien häviäminen kehitysmaissa, ja metsittäminen on myös yksi parhaita ratkaisuja kasvihuoneilmion voittamiseksi. Siksi Suomen tulisi suunnata huomattavasti enemmän voimavaroistaan metsäalan kehitysyhteistyöhön.

Kolmantena mielestäni on keskeistä ottaa kansalaisjärjestöt niin Suomessa kuin kehitysmaissakin paljon painokkaammin mukaan kehitysyhteistyön toteuttamiseen. Neljänneksi, huomattava osa kehitysyhteistyöstä on edelleen suunnattava myös humanitaariseen apuun, koska akuutit hätätilanteet näyttävät maailmalla yleistyvän.

Lisäksi myös kulttuurivaihto pitäisi ottaa paremmin huomioon kehitysyhteistyössä, ja tässä voidaan ottaa myös se näkökulma, että suomalaisillakin on oppimista muista kulttuureista. Kehitysyhteistyötä ei pidä käsittää pelkästään auttamiseksi, vaan siihen pitää sisältää myös kehitysmaiden kulttuurien tuominen Suomeen ja niiden tekeminen tunnetuksi. Eteläisen Afrikan Sadcc-maiden kanssa tehdyssä yhteistyössä näistä on jonkin verran kokemuksia.

Yleensäkin olisi minusta yksi hyvä ajatus keskittää Suomen kehitysyhteistyötä tietyille kehitysmaaryhmille, jolloin se tulisi varmasti paljon tehokkaammin käytettyä. Näin esimerkiksi Sadcc-maissa sillä voitaisiin edistää kehitysmaiden keskinäistä yhteistyötä. Itse tuolla alueella muutama vuosi sitten vieraillessani huomasin, miten alkeellisella tasolla ovat näiden maiden väliset liikenneyhteydet, niin maaliikenne-, rautatieliikenne- kuin tietoliikenneyhteydetkin. Siksi esimerkiksi näiden maiden päättäjät kohtaavat toisiaan hyvin harvoin eivätkä pysty keskustelemaan ja luomaan yhteisiä kehitysstrategioita ja -ajatuksia.

Mielestäni ministeri Kankaanniemi aivan oi-

kealla tavalla edellisessä istunnossa puuttui siihen, että kaupan merkitys on varsinkin kasvun alkuun lähteneille kehitysmaille hyvin tärkeä. Se on melkein pä, voi sanoa, parasta ja tehokkainta apua. Siksi minusta maailmankaupan ehtojen uudistaminen pitäisi uudelleen saada kansainvälisiin neuvotteluihin mukaan. Myös Suomi osaltaan voisi poistaa tullit kaikkein köyhimpien kehitysmaiden tuotteilta, jolloin mekin voisimme olla auttamassa näiden maiden lähtemistä normaaliin kehitykseen mukaan.

Ed. P a l o h e i m o : Arvoisa puhemies! Olen pitkään ollut sitä mieltä, että maailman tuholaisen eturivi eivät ole sittenkään teollisuusjohtajat eivätkä sotilaat vaan hellämieliset hölmöt. Jos sillä ajattelutavalla hoidettaisiin esimerkiksi ihmisen hampaita, niin hammasta ei koskaan voitaisi porata, koska se sattuu, vaan hammasten annettaisiin mädäntyä pois. Rokotuksia ei koskaan voitaisi antaa, koska silloin pitää pistää ja pistäminen sattuu. Myöskään ei voitaisi antaa pahanmakuisia lääkkeitä, sillä eihän kukaan lapsi edes halua ottaa pahanmakuisia lääkkeitä. Viitataan tässä kolmeen aikaisempaan puheenvuoroon.

Ed. Ukkola sanoi, että se, mitä minä olen täällä esittänyt, on raakaa, se malli on raaka. Sitä minä en missään tapauksessa halua kieltää. Se on raaka. Mutta se, että mitään ei tehdä ja väestökysymykseen ei puututa millään tavalla vakavasti, on paljon raaempaa. Kysymys on vain siitä, että silloin ed. Ukkolan ei tarvitse olla katselemassa sitä raakuutta ja julmuutta ja armottomuutta, jota siitä seuraa. Näitä toimenpiteitä, joita minä edustan tai minä ehdotan, niitä ed. Ukkolan pitäisi katsella, niistä ed. Ukkolan pitäisi itse olla päättämässä. Se on ed. Ukkolalle raakaa. Mutta todellisuudessa se, että mitään ei tehdä tai suhtaudutaan tähän asiaan löysästi, on paljon raaempaa, mutta ei raakaa ed. Ukkolalle, koska ed. Ukkola ei joudu sitä näkemään. Se pitää paikkansa.

Mitä tulee Kiinaan, kun ed. Ukkola sanoi, että Kiinassa tuo malli toimii, koska siellä on kommunismi, niin minä sanon tietysti, että totta kai eri maissa, eri maanosissa pitää soveltaa erilaisia malleja, koska on erilainen yhteiskunta, erilainen kulttuuri, ja mallit pitää sopeuttaa niihin maihin. Näin minä juuri sanoin. Tämä maininta tukee minun käsitystäni.

En tiedä, minkälainen on kehitys Thaimaassa. En ehtinyt käydä nopeasti väliajalla katsomassa Tilastollista vuosikirjaa, josta sen olisi nähnyt,

mutta epäilen, että Thaimaassa ei väestönkasvu toistaiseksi ole alittanut 1,5:tä prosenttia. Voimme jälkeinpäin käydä yhdessä katsomassa sitä. En usko siis, että siellä on saavutettu mitään kokonaisvaltaisia tuloksia. Siellä on ehkä saavutettu joitakin fragmentaarisia tuloksia joillakin alueilla. En tiedä nimittäin, että näillä menetelmillä, jotka ovat, myönnän sen, huomattavasti humanimpia, olisi missään maailmassa kehitysmaissa toistaiseksi saavutettu nopeasti niin tehokkaita tuloksia kuin pitäisi, kuin edellytettäisiin.

Sitten haluan puuttua erääseen ed. Ukkolan huomautukseen, joka on mielestäni sellainen heitto, joka aina näissä yhteyksissä heitetään, joka on itse asiassa isku vyön alle niille ihmisille, jotka pyrkivät näitä asioita ajattelemaan vähän vakavammin ja syvemmin. Se on kysymys ihmisoikeuksista. Se on se, että aina asetetaan puuttuminen väestönkasvuun ja ihmisoikeudet vastakkain. Kenen ihmisoikeudet? Niiden ihmistenkö ihmisoikeudet, jotka elävät täällä ja sitä apua antavat, vai niiden, jotka ovat kehitysmaissa ja ottavat avun vastaan, vai heidän lastensa ihmisoikeudet vai heidän lastenlastensa ihmisoikeudet? Kun asiaa tarkastelee vähänkään laajemmin, vähänkään syvällisemmin, ed. Ukkola, puhe ihmisoikeuksista on sellaista pinnallisuutta ja sellaista ontoutta, että se pitäisi kerta kaikkiaan lopettaa.

Sitten, ed. Pykäläinen: Kun ed. Pykäläinen puhuu, että kehitys haisee, se tietysti pitää paikkansa. Silloin on nimenomaan kysymys siitä, että länsimaat ovat vieneet kolmanteen maailmaan tekniikkaa, lääketiedettä jne., joka on saanut aikaan väestönkasvun. Tilanne on esimerkiksi Intiassa ollut vuosisadat suhteellisen stabiili, kunnes länsimaat tulivat sinne ja aiheuttivat väestöräjähdyksen, joka on johtanut siihen tilanteeseen, jonka jokainen voi nähdä Kalkutan, Bombayn ja Madrasin kaduilla tänään tai jossakin muussa kehitysmaassa suurkaupungeissa, joissa olen sattumalta käynyt aika monissa.

Kun ed. Pykäläinen sanoi, että meillä ei ole oikeutta, niin sekin on sellaista epäinhimillistä lepertelyä, joka vastaisi sitä, että joku tulisi ja sanoisi hammaslääkärille: "Ei sinulla ole oikeutta porata toisen ihmisen hampaita, koska se sattuu". Hänen pitää itse voida päättää se, poraanko hampaita vai ei. Meillä ei pelkästään ole oikeus, vaan meillä on ehdoton velvollisuus puuttua tähän kysymykseen, puuttua siihen jollakin sellaisella tavalla, joista minä täällä aikaisemmin mainitsin.

Sitten ed. Pykäläinen puhui Kiinan mallista ja siitä, että neljä viidestä poikalapsesta tapetaan. Tämä oli tietysti aivan oikein, arvoisa puhemies, mutta kysymys ei ole poikalapsista, vaan tyttölapsista. Kysymys ei ole neljä viidestä, vaan yksi kahdestakymmenestä. Minä sattumalta tunnen tämän kysymyksen erittäin hyvin. Tämä siis ed. Pykäläiselle.

Sitten, ed. V. Laukkanen: Suvun jatkaminen on voimakas vietti, sanoi ed. V. Laukkanen täällä. Kyllä totta kai niin on. Mutta ei se itse asiassa ole suvun jatkaminen, ed. V. Laukkanen. Vaikka tämä kuulostaisi kuinka epä kristilliseltä, niin se on sukupuoliyhdyntä, ed. V. Laukkanen, joka on voimakas vietti. Siihen on olemassa ehkäisyvälineitä. Minä en tiedä, tunteeko ed. V. Laukkanen näitä kysymyksiä, mutta joka tapauksessa lääketiede ja tekniikka on kehittynyt niin pitkälle, että niitä on ja niitä pitäisi nimenomaan käyttää.

Ehdollisuus tarkoittaisi, ettei annettaisi apua, sanoi ed. V. Laukkanen. Niin. Sitä se tarkoittaisi. Tämän tyyppistä menetelmää käytetään jo nyt. Minä tiedän esimerkiksi, että Uwe Lindström, jota täällä on monta kertaa tänäänkin keuhuttu humaniksi, inhimilliseksi, hyväksi kehitysyhteistyöhenkilöksi — ja olen samaa mieltä tästä — on sanonut useaan kertaan, että mielestään hän toimii oikein, kun käyttää niissä maisissa, joihin vie kehitysapua, sellaista strategiaa, että sanoo niiden kylien johtajille, että jos te ette tee niin kuin hän sanoo, niin apu loppuu. Sitä kautta näihin kyliin on saatu useissa tapauksissa huomattavasti aikaan myönteistä kehitystä. Näin sanovat ne ihmiset, jotka näistä asioista käytännössä jotakin tietävät.

Sitten ed. V. Laukkanen, te sanoitte, että Paloheimolla on sellainen kummallinen käsitys, että olemassaolo jatkuu loputtomasti. Ei minulla nyt välttämättä sellainen käsitys ole. Mutta minulla on esimerkiksi sellainen käsitys, että olemassaolo saattaa jatkua kymmenen miljardia vuotta, siihen saakka kunnes aurinko sammuu ja elämä maapallolla. Mutta jos me lähemme noudattamaan sen tyyppistä politiikkaa kuin ed. V. Laukkanen ehdottelee tai ymmärsin hänen ehdottavan, olemassaolo ei todellakaan jatku kovin kauan. Se jatkuu ehkä pari kolme sukupolvea ihmisen osalta. Ehkä joitakin hyönteisiä ja bakteereja jää maapallolle. Ed. V. Laukkanen oli sitä mieltä, että tämä riittää ilmeisesti. Riittää kun pari kolme sukupolvea vielä pystyy elämään täällä, että kymmenen miljardia vuotta tai vuosituhatkin on liikaa.

Ed. V. Laukkanen, minä kerran laskin, ja tässä tulee eräs vuosiluku: Kristuksen syntymä esimerkin vuoksi, 2000 vuotta sitten. Sehän on aika, jonka me tunnemme erittäin hyvin. Yksityiskohtaisia tapahtumia me tiedämme siltä ajalta. Näin ollen voisi ajatella, että aika 2000 vuoden kuluttua ei ole kovin pitkällä. Voisi ajatella, että meidän pitäisi arvioida jotain siitäkin ajasta.

Minä kerran laskin, ed. V. Laukkanen, että jos väestönkasvu jatkuisi nykyisellään noin 2000 vuotta, samaa vauhtia siis kuin nyt, kuinka paljon ihmisiä olisi maapallolla silloin. Siitä tuli ensinnäkin sellainen luku, että maapallo tuli täyteen. Mutta sitten niitä ihmisiä piti alkaa asettaa päällekkäin. Kun niitä oikein tiiviisti asetti päällekkäin, ed. V. Laukkanen, niitä tuli niin paljon, että maapallon halkaisija oli 2000 vuoden kuluttua kasvanut noin 35-kertaiseksi nykyisestä. Tätä minä tarkoitan, ed. V. Laukkanen, en minä puhu, että olemassaolo jatkuu loputtomasti. En minä loputtomuudesta puhu, minä puhun esimerkiksi tästä 2000 vuodesta, että jos se voisi jatkua sen aikaa jollain tavalla. Se merkitsee silloin sitä, että väestönkasvu pitää saada pysähtymään. Sitten te olitte huolissanne siitä, että minä olen sitä mieltä, että ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin väestönkasvun pysäyttäminen. Kyllä minä olen sitä mieltä, ja se johtuu juuri tämän tyyppisistä päätelmistä, joita äsken esitin.

Ministeri K a n k a n n i e m i : Herra puhemies! Tämä keskustelu on ollut rakentavaa ja asiallista, ja siitä olen iloinen. Mutta siitä en niin kovin iloinen ole, että yleisöä on niin vähän ollut, taikka ei edes yleisöstä voi puhua vaan edustajista. Täällä on ollut esillä monet keskeiset asiat, enkä niitä lähde toistamaan, jotka ovat tulleet useamman kerran esille, vaan pyrin katsomaan niitä, mitkä eivät ole ehkä tulleet niinkään kuin olisivat voineet tulla esille.

Ensinnäkin totean, että Suomen kehitysyhteistyömäärärahat todella viime vuonna, jota tuo kertomus koskettaa, olivat budjetoituina 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mutta maksatuksissa ei päästy todellakaan lähellekään sitä. 950 miljoonaa markkaa jäi maksatuksia suoritamatta. Ne olisi hoidettu, jos olisi ollut maksatusmahdollisuuksia. Syitä on monia. Meidän hallintomme ei ole niin hyvässä kunnossa, että olisi voitu hoitaa asioita aivan niin joustavasti ja tehokkaasti kuin olisi pitänyt. Viime vuosikymmenen lopulla määrärahat kasvoivat nopeasti,

bruttokansantuote kasvoi nopeasti ja pyrittiin 0,7 prosentin tavoitteeseen nopeaa vauhtia. Meidän koneistomme ei kehittynyt samassa tahdissa kuin määrärahojen kasvu olisi edellyttänyt. Näin tapahtui sitten sitä, että parinakin vuonna merkittävästi määrärahoja jäi maksattamatta. Yksi keskeinen syy on ollut se, että poikkeuksellisen monissa kohdemaissa on ollut sellainen sisäinen tilanne, että niissä ei yksinkertaisesti ole voitu tehdä kehitysyhteistyötä.

Nyt katsomme vähän eteenpäin. — Niin voin vielä todeta sen, että Suomen määrärahat sittenkin ovat kehittyneet positiivisesti ja samaa ei välttämättä voi sanoa kaikista läntisistä teollisuusmaista. Oecd-maiden kehitysyhteistyöhön käyttämä määrärahaosuus ei ole lähellekään sitä kuin Suomessa, eli me olemme siinä mielessä vielä hyvässä asemassa, mutta tämä hetki ja tulevaisuus tästä eteenpäin näyttää kyllä — yhdyn siihen — murheelliselta tässä suhteessa. Meidän hallitusohjelmassamme todetaan, että luopuminen 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuustavoitteesta on tilapäistä. Toivon todella, että se olisi hyvin lyhytaikaista ja pääsisimme kasvu-uralle mahdollisimman pian. Mutta Suomen talous ei kyllä kovin hyvää lupaa. Velkaantumme tavattoman voimakkaasti, työttömyys on suurta, ja nämä tosiasiat meidän on myös otettava huomioon. Siitä huolimatta tarve maailmalla kasvaa ja meidän tulee vastuutamme kantaa.

Ed. Pykäläinen otti esille mm. sen, että meidänkin kehitysyhteistyössämme länsimaistamista yliarvostetaan. Ehkä näin voidaan väittää, mutta toisaalta siitä ilmeisesti emme pääse mihinkään, kun olemme tietyllä tavalla länsimaisia. Tämä on toisaalta myös pitkälti arvostamiskysymys, mutta meidän on tässä suhteessa tarkasteltava hyvin kriittisesti omaa kehitysyhteistyötämme edelleen, että me emme ole viemässä sitä liiaksi sellaiseen suuntaan, mikä ei ole kehitysmaiden edun mukaista.

Ed. Pykäläinen myös katsoi, että helppo hallinnointi on projekteissa pääasia. Tätä en ihan allekirjoita. Kyllä meidän on tietysti katsottava, että hallinnointi kehitysyhteistyössä on niin hyvä, että voimme katsoa suomalaisia veronmaksajia myös silmiin eli voimme kumota ne väitteet, että meidän verovarojamme käytettäisiin väärin, holtittomasti taikka tehottomasti kehitysyhteistyössä. Tästä on pidettävä koko ajan huoli, mutta silti ei tarvitse pyrkiä helppoon hallinnointiin. Omasta mielestäni ainakin, kun liikutaan noin korkealla määrärahojen tasolla,

on oltava hyvin monenlaisia muotoja kehitysyhteistyössä, mutta niiden on oltava hyvin selkeästi kuitenkin seurattavissa ja meidän käsissämme. Eli tarvitaan suurehkojakin projekteja, mutta myös pienehköjä projekteja ja myös multi- ja biapua kumppaakin sekä humanitaarista. Kaikkiin on silloin helppo mennä, kun määrärahoja on. Nyt ollaan vähän eri tilanteessa, kun määrärahat ovat supistumassa.

Kehityskaupasta täällä useampikin edustaja puhui. Muistelen, että meillä taisi olla tänään valtioneuvostossa tähän liittyvä päätös, jolla tulleja vähän poistettiin. Tässä suhteessa toivon, että pääsemme eteenpäin niin, että kehityskauppa tältä osin vapautuisi. Liikevaihtoveron poistamiseen tai jonkin takuurahaston järjestämiseen niiden osalta, jotka tätä kauppaa hoitavat, en osaa tässä yhteydessä ottaa kantaa. Mutta pidetään mielessä ja selvitetään, onko siihen mahdollisuuksia. Yleensäkin kansainvälisen kaupan osalta me olemme pitkälti sidottuja kansainväliseen kauppapolitiikkaan, Gattiin ja muihin, jotka vaikuttavat meidänkin päätöksentekoomme. On kieltämättä aika vaikea astella kovasti ohi muiden tässä suhteessa. Se näkyy heti meidän taloudellisessa kehityksessämme. Mutta paljon on tehtävää, ja sanoisin, että joiltain osin me olemme muiden maiden jäljessä. Se jäljessäolo kehityskaupan osalta pitäisi kuroa mahdollisimman nopeasti kiinni.

Ed. Paloheimo käytti, sanoisinko jo perinteisen, hyvin mielenkiintoisen ja vakavan puheenvuoronsa väestöpolitiikasta. Ihan en voi siihen yhtyä, kun hän piti ihmisoikeuksia pienen luokan kysymyksenä. (Ed. Paloheimo: Tämän rinnalla!) — No miksei, mutta en olisi kuitenkaan käyttämässä sitä ilmaisua, että se on minkään rinnalla sinänsä pienen luokan kysymys.

Mutta itse väestöpolitiikasta: Kertomuksessa mainitaan sivulla 13, mistä ed. Paloheimokin luki, myös näin: "Vaikka ratkaisun löytäminen väestöongelmaan on mm. kulttuuri- ja uskonnollisista syistä vaikeaa, on mielipideilmasto kehityskaupassa muuttumassa myönteiseen suuntaan." Tämä pitää erillistä osin luonnollisesti paikkansa, kun se on tuohon kirjaankin kirjoitettu. Tässä on juuri se keskeinen kysymys, että monien voimakkaan väestökasvun maiden kulttuuri on sellainen, että siellä on tavattoman vaikea saada väestöohjelmia toteutettua.

Sanoisin, että ed. Paloheimo vähän oikaisi, kun hän sanoi, että väestöohjelmat on jätettävä hallitusten hoidettavaksi. Meillä on selviä esi-

merkkejä siitä, että sellainen hallitus, joka pyrkii eräissä vaikeimmissa maissa väestöpoliittisiin ohjelmiin sitoutumaan ja niitä toteuttamaan, ei pysy pystyssä muuten kuin diktatuurin kautta. Kulttuuritekijät ovat todella vakavia monissa maissa.

Itse olen halunnut tähän asiaan paneutua, ja olemme osastolla keskustelleet useammankin kerran. Suomen väestöpoliittinen tuki on ohjattava Unfran kautta eli YK:n väestörahaston kautta, jota määrärahaa muuten ei ensi vuonna paljonkaan supisteta. Halusin, että se pidetään mahdollisimman korkeana. Näin emme ole lähenteet keskustelemaan minkään kohdemaan hallituksen kanssa väestöohjelmista. Se on todettu erittäin vaikeaksi, mutta niin kuin kertomuksessa sanotaan, mielipideilmasto kehitysmaissakin — ainakin osassa niitä — on muuttumassa myönteisempään suuntaan. Tähän tietysti on syytä tarttua.

Omasta näkökulmastani sanoisin myös, että Kiina on kyllä valitettavasti vähän huono esimerkki tässä suhteessa. Se ei ole demokraattinen valtio, ja siellä käytettävät keinot ovat myös epäinhimillisiä, sellaisia, joita ainakaan itse en mihinkään voi suositella, puhumattakaan että voisin olla vaatimassa ihmisten tuhoamista niillä keinoilla, mitä Kiinassa käytetään.

Ed. Paloheimo taisi mainitakin puheenvuorossaan, että tulen kysymään häneltä, mitkä ne keinot ovat. Kyllä minä edelleen jän kaipaamaan niitä vähän yksityiskohtaisempia keinoja kuin toimiva väestöpolitiikka ja perheneuvonta, jotka ed. Paloheimo nosti keinoiksi. Mitä käytännössä merkitsee, mitä sisältää toimiva väestöpolitiikka? Mitä sisältää, ed. Paloheimo, perheneuvonta? Näistä keinoista, jos ne ovat vain Kiinan keinot, olen eri mieltä.

Toisaalta ed. Paloheimo puheenvuoronsa lopussa sanoi, että kehitysmaiden traditioita on kunnioitettava ja niihin on turvauduttava kehitysyhteistyössä. Juuri näin jos teemme, törmäämme näihin kulttuurisiin kysymyksiin, jotka estävät väestöpolitiikan harjoittamisen näissä maissa. Me olemme erittäin vaikean, monipuolisen ongelman kanssa tekemisissä, kun väestöpolitiikasta puhumme tässä yhteydessä.

Mutta aivan kuten ed. Paloheimo totesi ja sanoi, olen samalla tavalla huolissani väestönkehityksestä ja hyväksyn eräät keinot väestönkasvun hillitsemiseksi. En hyväksy ihmisen surmaamista, mutta on muita keinoja, joilla päästään samaan tulokseen. Niitä meidän tulee pyrkiä edistämään. Niitä keinoja voidaan varmasti etsiä

yhdessä, mutta meidän pitää muistaa tietyt periaatteet tässä suhteessa.

Ed. Stenius-Kaukonen puhui myös kehitysmaatuonnista, ja toivonkin, että tästä voisi lausua eduskunnan ulkoasiainvaliokunta lausua jotakin ponnekkaampaa. Nyt kun olemme ajautumassa ja menossa kenties valitettavasti Euroopan yhteisöihinkin päin, meidän tämä asia pitäisi tässä yhteydessä ottaa hyvin vakavasti, ettemme ole lisäämässä esteitä kehitysmaiden kaupankäynnille, vaan purkamassa niitä.

Ed. Stenius-Kaukonen puuttui palestiinalaisopiskelijoiden stipendiaattien tilanteeseen, josta päivällä kävimme pienen keskustelun. Totean tältä osin, että Suomen perinteinen linja, josta vastikään vasta on poikettu, on ollut sama kuin väestöohjelmissa, joita Suomi on hoitanut Unfran kautta. Pakolaiskysymyksiä, joihin palestiinalaistenkin kysymys liittyy, Suomi on hoitanut Unhcr:n ja Unrwan kautta.

Viime vuonna kaikista muista maista poiketen Suomi lähti eri linjoille tässä suhteessa eli tukemaan suoria ohjelmia. Tätä en pidä perusteltuna miltään osin. On hyvinkin monta syytä, joiden tähden en näe viisaana jatkaa näin. Totean vielä, että näistä stipendiaateista osan Plo valitsee, eivät oppilaitokset tai korkeakoulut, niin kuin normaali menettely olisi. Mikään maa ei suoranaisesti tällä tavalla tue Plo:ta eikä sen kautta asioita hoida, ei länsimaa eikä tänä päivänä myöskään Itä-Eurooppa, ei varsinkaan Persianlahden sodan jälkeen, jolloin Plo asettui tietylle puolelle. Muut maat eivät ole voineet lopettaa, kun eivät ole aloittaneetkaan, tällaista menettelytapaa, mitä Suomi harjoitti. Yliopistojen sulkeminen miehitetyillä alueilla on tietysti ikävä asia, mutta siihen on syynä intifada. Jos se loppuu, niin myös yliopistot avautuvat varsin nopeasti. Toivon sydämestäni, että Lähi-itään saadaan rauha ja siellä voidaan elää rinnakkain, ei yrittäen toinen toistaan tuhota.

Mitä tulee kulttuurisopimukseen Israelin kanssa, niin se on normaali sopimus, joita meillä on lähes kaikkien maiden kanssa. On ihan hyvä, että näin on. Se on vastavuoroista eikä yksipuolista, jolloin se ei ole varsinaisesti mitään kehitysapua eikä avun antamista siinä mielessä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Olipas kylmät perusteet. Toivottavasti ministeri miettii vielä toisenkin kerran!)

Ed. Stenius-Kaukonen puuttui myös kansalaisjärjestöjen omarahoitusosuuteen. Tämä on kysymys, jota on pohdittu ja on syytä pohtia edelleen. Näyttää siltä ja olen itsekin tullut siihen

tulokseen, että me emme voi vetää omavastuusuutta kovin alas, jotta emme tee kansalaisjärjestöistä pelkkiä pankkeja eli valtion kehitysyhteistyömäärärahojen välittäjiä. Tietty omavastuusuus on syytä säilyttää. (Ed. Stenius-Kaukonen: Vapaaehtoistyö ja tavaran välitys!) Siihen, että joustavuutta, mitä vaadittiin ja pyydettiin, lisätään, suhtaudun myönteisemmin, mutta esimerkiksi Talke ei ole ollut kovin myönteinen tällaisille esityksille, ja järjestöt ovat siellä aika vahvasti mukana. Vammaisprojektien osaltahan omavastuusuutta vastikään alennettiin.

Ed. Aula käytti puheenvuoron, johon voi oikeastaan kaikilta osin yhtyä. Hän otti esille myös sotateollisuuden ja viittasi puolustusmenoihin, jotka monissa kehitysmaissa ovat tavattoman suuret. Totean, että pohjoismaiset kehitysyhteistyöministerit syksyllä kokouksessaan Tanskassa ottivat ensimmäisen kerran kantaa sotilasmenojen määrään kehitysmaissa ja kehitysyhteistyöavun suhteuttamiseen näihin. Tämä on myös hyvin vaikea kysymys, kun turvallisuustarpeet eri mailla ovat erilaiset. Mielestäni on syytä, niin kuin väestö- ja moniin muihin kuten ympäristö- ja naiskysymyksiinkin, myös tähän kiinnittää huomiota kasvavassa määrin.

Kulttuurivaihtoa ed. Aula toivoi lisää. Totean, että vastikään minulle luovutettiin kulttuuriraportti kehitysyhteistyön osalta, ja pyrimme ottamaan sen huomioon, niin että tällä sektorilla pääsisimme myös eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan toivon, niin kuin ed. Aulakin esitti, että ulkoasiainvaliokunta hyvin huolellisesti paneutuisi tilanteeseen. Me elämme kehitysyhteistyön osalta voimakasta murrokskautta ja tarvitsemme uusia eväitä. Toivottavasti niitä löytyy eduskunnasta ja sen erityisvaliokunnasta, jotta kehitysyhteistyö saisi oikean arvon kansan silmissä ja myös saisimme siihen tehoa ja uskottavuutta yhä enemmän.

Ed. Palohelmo: Arvoisa puhemies! Huomaan, että hellämielisten hölmöjen klubi kasvaa.

Ministeri Kankaanniemi äsken sanoi, että demokratia ei toimi Kiinassa. En minä ole sellaista väittänyt. En minä ole väittänyt, että Kiinaan pitäisi saada demokratia tai että demokratia toimisi Kiinassa jo nyt. Minä olen puhunut väestönkasvusta, joka on eri suuruusluokan asia kuin demokratia. Kehotan ministeri Kankaanniemeä miettimään, kumpi on pahempi: se että maailmasta tuhoutuu demokratia tai että maailmasta tuhoutuu elämä ja ihmiskunta. Olisi

mielenkiintoista kuulla vastaus tähän kysymykseen. Nämä ovat kuitenkin vaihtoehdot. Ne, jotka pohtivat demokratian tuhoutumista ja keskittyvät siihen, ovat juuri niitä, jotka edesauttavat liiallisella tämän tyyppisten tämän suuruusluokan asioiden pohtimisellaan elämän, ihmiskunnan ja koko maapallon tuhoutumista esimerkiksi juuri väestönkasvun kautta, ennen muuta sen kautta, koska se on avainkysymys kaikkeen muuhun. Se on syy metsien tuhoutumiseen jne., josta aikaisemmin puhuin.

Ministeri Kankaanniemi sanoi, että minä en esittänyt mitään keinoja. Kyllä minä esitin. Minä esitin taloudelliset ohjauskeinot. Ne ovat ihan saman tyyppisiä keinoja, joita me käytämme täällä jatkuvasti. Meidän verotuksemme on koko ajan taloudellista ohjausta, eikä sitä yleensä pidetä mitenkään erityisen epäinhimillisenä. Meillä on lukemattomia taloudellisia ohjauskeinoja omassa yhteiskunnassamme. Kuinka niiden suhteen voidaan sitten olla niin sokeita, jos kerran taloudelliset ohjauskeinot ovat niin kamalia, ettei niitä voida käyttää? Tai voidaanko niitä käyttää kaikkien pikkuasioitten hoitamisessa, mutta ei suurten asioiden hoitamisessa? Suurten asioiden hoitamisessa ne ovat sitten epäinhimillisiä? Niitä nimenomaan Kiinassa on käytetty.

Kuten jo aikaisemmin mainitsin, en minä hyväksy kaikkea sitä, mihin tämä on johtanut Kiinassa, vaan ehdottomasti niistä sosiaalisista epäkohdista pitäisi päästä eroon. Mutta joka tapauksessa totuus on se, että Kiina on ainoa suurempi alue maapallolla, missä on pystytty tehokkaasti tähän kysymykseen välittömästi puuttumaan eikä välillisin keinoin kuten muualla.

Tiedän erittäin hyvin, että joissakin maissa on jouduttu suuriin vaikeuksiin, kun näihin kysymyksiin on pyritty puuttumaan liian drastisesti. Eräs klassinen esimerkki siitä on Intia. Silloin kun Indira Gandhi oli ensimmäistä kertaa pääministerinä — hän on ollut kaksi kertaa pääministeri ja ensimmäistä kertaa hän oli pääministerinä 70-luvun puolivälissä — eräessä Pohjois-Intian valtiossa otettiin käyttöön pakkosterilaitio ja se johti sellaisiin mellakoihin, että Indira Gandhi joutui silloin eroamaan. Sitten hän jälleen myöhemmin tuli pääministeriksi.

Se on aivan totta ministeri Kankaanniemi, että tämä johtaa tietysti kaikennäköisiin hankaluuksiin. Mutta koko ajan täytyy muistaa: Entä sitten, mikä on vaihtoehto? Millä tavoin todella varmasti pitkällä tähtäimellä tämä kysymys voi-

daan muuten hoitaa? Siihen te ette, ministeri Kankaanniemi, myöskään esittänyt yhtään uskottavaa keinoa, ei yhtä ainutta. Ja kaikki ne ihmiset, jotka haluavat esiintyä yleensä humaineina näissä kysymyksissä ja saavuttavat suurta suosiota humaaniutensa kautta, eivät he pysty esittämään yhtään uskottavaa keinoa tämän asian perinpohjaiseksi ratkaisemiseksi pitkällä tähtäyksellä.

Kun puhuin siitä, että traditiot pitää yhdistää tähän, tarkoitin lähinnä sitä, että Latinalaisessa Amerikassa, Afrikassa, Intiassa ja Kiinassa, jotka ovat suuria alueita, mega-alueita, joissa tämä kysymys pitäisi ratkaista, on hyvin erityyppiset traditiot sekä uskonnollisesti että kulttuurisesti että yhteiskunnallisesti. Niissä pitää soveltaa kaikissa omia keinojaan. Mutta uskon, että jonkinlaiset taloudelliset ohjauskeinot sopisivat kaikkialla.

Arvoisa puhemies! Lopetan nyt tähän, koska olen puhunut jo pari kertaa tästä asiasta ja päättin helpottaa kuulijoita sillä tavalla, etten tällä kertaa puhuisi enää 15:tä minuuttia, vaan ainoastaan 5 minuuttia. Lopetan kuitenkin siihen, että vaadin ministeri Kankaanniemeltä jotain uskottavia vaihtoehtoja. Jos niitä ei ole, niin se on suurinta mahdollista julmuutta.

Ed. V. Laukkanen: Herra puhemies! Hieman harmitti, että ed. Paloheimo rupesi epäilemään kykyjäni ymmärtää elämää. Liittyen siihen, mikä vietti ihmistä voimakkaimmin vetää, ed. Paloheimo sanoi sanatarkasti, että sukupuoliyhdyntä on tämä vietti. Ed. Paloheimo, ei se ole yhdyntä se vietti, vaan halu yhtyä on se vietti. (Ed. Paloheimo: Oikein!)

Toisaalta haluan sanoa, että ed. Paloheimo on ehkä hieman jo unohtanut, kuinka voimakas vietti on nimenomaan suvunjatkamisvietti. Voin kolmen nuoren pojan isänä sanoa, että se on todella väkevä vietti, nimenomaan suvunjatkamisvietti. Pelkään, että on todella vaikea houkuttaa kehitysmaiden ihmisiä tyytymään pelkästään yhdyntään iloon, kun vaihtoehtona on isyyden kokeminen vaikka kymmeniä kertoja. Ed. Paloheimo, ei ole niin yksinkertaista selittää täällä, mikä ihmisiä todella vetää. Kyllä siinä on aika väkevät ja syvät voimat isyyden saavuttamisessa ja sen puuhailussa.

Oli myös hieman ala-arvoista epäillä ajatusiani ehkäisystä. Sanon sen varmuuden vuoksi, koska minusta on aivan naurettavaa, että vihjailaankin jotakin tähän suuntaan, koska pidän ehdottomasti kristillisenä vastuullista suhtautu-

mista syntyvyysskysymykseen ja siten myös ehkäisyyen. Minusta se on aivan välttämätöntä. Juuri kristillinen arvomaailma auttaisi kehitysmaissakin, ed. Paloheimo, vapaaehtoisesti sellaisiin ratkaisuihin, jotka ed. Paloheimo toteuttaisi ikään kuin pakolla.

Minusta näyttää, että loppujen lopuksi ed. Paloheimo olisi valmis vaikkapa tuhoamaan ihmiskunnasta puolet, jotta toinen puoli voisi jäädä jäljelle, ei näe mitään sellaista arvomaailmaa, joka estäisi esimerkiksi surmaamisen, jos se olisi näin ihailtavien tavoitteiden välttämätön edellytys.

Ministeri Kankaanniemi: Herra puhemies! Ed. Paloheimo pyysi keinoja minulta, minä pyysin häneltä. Toivon mukaan löydämme niitä. Ed. Paloheimo mainitsi aikaisemmin valistuksen ja sivistystason nostamisen. Olen niistä keinoista juuri samaa mieltä. Niiden kautta saadaan ajan mittaan asioihin ratkaisua. Terveystenhuolto ja neuvolatoiminta on yksi tärkeä kysymys, ja tehokkain on ehkäisyjärjestelmien kehittäminen. Ne näen itse mahdollisiksi, vaikka pidän tiukasti alkaneen elämän tuhoamista rikoksena elämää vastaan enkä voi sitä hyväksyä. Näillä keinoilla pääasiassa pääsemme eteenpäin.

En sittenkään vielä käsittänyt ed. Paloheimon ansiokkaasta puheenvuorosta sitä, minkälaisia ne taloudelliset ohjauskeinot voisivat olla kaikkein köyhimmissä ja vaikeimmissa elinolosuhteissa elävien kansojen keskuudessa, kun siellä ei verotusta ole niin kuin meillä. (Ed. Paloheimo: Porkkanoita, porkkanoita!) — Porkkanoiden jakaminen siellä on tavattoman vaikeaa. Täytyy sanoa, että sen vähän nojalla, mitä tiedän, kun olen kiertänyt esimerkiksi Afrikan maissa, niin valitettavasti en usko porkkanoiden tehoon ja vaikutukseen siellä, missä väestönkasvu tapahtuu, en sen enempää laajoilla maaseutualueilla kuin myöskään kasvavien kaupunkien slumeissa. Ongelmat ovat niin syviä ja vaikeita ja seuraukset, mihin ne johtavat, ovat todella vakavia, kuten ed. Paloheimo toi hyvin selkeästi esille. Olen niistä huolissani, mutta meidän pitää vielä jatkaa ja syvällisesti keskustella näistä keinoista, mitkä ovat ne todella purevat keinot siellä. Toivon mukaan löydämme niitä lisää.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Tämä on nyt luultavasti viimeinen puheenvuoroni tästä aiheesta, vastauspuheenvuoro ed. V. Laukkaselle, kun hän sanoi, että kristinuskon vieminen on

se kaikkein paras keino. Sellainen henkilö kuin Johannes Paavali II, jonka osoite on Roomassa Vatikaanissa, on tietääkseni myöskin kristitty, ehkä vielä syvällisempi kristitty kuin ed. Laukanen, jos tämmöistä saattaa epäillä. Hän on ymmärtääkseni asettunut voimakkaasti vastustamaan ehkäisykeinojen käyttöä. Minusta ei ainakaan ole koko kristikunnan lävitse tunkeutunut piirre tämä ehkäisyn kannatus ja kristinuskon ja ehkäisyn vieminen käsi kädessä kehitysmaihin.

En minä oikeastaan tähän kysymykseen enää muuta halunnut sanoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 23.10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

